

Редакційна колегія:

КІРЄЄВ О.І. (голова)

БУРЯК С.В.

БАЖАЛ Ю.М.

ГАЙДАР Є.Т.

ГАЛЬ В.М.

ГАЛЬЧИНСЬКИЙ А.С.

ГЕСЕЦЬ В.М.

ГРЕБЕНІК Н.І.

ГРУШКО В.І.

ДОМБРОВСЬКИЙ Марек

ІЛАРІОНОВ А.М.

КРАВЕЦЬ В.М.

КРОТЮК В.Л.

КРЮЧКОВА І.В.

ЛАНДИНА Т.В.

МАТВІЄНКО В.П.

МЕЛЬНИЧУК М.О.

МІЩЕНКО В.І.

МОРОЗ А.М.

ОСАДЕЦЬ С.С.

ПАЛАМАРЧУК А.Б.

ПАСІЧНИК В.В.

ПАТРИКАЦ Л.М.

ПЕТРИК О.І.

ПОДОЛІВ І.В.

РАЄВСЬКИЙ К.Є.

РИЧАКІВСЬКА В.І.

САВЛУК М.І.

САВЧЕНКО А.С.

СЕНИЦЬ П.М.

СМОВЖЕНКО Т.С.

ФЕДОСОВ В.М.

ХОФФМАНН Лутц

ШЕВЦОВА О.Й.

ШЛАПАК О.В.

ЮЩЕНКО В.А.

ЯРЕМЕНКО С.О.

ЯЦЕНЮК А.П.

Номер підготовлено редакцією
періодичних видань НБУГоловний редактор
ПАТРИКАЦ Л.М.

Заступник головного редактора

КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ з випуску журналу "Вісник НБУ"

Начальник відділу **ПАПУША А.В.**

Заступник начальника відділу

ГАВРИЛЕНКО З.А.Редактор з питань бухгалтерського обліку,
розрахунків та інформаційно-програмного
забезпечення **КОМПАНИЕЦЬ С.О.**Редактор з питань валютного регулювання
та міжнародних банківських зв'язків **БАКУН О.В.**Редактор з питань економіки, законодавчого
забезпечення та комерційних банків
В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.Головний художник **КОЗИЦЬКА С.Г.**Літературний редактор **КУХАРЧУК М.В.**Дизайнер **ПЛАТОНОВА Н.Г.**Коректори **СІЛЬВЕРСТОВА А.І., ГОРБАНЬ Н.В.**Оператор **ЛИТВИНОВА Н.В.**

Реклама і розповсюдження:

ГРЕБІШКОВ В.І., ФЕСЕНКО Н.М.Фото **НЕГРЕБЕЦЬКОГО В.С.,****МІЛЕВСЬКОГО Л.А., ГОЛЯК Т.І.**

Черговий редактор

ПАПУША А.В.

Четверта сторінка обкладинки:

фото **МІЛЕВСЬКОГО Л.А.**

Адреса редакції:

просп. Науки, 7, Київ-028, 03028, Україна

тел./факс: (044) 264-96-25

тел.: (044) 267-39-44

E-mail: litvinova@bank.gov.ua

Журнал зареєстровано Держкомвидавом України

09.06.1994 р., свідоцтво КВ № 691

Журнал рекомендовано до друку

вченою радою Київського національного

економічного університету

Публікації в журналі Вищою атестаційною

комісією України визнано фаховими

Передплатний індекс "Вісника НБУ"

та додатка "Законодавчі і нормативні акти

з банківської діяльності" 74132

Дизайн

Редакція періодичних видань НБУ

Надруковано з готового оригінал-макета

департаментом організації виробництва і

господарської діяльності НБУ

Формат 60 × 90 / 8. Друк офсетний.

Фіз. друк. арк. 9.0

Умовн. друк. арк. 9.0. Обл.-вид. арк. 9.7

При передруку матеріалів, опублікованих у

журналі, посилення на "Вісник Національного

банку України" обов'язкове. Редакція може

публікувати матеріали в порядку обговорення,

не поділяючи думку автора. Відповідальність

за точність викладених фактів несе автор,

а за зміст рекламних матеріалів —

рекламодавець.

© Вісник Національного банку України, 2003

Вісник**12 / 2003****Національного банку України**

Щомісячний науково-практичний журнал Національного банку України

Видається з березня 1995 року

№ 12 (94) ♦ Грудень 2003

ЗМІСТ

Номер підписано до друку 21.11.2003 р.

До зустрічі у Новому році	2
ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ	
Ю.Іваненко Державний борг України в цифрах і не тільки. Чи є необхідність у його достроковому погашенні?	4
Повернення знецінених грошових коштів	6
Держбюджет виконується успішно	6
Агентство Moody's поліщило рейтинг України	6
ВАЛЮТНИЙ РИНОК	
Золотовалютні резерви НБУ зросли на 3.1%	7
У рамках програми ЄБРР	7
Синдикований кредит для Укрексімбанку	7
НБУ дозволив банкам операції з українськими єврооблігаціями	7
Обсяг готівкового валютного ринку збільшився	7
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за жовтень 2003 року)	7
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за жовтень 2003 року)	8
С.Михайличенко, І.Корсак, М.Михайличенко Валютно-курсова політика 2003 року — збереження орієнтирів стабільності	10
МІЖДЕРЖАВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	
О.Бакун Оцінка наслідків вступу України до СОТ і розширення ЄС	13
ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК	
Л.Патрікац Робоча поїздка С.Л.Тігіпка на Одещину	14
В.Негребецький Робоча поїздка С.Л.Тігіпка на Луганщину	15
МАКРОЕКОНОМІКА	
С.Онкієнко Врахування зміни реальної заробітної плати у процесі оцінки реальних інвестиційних проєктів	16
БАНКИ УКРАЇНИ	
А.Вожжов Використання змінної частини поточних пасивів банків як інвестиційних ресурсів	18
Структура активів банків України за станом на 01.10.2003 р.	22
Структура зобов'язань банків України за станом на 01.10.2003 р.	26
Структура власного капіталу банків України за станом на 01.10.2003 р.	30
Фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.10.2003 р.	34
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 2003 р., а також зміни і доповнення до переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 2003 р.	38
Банки, включені до Державного реєстру банків у жовтні 2003 р.	39
М.Бойчук Семінар з банківського нагляду	39
Ю.Герасименко "ТАС" уповноважений заявити	40
ФІНАНСОВИЙ РИНОК	
В.Різнюк Істотні умови договору лізингу: законодавство, доктрина та правозастосовна практика	42
Показова взаємодія державних структур	45
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у жовтні 2003 року	47
БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ	
О.Махасва, В.Харченко Платіжна система Нідерландів і контроль за нею	48
Прес-конференція керівників VISA	53
Проблема державної ваги	53
СВІТОВА ЕКОНОМІКА	
О.Калабана Вплив динаміки євро на макроекономічні показники країн Східної Європи	54
НУМІЗМАТИКА І БІСНІСТИКА	
Про введення в обіг ювілейних монет "60 років визволення Києва від фашистських загарбників"	58
Про введення в обіг ювілейної монети "Андрій Малишко"	58
Нумізмати в гостях у НБУ	59
А. Папуша Новий дизайн гривні	60
Про введення в обіг банкноти номіналом 20 гривень зразка 2003 року	60
НОВІ КНИГИ	
Е.Турич Перша нагорода на книжковому форумі	64
ФОНДОВИЙ РИНОК	
Ринок державних цінних паперів України у жовтні 2003 року	65
Зміст журналу "Вісник Національного банку України" за 2003 рік	66
АНОТАЦІЇ	71

До зустрічі в Новому році!

Піднесеність передноворічних настроїв, очевидно, пов'язана з незборимою схильністю людини до оптимізму, з її незгасною надією на краще. Націленість у майбутнє додає сил, допомагає долати сьогоднішні труднощі, заохочує до праці на перспективу.

Банки України мають усі підстави сподіватися на краще. Останнім часом, зокрема протягом року, який минає, суттєво зміцнено основу для їх подальшого розвитку. Ключову роль у цьому відіграв центральний банк країни.

Варто згадати хоча б Комплексну програму розвитку банківської системи України на 2003—2005 роки, яка стала орієнтиром для працівників усього банківського сектору країни. Напередодні Нового року можемо говорити про перші позитивні результати її планомірного втілення. Підсумкові дані за станом на 1 листопада переконливо засвідчують: грошово-кредитна політика, яку Національний банк проводив протягом 2003 року, була адекватною процесам, що відбувалися в реальному секторі економіки й спрямовувалася на забезпечення зростаючого попиту на гроші з боку суб'єктів господарювання, зумовленого високими темпами піднесення економіки.

Упродовж року набувала розвитку позитивна тенденція до зростання обсягів капіталу, активів, кредитного портфеля та зобов'язань вітчизняних банків. За десять місяців балансовий капітал банків збільшився майже на 15% і сягнув близько 11.5 млрд. гривень. Обсяги зобов'язань зросли на 47% і становили майже 80 млрд. гривень. Суттєво (на 41%) збільшилися обсяги загальних активів, перевищивши 95 млрд. гривень.

Провідну роль у формуванні ресурсної бази банків почали відігравати вклади населення. Саме з них більш як на третину складається нині загальна сума всіх зобов'язань. Причому перевагу клієнти українських банків надають вкладам у національній валюті: сьогодні вони становлять понад 58% від загальної суми вкладів фізичних осіб.

Майже на 35% зросла частка довгострокових кредитів у загальному кредитному портфелі банків. Обсяги кредитів у інвестиційну діяльність збільшилися на 65.8%.

Ці та інші тенденції в діяльності вітчизняних банків позитивно вплинули на розвиток банківської системи і сприяли загальному економічному зростанню в Україні.

Рік, що минає, увійде в літопис банківської справи ще однією характерною особливістю: посилено курс на відкритість, на максимально можливу прозорість діяльності банківської систе-

ми. Пожвавилися контакти керівництва Національного банку з громадськістю, представниками засобів масової інформації. З ініціативи НБУ провадяться зустрічі за круглим столом, під час яких фахівці з різноманітних зацікавлених організацій, відомств, установ обговорюють актуальні проблеми банківської діяльності в Україні, спільними зусиллями шукають шляхів їх оптимального вирішення.

Свою частку в удосконаленні форм і методів інформування громадськості

про діяльність банківської системи країни вносять і офіційні видання НБУ, передусім — “Вісник Національного банку України”.

Формуючи кожен номер, ми виходимо з інтересів і потреб наших читачів. Керуючись цим основним для нас принципом, готуємо низку змін, які, сподіваємося, будуть схвально оцінені нашими вірними передплатниками. Не вдаючись у подробиці, зазначимо: в 2004 році “Вісник НБУ” дещо змінить своє обличчя. Зберігши кращі надбання журналу, зокрема —

продовжуючи публікації науково-практичного характеру, маємо намір розширити й урізноманітнити оперативну й аналітично-довідкову інформацію, яка з'являтиметься на сторінках журналу щомісяця.

Прощаючись із 2003-м, зичимо нашим читачам, симпатикам і друзям редакції, всім працівникам банківської системи України здоров'я, особистого щастя, добробуту і процвітання в 2004-му.

До зустрічі в Новому році!

Основні показники діяльності банків України на 1 листопада 2003 року

Тис. грн.

№ п/п	Назва показника	01.01.2001 р.	01.01.2002 р.	01.01.2003 р.	01.11.2003 р.
1	Кількість зареєстрованих банків	195	189	182	177
2	Вилучено з Державного реєстру банків (із початку року)	9	9	12	8
3	Кількість банків, що перебувають у стадії ліквідації	38	35	24	19
4	Кількість діючих банків	153	152	157	154
4.1	Із них з іноземним капіталом	22	21	20	20
4.1.1	У тому числі зі 100-відсотковим іноземним капіталом	7	6	7	7
5	Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	13.3	12.5	13.7	12.2
Активи					
1	Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	39 866	50 785	67 774	95 622
1.1	Чисті активи (скориговані на резерви за активними операціями)	37 129	47 591	63 896	90 651
2	Високоліквідні активи	8 270	7 744	9 043	13 159
3	Кредитний портфель	23 637	32 097	46 736	67 696
3.1	У тому числі:				
	кредити, надані суб'єктам господарювання;	18 216	26 564	38 189	52 926
3.2	кредити, надані фізичним особам	941	1 373	3 255	7 452
4	Довгострокові кредити	3 309	5 683	10 690	23 588
4.1	У тому числі довгострокові кредити, надані суб'єктам господарювання	2 761	5 125	9 698	19 977
5	Проблемні кредити (прострочені та сумнівні)	2 679	1 863	2 113	2 445
6	Вкладення в цінні папери	2 175	4 390	4 402	5 935
7	Резерви за активними операціями банків	2 737	3 194	3 905	5 019
	Відсоток виконання формування резервів	61.5	85.4	93.3	97.5
7.1	У тому числі резерв на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями	2 336	2 963	3 575	4 374
Пасиви					
1	Пасиви, всього	37 129	47 591	63 896	90 651
2	Балансовий капітал	6 507	7 915	9 983	11 394
2.1	У тому числі статутний капітал	3 671	4 573	5 998	7 037
3	Зобов'язання банків	30 622	39 676	53 913	79 257
3.1	У тому числі кошти суб'єктів господарювання;	13 071	15 653	19 703	26 348
3.1.1	із них строкові кошти суб'єктів господарювання	2 867	4 698	6 161	8 795
3.2	Вклади фізичних осіб;	6 649	11 165	19 092	28 332
3.2.1	із них строкові вклади фізичних осіб	4 569	8 060	14 128	21 934
Довідково					
1	Регулятивний капітал	5 148	8 025	10 099	11 770
2	Адекватність регулятивного капіталу (H2)	15.53	20.69	18.01	14.62
3	Доходи	7446	8 583	10 470	11 000
4	Витрати	7476	8 051	9 785	10 307
5	Результат діяльності	-30	532	685	693
6	Рентабельність активів, %	-0.09	1.19	1.19	1.10
7	Рентабельність капіталу, %	-0.45	7.50	7.98	7.79
8	Чиста процентна маржа, %	6.31	6.46	5.63	5.70

Юрій Іваненко

Головний контролер — директор департаменту контролю державного боргу та діяльності банківських установ, член Колегії Рахункової палати України

Державний борг України в цифрах і не тільки. Чи є необхідність у його достроковому погашенні?

Останнім часом у суспільстві жваво дискутується ініціатива Національного банку України щодо можливості та доцільності дострокового повернення Міжнародному валютному фонду одержаних від нього позик. Із цього приводу своїми міркуваннями ділиться постійний автор "Вісника НБУ", представник Рахункової палати України.

Сума поточної заборгованості України перед МВФ нині становить приблизно 1.8 млрд. доларів США. Водночас валові валютні резерви досягли близько 7 млрд. доларів.

Таблиця 1. Динаміка державного боргу

Показники	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	01.10.2003 р.
Державний борг, усього млн. грн.	20 447	28 337	52 758	79 829	77 023	74 629.8	75 729.1	75 554.3
млн. доларів США	10 801	14 922	15 395	15 304	14 173	14 085.1	14 201.7	14 171.3

Таблиця 2. Структура державного боргу

Показники	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	Відсотки
								01.10.2003 р.
Внутрішній державний борг	18.2	36	25.5	18.7	27	28.2	28.2	27.1
Зовнішній державний борг	81.8	64	74.5	81.3	73	71.8	71.8	72.9
Державний борг, усього	100	100	100	100	100	100	100	100

го внутрішньої складової, фактично вона лишається майже незмінною — із значним переважанням зовнішньої складової.

З огляду на ці дані доречно нагадати відомий вислів: "Кому уряд винен, тому він і служить".

Ознайомившись із інформацією, наведеною в таблиці 3, читачі самі можуть оцінити міру залежності уряду від його головних кредиторів.

Щодо витрат державного бюджету України з обслуговування та погашення державного боргу, то вони за період із 1996 по 2002 рік перевищили 53 млрд. гривень. Ця сума співставна з розміром усіх видатків держбюджету країни на 2003 рік. Динаміку витрат державного бюджету України з

Не заглиблюючись у аналіз політичних, економічно-фінансових, інвестиційних та інших наслідків можливого повернення Міжнародному валютному фонду одержаних від нього позик, хотілося б акцентувати увагу на виборі стратегії й тактики реалізації цього заходу, а також ознайомити читачів із інформацією про розміри державного боргу та витрат, пов'язаних із його обслуговуванням і поверненням.

Основний обсяг державного боргу накопичено до 2000 року, протягом останніх років його розмір стабілізувався на рівні 14.1—14.2 млрд. доларів США.

Незважаючи на проголошений урядом намір поліпшити протягом 2001—2004 рр. структуру державного боргу шляхом збільшення питомої ваги його

Таблиця 3. Динаміка структури державного боргу в розрізі найбільших кредиторів у 2003 році

Кредитори	Питома вага заборгованості у загальному державному борзі		Відхилення (+,-)
	за станом на 01.01.2003 р.	за станом на 01.10.2003 р.	
	Відсотки		
Міжнародні фінансові організації	32.4	31.9	-0.5
У тому числі			
Міжнародний валютний фонд	13.1	12.9	-0.2
уряди іноземних держав,	21.4	20.6	-0.8
зокрема Російської Федерації	12.5	11.9	-0.6
Іноземні комерційні структури (облігації зовнішньої державної позики)	18.0	20.4	+2.4
Національний банк України та українські комерційні банки (позика, отримана урядом із валютних резервів НБУ, облігації внутрішньої державної позики)	28.2	27.1	-1.1

Таблиця 4. Динаміка витрат державного бюджету України з обслуговування і погашення державного боргу

Млн. грн.								
Показники	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	Усього
Обслуговування та погашення державного боргу, всього	3 322.0	6 943.0	11 618.0	6 798.0	7 197.3	8 349.9	9 061.7	53 289.9
У тому числі								
зовнішнього державного боргу	2 037.0	2 057.0	3 141.0	3 734.0	3 872.3	5 912.4	5 810.3	26 564.0
внутрішнього державного боргу	1 285.0	4 886.0	8 477.0	3 064.0	3 325.0	2 437.5	3 251.4	26 725.9

Таблиця 5. Динаміка витрат із погашення державного боргу

Млн. грн.				
Показники	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р. (план)
Обслуговування та погашення державного боргу, всього	7197.3	8349.9	9061.7	11925.3
У тому числі				
погашення державного боргу	2628.4	4296.3	6191.8	8600.5
відсоток до загальної суми обслуговування та погашення державного боргу	37	51	68	72
у тому числі				
погашення зовнішнього державного боргу	964.8	1386.2	3570.3	6114.3
відсоток до загальної суми обслуговування та погашення державного боргу	13	17	39	5

обслуговування і погашення державного боргу наведено в таблиці 4.

Її аналіз свідчить про те, що після фінансової та боргової кризи 1998 року, незважаючи на проведені урядом реструктуризації майже всіх складових державного боргу, витрати з його обслуговування та погашення зберігають стійку тенденцію до зростання. Так, у 2002 році вони порівняно з 1999 р. зросли на 2.2 млрд. гривень. При цьому, починаючи з 2000 року, постійно збільшуються витрати з погашення державного боргу, передусім — зовнішніх боргових зобов'язань (див. таблицю 5).

Зауважимо, що реструктуризації боргових зобов'язань, проведені урядом протягом 1999—2002 років, мали обмежений, тимчасовий вплив на розв'язання боргової проблеми і не привели до зменшення боргового навантаження на економіку країни. Навпаки, воно навіть дещо зростає. Так, у 2000 р. відношення витрат з обслу-

говування та погашення державного боргу до номінального ВВП становило 4.2%, у 2003 р. зазначений показник, як прогнозується, збільшиться до 4.9%. Це може негативно вплинути на перспективи зростання обсягів виробництва та ВВП, а також на

Таблиця 7. Динаміка зовнішніх боргових платежів					
					Відсотки
Показники	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р. (план)
Платежі з обслуговування і погашення державного боргу, всього	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
У тому числі					
зовнішнього	55.0	54.0	71.0	64.0	75.0
внутрішнього	45.0	46.0	29.0	36.0	25.0

платіжний баланс країни. Динаміку темпів зростання витрат із обслуговування та погашення державного боргу порівняно зі зростанням ВВП відображено в таблиці 6.

Таблиця 6. Порівняльні темпи зростання витрат із обслуговування й погашення державного боргу та зростання ВВП

Відсотки				
Показники	2000 р. до 1999 р.	2001 р. до 2000 р.	2002 р. до 2001 р.	2003 р. (план) до 2002 р.
Витрати з обслуговування і погашення державного боргу	5.9	16.0	15.0	31.6
ВВП	5.9	9.2	4.6	4.0 (прогноз)

Темпи збільшення витрат із обслуговування та погашення державного боргу значно випереджають темпи зростання економіки країни, що свідчить про системні прорахунки урядової фінансової політики щодо продовження фінансування державного бюджету шляхом дороговартісних внутрішніх та зовнішніх запозичень, а також про подальше загострення боргової проблеми.

Особливе занепокоєння викликає загрозлива динаміка зовнішніх боргових платежів та їх значна питома вага, яка переважає частку платежів із внутрішніх боргових зобов'язань (див. таблицю 7), що також підтверджує наявність зазначених вище системних прорахунків.

Наведені в таблиці 7 показники свідчать про значну фінансову залежність України від іноземних кредиторів, а також про наявність надзвичайно великих ризиків для державного бюджету в разі значної девальвації гривні щодо іноземних валют, передусім — щодо долара США та євро.

Така девальвація гривні щодо євро вже нині відчутно впливає на зростання витрат із обслуговування та погашення зовнішніх боргових зобов'язань, деномінованих у євро. Так, якщо у 2002 році гривня девальвувала відносно долара США лише на 0.6%, то відносно євро — на 18.5 відсотка.

Автор статті є прихильником реалізації заходів, спрямованих на змен-

шення державного боргу, і в цьому аспекті підтримує позицію керівництва Національного банку України. Тим більше, можливості щодо дострокового погашення державного боргу вже не перший рік передбачаються у законах про Державний бюджет України, проте урядом та Міністерством фінансів України вони не реалізуються.

Водночас, приймаючи остаточне рішення щодо дострокового погашення державного боргу, слід, в першу чергу, обрати найефективніший для держави його варіант.

Таблиця 8. Вартість зовнішніх боргових зобов'язань

Основні групи кредиторів	Сума боргу, млрд. доларів США	Питома вага в зовнішньому державному борзі, відсотки	Вартість обслуговування, відсотки
Міжнародні фінансові організації (МВФ, МБРР, ЄБРР, ЄС)	4.6	43	близько 3
Уряди іноземних держав	2.9	27	3.7—5.8
Комерційний борг	3.14	30	7.65—11
У тому числі			
ОЗДП 1995 року	0.16		8.5
ОЗДП 2000 року	2.18		10—11
ОЗДП 2003 року	0.8		7.65

У зв'язку з цим акцентуємо особливу увагу на вартості зовнішніх боргових зобов'язань, що відображено в таблиці 8.

За підрахунками автора, видатки з обслуговування облігацій зовнішньої державної позики 2000 року до кінця їх дії (2007 рік) становитимуть понад 450 млн. дол. США, що у 10 разів перевищує економію від дострокового погашення позик МВФ.

Інтернет-гайджест /

Повернення знецінених грошових коштів

Загальна сума асигнувань на компенсаційні виплати громадянам, передбачена державним бюджетом України на 2003 р., становить 500 млн. гривень.

За станом на 5 листопада видатки на компенсаційні виплати громадянам профінансовано в обсязі 454.5 млн. грн., що становить 100 відсотків від планових призначень на 10.5 місяця.

До кінця року на зазначені цілі буде спрямовано ще 45.5 млн. гривень.

Держбюджет виконується успішно

За попередніми даними Міністерства фінансів України, доходи загального фонду державного бюджету за січень—жовтень 2003 р. досягли 33 635.6 млн. грн., що становить 102.3% від плану. Видатки за цей же період дорівнювали 34 636.4 млн. грн., або 100% від запланованих.

План надходжень, зокрема, перевиконано за такими показниками:

- ◆ податок на прибуток підприємств (план перевиконано на 705.2 млн. грн.);
- ◆ податок на додану вартість (на 436.2 млн. грн.);
- ◆ ввізне мито (на 222.4 млн. грн.);
- ◆ прибуток (дохід) державних підприємств, що на правляється в бюджет (на 125.2 млн. грн.);
- ◆ акцизний збір зі зроблених в Україні товарів (на 84.7 млн. грн.).

Агентство Moody's поліпшило рейтинг України

Міжнародне рейтингове агентство Moody's поліпшило рейтинг України з облігацій в іноземній і національній ва-

лютах із B2 до B1 зі стабільним прогнозом.

Поліпшено також рейтинг із банківських депозитів (із B3 до B2) та з державних внутрішніх позик (із B2 до B1).

Рейтинги України поліпшено з огляду на прогрес у пенсійній та податковій реформах, а також у реформуванні сільськогосподарського сектору, що може сприяти стимуляції економічного зростання в найближчі роки.

На думку агентства, усі ці показники свідчать про значне підвищення надійності України як позичальника.

КОМЕНТАР

Що означає підвищення агенцією Moody's кредитних рейтингів України для її фінансового ринку?

Наталія Задерей, "Контекст": Новина про те, що Moody's Investors Service підвищило рейтинг українських євробондів, валютних депозитів і внутрішніх державних позик, викликала вибух патріотично-оптимістичних почуттів з приводу економічного розвитку країни та її інвестиційної привабливості. Чи обґрунтований такий оптимізм?

У цілому — так.

На думку переважної більшості вітчизняних фінансових аналітиків, рішення Moody's, безсумнівно, підвищить інвестиційну привабливість України. У зв'язку з цим можна очікувати на певне поживлення в банківському секторі, на ринку корпоративних облігацій та євроблігацій.

Деякі експерти сподіваються й на можливість розміщувати на міжнародних ринках суверенні євро- та корпоративні облігації за дещо нижчими, ніж нині, ставками.

Проте висловлюються й стриманіші прогнози.

На думку заступника голови правління АБ "ІНГ- банк Україна" Валерії Гонtareвої, не варто сподіватися на негайне зниження ставок. Підвищення кредитних рейтингів, вважає вона, може стимулювати інтерес інвесторів до локальних паперів, а це через певний час послабить тиск і на процентні ставки. "B1" — рейтинг хорошого класу, однак він — спекулятивний, — зауважує В.Гонтарева. Сподіватимемося на подальше підвищення кредитного рейтингу України не пізніше, ніж через рік.

За матеріалами офіційного сайту Міністерства фінансів України та інформаційної агенції "Українські новини".

Золотовалютні резерви НБУ зросли на 3.1%

Золотовалютні резерви Національного банку за жовтень зросли на 3.1%, або на 204 млн. доларів, і за станом на 31 жовтня досягли 6 884 млн. доларів США.

Резерви зросли, незважаючи на виплати за зовнішнім боргом і збільшення обсягу продажу Національним банком валюти на міжбанківському ринку для задоволення підвищеного попиту на долари.

На динаміку обсягу резервів у жовтні вплинуло одержання Національним банком на початку місяця коштів від розміщення наприкінці вересня єврооблігацій на суму 200 млн. доларів.

У рамках програми ЄБРР

Днями банк "Аваль" розпочав кредитування аграрного сектору у рамках другого кредиту на суму 13 млн. доларів США, отриманого по лінії ЄБРР за програмою фінансування сільськогосподарських підприємств. За повідомленням прес-служби банку, нині "Аваль" активно фінансує аграріїв у рамках програми ЄБРР, що передбачає надання короткострокових кредитів на термін до 1 року за ставкою на рівні 12% річних за кредитами в іноземній валюті та 18—20% річних — за кредитами у гривні.

Синдикований кредит для Укрексімбанку

Укрексімбанк домовився з 12 іноземними банками про залучення їх синдикованого кредиту на суму 30 млн. доларів. За повідомленням прес-служби банку, про це в Лондоні підписано відповідну угоду.

Іноземні банки, за домовленістю, нададуть Укрексімбанку кредит терміном на 1 рік із можливістю його продовження на півроку.

Організатором синдикованого кредиту став голландський ING Bank N.V.

НБУ дозволив банкам операції з українськими єврооблігаціями

Національний банк дозволив банкам проводити операції, пов'язані з купівлею-продажем єврооблігацій України.

Про це журналістам повідомив голова НБУ Сергій Тігіпко на прес-конференції в Одесі.

Голова НБУ зауважив, що банки зможуть працювати з єврооблігаціями в обсязі, який не перевищує 10% від величини їх власних активів.

Довідково: наприкінці вересня Україна розмістила додатковий випуск єврооблігацій на 200 млн. доларів, довівши обсяг емісії до 1 млрд. доларів. Лід-менеджерами з випуску єврооблігацій України Мінфін обрав три великих західних банки: JP Morgan, UBS і Dresdner bank.

Обсяг готівкового валютного ринку збільшився

За жовтень обсяг операцій комерційних банків на готівковому валютному ринку збільшився порівняно з вереснем на 66.8 млн. доларів, або на 7.5%, досягнувши 962.4 млн. доларів США.

За даними НБУ, у жовтні банки купили в населення 469.4 млн. доларів, продали — 493 млн.

Спостерігалось також зростання обсягу операцій на міжбанківському валютному ринку. Протягом жовтня обсяг купівлі та продажу комерційними банками валюти в доларовому еквіваленті на міжбанківському валютному ринку збільшився порівняно з вереснем на 715.7 млн. доларів, або на 15.3%, досягнувши 5 393.8 млн. доларів США.

За повідомленнями офіційних сайтів АППБ "Аваль", Укрексімбанку, інформаційної агенції "Українські новини" та сайту UABanker.net.

ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ (за жовтень 2003 року)*

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс	№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 левів (Болгарія)	310.7659	18	484 MXN	100 мексиканських нових песо	48.9016
2	986 BRL	100 бразильських реалів	183.6865	19	496 MNT	10000 монгольських тугриків	47.3490
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	93.2162	20	554 NZD	100 новозеландських доларів	313.2157
4	410 KRW	1000 вон Республіки Корея	4.6339	21	586 PKR	100 пакистанських рупій	9.2240
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.4286	22	604 PEN	100 перуанських нових сол	153.2965
6	981 GEL	100 грузинських ларі	252.3190	23	408 KPW	100 північнокорейських вон	242.3409
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	68.7809	24	642 ROL	10000 румунських леїв	1.5936
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	86.7263	25	682 SAR	100 саудівських ріялів	142.1544
9	376 ILS	100 ізраїльських нових шекелів	118.9854	26	760 SYP	100 сирійських фунтів	11.5902
10	356 INR	1000 індійських рупій	116.0788	27	705 SIT	100 словенських толарів	2.5842
11	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.6397	28	901 TWD	100 нових тайваньських доларів	15.6579
12	368 IQD	100 іракських динарів	1714.3087	29	972 TJS	100 таджицьких сомони	172.5405
13	417 KGS	100 киргизьких сомів	12.5400	30	952 XOF	1000 франків КФА ВСЕАО	9.7283
14	414 KWD	100 кувейтських динарів	1797.5388	31	152 CLP	1000 чилійських песо	7.9903
15	422 LBP	1000 ліванських фунтів	3.5215	32	191 HRK	100 хорватських кун	80.6069
16	434 LYD	100 лівійських динарів	383.6163	33	156 CNY	100 юанів Женьмінбї (Китай)	64.4111
17	470 MTL	100 мальтійських лір	1426.3575	34	255	100 доларів США за розр. із Індією	426.5200

* Курс встановлено з 01.10.2003 року. На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Офіційний курс гривні який встановлюється Національним банком

№ п/п	Код валюти	Назва валюти					
			01.10.2003 р.	02.10.2003 р.	03.10.2003 р.	04.10.2003 р.	05.10.2003 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	363.2827	363.1606	363.8914	363.8914	363.8914
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	889.2781	882.9848	888.6420	888.6420	888.6420
3	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	10.8589	10.8585	10.8589	10.8589	10.8589
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0252	0.0252	0.0252	0.0252	0.0252
5	208 DKK	100 датських крон	83.6632	83.7807	83.9244	83.9244	83.9244
6	840 USD	100 доларів США	533.1700	533.1500	533.1700	533.1700	533.1700
7	233 EEK	100 естонських крон	39.7051	39.7683	39.8414	39.8414	39.8414
8	352 ISK	100 ісландських крон	6.9741	6.9860	7.0153	7.0153	7.0153
9	124 CAD	100 канадських доларів	395.2724	395.5498	394.7207	394.7207	394.7207
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.5790	3.5883	3.5882	3.5882	3.5882
11	428 LVL	100 латвійських латів	950.3922	950.3565	953.7925	953.7925	953.7925
12	440 LTL	100 литовських літів	179.5790	180.2339	181.1409	181.1409	181.1409
13	498 MDL	100 молдовських лейв	40.0479	40.2232	40.3120	40.3120	40.3120
14	578 NOK	100 норвезьких крон	75.9103	75.5833	76.1988	76.1988	76.1988
15	985 PLN	100 польських злотих	134.3911	136.1276	136.4732	136.4732	136.4732
16	810 RUR	10 російських рублів	1.7416	1.7441	1.7500	1.7500	1.7500
17	702 SGD	100 сингапурських доларів	308.6955	308.4975	308.9722	308.9722	308.9722
18	703 SKK	100 словацьких крон	15.0917	15.0755	15.1325	15.1325	15.1325
19	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0382	0.0382	0.0377	0.0377	0.0377
20	795 TMM	10000 туркменських манатів	10.2533	10.2529	10.2533	10.2533	10.2533
21	348 HUF	1000 угорських форинтів	24.3666	24.5024	24.5571	24.5571	24.5571
22	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.5468	0.5468	0.5468	0.5468	0.5468
23	203 CZK	100 чеських крон	19.5092	19.5114	19.5057	19.5057	19.5057
24	752 SEK	100 шведських крон	69.3166	68.4908	69.3572	69.3572	69.3572
25	756 CHF	100 швейцарських франків	403.3041	404.1565	404.5048	404.5048	404.5048
26	392 JPY	1000 японських єн	48.2337	47.9975	48.0708	48.0708	48.0708
27	978 EUR	100 євро	621.2497	622.2394	623.3824	623.3824	623.3824
28	960 XDR	100 СПЗ	762.3227	760.8049	761.0072	761.0072	761.0072

			16.10.2003 р.	17.10.2003 р.	18.10.2003 р.	19.10.2003 р.	20.10.2003 р.	21.10.2003 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	367.3572	366.8199	366.8199	366.8199	367.1906	368.9587
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	890.0023	891.4140	891.4140	891.4140	890.0772	893.6154
3	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	10.8633	10.8609	10.8609	10.8609	10.8589	10.8591
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0250	0.0250	0.0250	0.0250	0.0251	0.0251
5	208 DKK	100 датських крон	83.7571	83.3646	83.3646	83.3646	83.1033	83.4289
6	840 USD	100 доларів США	533.1700	533.1600	533.1600	533.1600	533.1700	533.1800
7	233 EEK	100 естонських крон	39.7630	39.5783	39.5783	39.5783	39.4563	39.6275
8	352 ISK	100 ісландських крон	7.0007	6.9580	6.9580	6.9580	6.9280	6.9534
9	124 CAD	100 канадських доларів	401.4946	402.6433	402.6433	402.6433	403.8448	404.3267
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.6196	3.6292	3.6292	3.6292	3.6199	3.6087
11	428 LVL	100 латвійських латів	955.5018	952.0714	952.0714	952.0714	952.0893	952.1071
12	440 LTL	100 литовських літів	181.2024	179.5938	179.5938	179.5938	179.3856	180.0068
13	498 MDL	100 молдовських лейв	39.8879	39.8077	39.8077	39.8077	39.7425	39.8202
14	578 NOK	100 норвезьких крон	75.2714	75.0625	75.0625	75.0625	74.8811	74.9468
15	985 PLN	100 польських злотих	136.5755	134.1708	134.1708	134.1708	134.9032	134.6468
16	810 RUR	10 російських рублів	1.7699	1.7698	1.7698	1.7698	1.7729	1.7762
17	702 SGD	100 сингапурських доларів	306.7679	306.4911	306.4911	306.4911	306.2897	305.5413
18	703 SKK	100 словацьких крон	15.1064	15.0344	15.0344	15.0344	14.9572	15.0002
19	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0379	0.0377	0.0377	0.0377	0.0370	0.0371
20	795 TMM	10000 туркменських манатів	10.2533	10.2531	10.2531	10.2531	10.2533	10.2535
21	348 HUF	1000 угорських форинтів	24.2707	24.0632	24.0632	24.0632	24.0545	24.1776
22	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.5467	0.5467	0.5467	0.5467	0.5467	0.5466
23	203 CZK	100 чеських крон	19.4290	19.3309	19.3309	19.3309	19.3924	19.5072
24	752 SEK	100 шведських крон	69.4107	69.2536	69.2536	69.2536	68.7022	68.4026
25	756 CHF	100 швейцарських франків	402.5597	399.8614	399.8614	399.8614	397.9358	399.4042
26	392 JPY	1000 японських єн	48.7163	48.5889	48.5889	48.5889	48.5344	48.3609
27	978 EUR	100 євро	622.1561	619.2653	619.2653	619.2653	617.3575	620.0350
28	960 XDR	100 СПЗ	763.1924	761.2591	761.2591	761.2591	760.9952	762.2901

Щодо іноземних валют, України щоденно (за жовтень 2003 року)

Офіційний курс

06.10.2003 р.	07.10.2003 р.	08.10.2003 р.	09.10.2003 р.	10.10.2003 р.	11.10.2003 р.	12.10.2003 р.	13.10.2003 р.	14.10.2003 р.	15.10.2003 р.
364.7693	362.8604	367.5303	368.6489	368.8463	368.8463	368.8463	368.4787	367.6672	364.9486
889.8350	887.9954	890.5130	886.7768	886.8029	886.8029	886.8029	887.1158	884.6771	883.5708
10.8589	10.8585	10.8607	10.8585	10.8607	10.8607	10.8607	10.8607	10.8603	10.8629
0.0252	0.0252	0.0251	0.0251	0.0251	0.0251	0.0251	0.0251	0.0251	0.0250
83.8723	83.1013	84.4520	84.5499	84.6012	84.6012	84.6012	84.5955	83.8623	83.4915
533.1700	533.1500	533.1500	533.1500	533.1500	533.1500	533.1500	533.1500	533.1300	533.1500
39.8209	39.4549	40.0989	40.1432	40.1670	40.1670	40.1670	40.1670	39.8248	39.6423
6.9803	6.9488	7.0024	6.9999	6.9994	6.9994	6.9994	7.0481	7.0156	6.9795
397.7925	396.0064	399.0402	400.7043	400.0746	400.0746	400.0746	400.9168	403.1067	400.8445
3.5904	3.5919	3.5912	3.5973	3.6109	3.6109	3.6109	3.6195	3.6193	3.6217
953.7925	948.6655	953.7567	955.4659	958.9029	958.9029	958.9029	955.4659	957.1454	952.0536
180.6131	178.4543	181.2387	182.5731	182.9176	182.9176	182.9176	181.0418	181.1888	179.5360
40.3953	40.4088	40.3865	40.3120	40.1880	40.1880	40.1880	40.0714	39.9453	39.9468
76.3744	75.6167	76.4855	76.4768	76.4664	76.4664	76.4664	76.3920	75.7596	75.2979
137.1599	135.9258	137.5931	138.5381	139.3674	139.3674	139.3674	138.2302	137.9108	136.9575
1.7516	1.7503	1.7548	1.7551	1.7634	1.7634	1.7634	1.7634	1.7738	1.7634
309.1508	308.6518	309.3895	309.1367	309.5794	309.5794	309.5794	309.1987	309.3647	305.7007
15.1137	14.9693	15.1879	15.1936	15.2358	15.2358	15.2358	15.2284	15.0957	15.0331
0.0383	0.0390	0.0387	0.0386	0.0385	0.0385	0.0385	0.0385	0.0379	0.0378
10.2533	10.2529	10.2529	10.2529	10.2529	10.2529	10.2529	10.2529	10.2525	10.2529
24.5484	24.3669	24.7051	24.7295	24.7725	24.7725	24.7725	24.6994	24.2743	24.2785
0.5468	0.5467	0.5467	0.5467	0.5467	0.5467	0.5467	0.5467	0.5467	0.5467
19.4908	19.3886	19.6557	19.6473	19.5684	19.5684	19.5684	19.5757	19.4283	19.3199
69.3193	68.8144	69.9595	69.9097	69.9988	69.9988	69.9988	69.8153	69.1897	69.2339
403.5379	399.1042	404.9380	405.4377	405.5215	405.5215	405.5215	405.4692	402.1961	401.0259
48.1911	47.9818	48.2921	48.5547	48.8593	48.8593	48.8593	49.1574	49.1344	48.5380
623.0625	617.3344	627.4109	628.1040	628.4772	628.4772	628.4772	628.4772	623.1223	620.2667
761.0072	758.7542	764.1175	764.6293	765.7880	765.7880	765.7880	766.0597	766.0310	761.1286

22.10.2003 р.	23.10.2003 р.	24.10.2003 р.	25.10.2003 р.	26.10.2003 р.	27.10.2003 р.	28.10.2003 р.	29.10.2003 р.	30.10.2003 р.	31.10.2003 р.
369.2435	374.4889	372.6456	372.6456	372.6456	373.2330	375.2196	374.8902	376.2633	378.1206
890.6846	897.1569	902.2678	902.2678	902.2678	904.0748	903.2323	901.4958	908.3978	909.1926
10.8595	10.8573	10.8573	10.8573	10.8573	10.8571	10.8593	10.8593	10.8593	10.8571
0.0251	0.0250	0.0250	0.0250	0.0250	0.0250	0.0250	0.0250	0.0250	0.0250
83.4249	83.8938	84.5675	84.5675	84.5675	84.5346	84.2910	83.7506	83.8250	84.1834
533.2000	533.2000	533.2000	533.2000	533.2000	533.1900	533.1900	533.1900	533.1900	533.1900
39.6085	39.8505	40.1640	40.1640	40.1640	40.1462	40.0337	39.7781	39.8156	39.9928
6.9995	7.0027	7.0106	7.0106	7.0106	7.0208	6.9910	6.9806	7.0006	7.0333
403.0819	405.2015	408.0976	408.0976	408.0976	407.6257	407.5152	405.3091	406.9100	408.0014
3.6110	3.6076	3.6025	3.6025	3.6025	3.5983	3.5983	3.6014	3.6000	3.6019
952.1429	953.8462	958.9928	958.9928	958.9928	958.9748	958.9748	957.2531	957.2531	957.2531
179.9285	180.7703	182.7529	182.7529	182.7529	182.2809	181.2831	180.8589	180.8159	180.2109
39.9075	39.9847	39.9488	39.9488	39.9488	39.9175	39.8778	39.8280	39.8200	39.8037
75.4950	75.5512	76.3120	76.3120	76.3120	76.2319	75.9263	75.5698	75.8621	76.0700
134.8518	134.9911	134.6452	134.6452	134.6452	133.7602	134.1023	134.1364	133.8617	133.8822
1.7814	1.7820	1.7824	1.7824	1.7824	1.7823	1.7723	1.7812	1.7881	1.7857
305.4403	306.8977	305.7902	305.7902	305.7902	305.9972	306.1992	305.3789	306.9165	307.4494
15.0021	15.0883	15.2015	15.2015	15.2015	15.1227	15.1120	15.0515	15.0696	15.1495
0.0367	0.0364	0.0361	0.0361	0.0361	0.0360	0.0355	0.0350	0.0351	0.0357
10.2538	10.2538	10.2538	10.2538	10.2538	10.2537	10.2537	10.2537	10.2537	10.2537
24.2844	24.3898	24.4849	24.4849	24.4849	24.3234	24.2787	24.2932	24.3247	24.4243
0.5467	0.5467	0.5467	0.5467	0.5467	0.5467	0.5466	0.5466	0.5466	0.5466
19.4856	19.5542	19.6913	19.6913	19.6913	19.5479	19.5131	19.4352	19.3743	19.5194
68.5741	69.0847	69.5512	69.5512	69.5512	69.4051	69.0581	68.8663	69.0014	69.4107
400.9954	401.3415	406.3034	406.3034	406.3034	406.0184	404.7503	401.1296	401.6111	403.8411
48.3906	48.6596	48.5949	48.5949	48.5949	48.6863	49.1789	49.1272	49.3605	49.2834
619.7384	623.5241	628.4295	628.4295	628.4295	628.1511	626.3916	622.3927	622.9792	625.7518
761.1565	763.0933	766.1371	766.1371	766.1371	765.9334	766.9205	764.9532	766.7187	763.4100

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Валютно-курсова політика 2003 року — збереження орієнтирів стабільності

Результати спільного дослідження фахівців Національного банку, Експертно-аналітичного центру Ради НБУ з питань грошово-кредитної політики, Центру соціально-економічних досліджень — CASE Україна підтверджують: завдяки реалізації валютно-курсової політики НБУ, спрямованої на підтримання стабільності національної валюти, створено сприятливі умови для прискореного економічного розвитку країни.

У 2003 році, четвертий рік поспіль, Національний банк України дотримується політики номінальної курсової стабільності гривні. Йдеться про співвідношення гривні з основною курсоутворюючою валютою — долларом США, який має найбільшу питому вагу в міжнародних розрахунках (73.4% за перше півріччя 2003 р.), на безготівковому (82.8% за 10 місяців 2003 р.) та готівковому (81.3% за 10 місяців 2003 р.) валютному ринках України, а також активніше порівняно з іншими валютами використовується населенням як засіб накопичення. Саме тому основним орієнтиром у суспільстві при оцінці зовнішньої стабільності національної грошової одиниці є курс гривні щодо долара США, а не щодо інших, навіть таких важливих у зовнішній торгівлі України валют, як євро, російський рубль тощо.

Під курсовою стабільністю розуміється не абсолютна незмінність курсу, а така його динаміка, коли він коливається у певних вузьких межах, без стрімких змін, не порушуючи встановлених на перспективу орієнтирів. Таке розуміння стабільності дає центральному банку змогу при здійсненні своєї політики сприяти формуванню певної бажаної курсової динаміки, яка становила б важливий фактор позитивного впливу на інфляцію, загальну фінансову стабільність та зовнішню цінову конкурентоспроможність вітчизняної економіки. З іншого боку, незначні коливання курсу гривні не викликають у суспільстві занепокоєння та не підривають упевненості в здатності центрального банку контролювати ситуацію в разі, коли виникає необхідність нівелювати значні коливання.

Таке поняття курсової стабільності грошової одиниці, очевидно, має різні визначення та цифрові оцінки для різних умов, країн і часових періодів. Нинішній рівень курсової стабільності

гривні формувалася протягом останніх майже чотирьох років. У цифрових параметрах курсова стабільність гривні за період 2000—2003 рр. виражається фактичною девальвацією на **2.2%** за 4 роки, що становить у середньому **0.55%** за рік, **0.05%** за місяць, або **0.002%** за день. У термінах курсу, діючого на 23.10.2003 р. (5.332 грн. за долар США), це дорівнює в середньому **3 коп.** зміни за рік, **0.3 коп.** за місяць, або **0.01 коп.** за день.

Такі зміни курсу можуть відбуватися як у бік девальвації, так і в бік ревальвації, що не повинно викликати занепокоєння щодо порушення курсової стабільності. Тому саме у вказаних межах коливань курсу центральний банк України може стимулювати динаміку співвідношення гривні з основною курсоутворюючою валютою з метою реалізації своєї політики. З іншого боку, значні відхилення від зазначених темпів курсових змін, які фактично склалися за останні 4 роки, можуть сприятиматися як порушення досягнутої стабільності гривні.

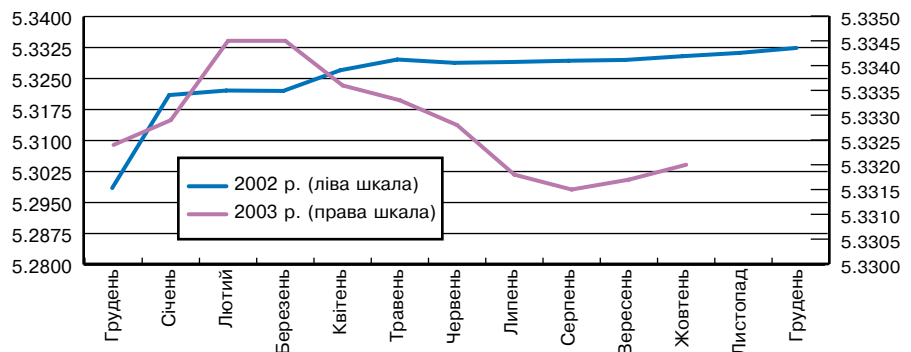
Динаміка курсу гривні щодо долара США у 2003 р. була гнучкішою порівняно з 2002 р. (див. графік 1). Це пояснюється економічними умовами та завданнями Національного банку щодо впливу на загальну фінансову стабільність і стимулювання виробництва. У 2002 р. в умовах дефляційної динаміки цін НБУ міг зосередитися на стимулюванні незначної

девальвації, яка підвищувала зовнішню цінову конкурентоспроможність вітчизняної економіки без негативного впливу на зростання цін.

У поточному році ситуація змінилася. Впродовж десяти місяців 2003 р. обмінний курс коливався в межах 0.06 % — від 5.3345 до 5.3315 грн. за долар США. З метою підтримки експорту до березня Національний банк дещо девальвував курс — із 5.3324 до 5.3345 грн. за долар. Проте після зростання інфляційного напруження, починаючи з квітня, курс використовувався як важливий фактор стабілізації цін — НБУ сприяв його поступовій ревальвації з 5.3345 до 5.3313 грн. за долар. За десять місяців 2003 р. девальвація до євро становила 13.1%, а до російського рубля — 6.4 %.

Таким чином, підтримуючи загальну курсову стабільність, НБУ використовував обмінний курс як ефективний інструмент впливу на економічну ситуацію з метою досягнення цілей, визначених Основними засадами грошово-кредитної політики на 2003 р. Там, зокрема, зазначено: “Завданнями валютно-курсової політики в 2003 році буде підтримання досягнення макроекономічних цілей зростання, стабільності національної валюти, підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності, створення сприятливих умов дедоларизації економіки”. З огляду на ці завдання пріоритетом курсової політики у першому кварталі

Графік 1. Динаміка обмінного курсу гривні щодо долара США

поточного року було подальше сприяння розвитку експорту та економічному зростанню через незначну девальвацію. У подальшому курсова політика використовувалась як важливий чинник зменшення інфляційної напруги та підтримання фінансової стабільності шляхом повільної ревальвації.

Досить гнучка валютно-курсова політика 2003 р. здійснювалася за умов збереження основних чинників, які впливали на її реалізацію протягом останніх трьох років:

— **триваючого економічного зростання** — за дев'ять місяців 2003 р. валовий внутрішній продукт зріс на 6.5%, тоді як за відповідний період 2002 р. — на 4.3 %;

— **бездефіцитного бюджету** — за січень — вересень зведений бюджет виконано з профіцитом 4 млрд. грн., або 2.2 % від ВВП;

— **зростання позитивного сальдо торговельного балансу** — за даними платіжного балансу в першому півріччі обсяги експорту перевищили обсяги імпорту на 1.1 млрд. доларів, що на 29.3% більше відповідного минулорічного показника;

— **підвищення позитивного сальдо поточного рахунку** — за перше півріччя воно зросло на 25%, або на 416 млн. доларів, порівняно з відповідним періодом попереднього року.

Певних змін зазнали також інші чинники. Так, якщо у попередні роки склалася тенденція поступового погіршення фінансового рахунку платіжного балансу через вплив коштів з України, то у 2003 р. спостерігається стійке зменшення негативного сальдо цього рахунку. Основною причиною таких змін є заходи Національного банку України щодо посилення контролю за рухом портфельних інвестицій. В основному за рахунок цього в першому півріччі 2003 р. негативне сальдо фінансового рахунку зменшилось у 3.4 раза порівняно з відповідним періодом попереднього року. Це відобразило позитивні зміни у структурі надходження валюти та валютних платежів і суттєво вплинуло як на зменшення попиту на валюту, так і на збільшення її пропозиції.

Водночас певні негативні зміни спостерігалися в динаміці зовнішнього державного боргу. Останніми роками його обсяг поступово зменшувався — Україна вчасно виконувала свої зобов'язання з обслуговування та погашення боргу без залучення нових значних запозичень. У 2003 р. при зростанні виплат за зовнішнім боргом здійснено значні нові запозичення на загальну суму приблизно 1 млрд. доларів

США. З одного боку, надходження цих коштів сприяли підтриманню високих темпів зростання резервів НБУ, оскільки знизили негативний ефект значних валютних платежів уряду. Проте, з іншого боку, ці запозичення дещо збільшили зовнішній борг, майбутні платежі за його обслуговування та погашення, а також відповідне майбутнє навантаження на міжнародні резерви Національного банку.

Таким чином, зміна тенденції як фінансового рахунку, так і зовнішнього державного боргу позитивно вплинула на поточний стан валютного ринку в 2003 р. через збільшення пропозиції, зменшення попиту та зміцнення міжнародних валютних резервів Національного банку. Це суттєво посилило дію інших позитивних чинників, у тому числі економічного зростання, бездефіцитного бюджету, позитивного сальдо торговельного балансу та поточного рахунку. Їх сукупний вплив дав НБУ змогу формувати гнучку динаміку обмінного курсу, яка найбільше відповідає завданням Основних засад грошово-кредитної політики й розвитку економічної ситуації, а також збільшувати міжнародні резерви та підтримувати стабільність валютного ринку.

валюти до країни, а відтак і до банківської системи України. Якщо за десять місяців 2002 р. сукупні валютні надходження становили приблизно 25 млрд. доларів, то за відповідний період 2003 р. вони збільшилися майже до 28 млрд. доларів. Основа їх зростання — збільшення експорту та прямих іноземних інвестицій, а головна причина повільнішого зростання попиту — в уповільненні відпливу валюти за портфельними інвестиціями.

Збільшення припливу валюти та перевищення пропозиції над попитом забезпечило спокійну роботу валютного ринку, який розвивався в умовах прискореного економічного зростання та суттєвих коливань курсів основних світових валют між собою. Саме завдяки цим факторам обсяги торгів валютою у поточному році збільшувалися надзвичайно високими темпами: сума продажу та купівлі валюти за десять місяців — приблизно 37 млрд. доларів — перевищує загальний обсяг торгів за весь 2002 р. Це забезпечило досить високий рівень інтервенцій Національного банку з викупу валюти, обсяг яких за січень — жовтень становив понад 2.3 млрд. доларів, тоді як за весь 2002 р. цей показник ледь переви-

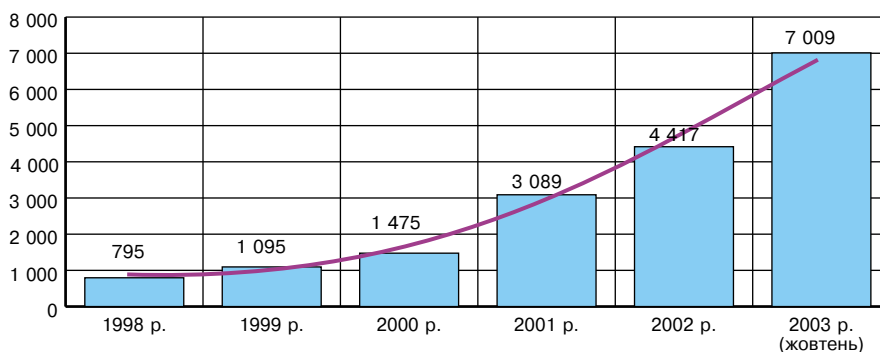
Обсяги валових та чистих міжнародних резервів НБУ				
Показник	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р. (на 20 жовтня)
Міжнародні резерви НБУ за поточним курсом, млн. доларів США	1 475.5	3 089.5	4 417.0	7 009.1
Темпи зростання порівняно з попереднім роком, %	134.7	209.4	143.0	158.7
Чисті міжнародні резерви НБУ за поточним курсом, млн. доларів США	-598.1	1 178.0	2 540.7	5 192.5

Безпосередньо на стан валютного ринку впливали показники обсягів попиту і пропозиції, які порівняно з попереднім роком суттєво змінилися. Так, якщо за 9.5 місяця 2002 р. обсяг перевищення пропозицією попиту становив 1.7 млрд. доларів США, то за відповідний період 2003 р. це перевищення збільшилося на 39% і досягло 2.37 млрд. доларів — найвищої позначки за історію незалежної України. Основою зростання пропозиції є збільшення на 11% припливу

щів 1.7 млрд. доларів.

Саме завдяки зростанню інтервенцій за 10 місяців 2003 р. обсяг золотовалютних резервів Національного банку збільшився на рекордну величину — 2.2 млрд. доларів — і вперше перевищив позначку 7 млрд. доларів (див. графік 2). Це означає, що міжнародні резерви НБУ забезпечують покриття 3.4 місяця імпорту та впритул наблизилася до 100-відсоткового забезпечення грошової бази — на кінець жовтня цей показник становив близько 97%. Причому

Графік 2. Міжнародні резерви НБУ (за поточним курсом, млн. доларів США)

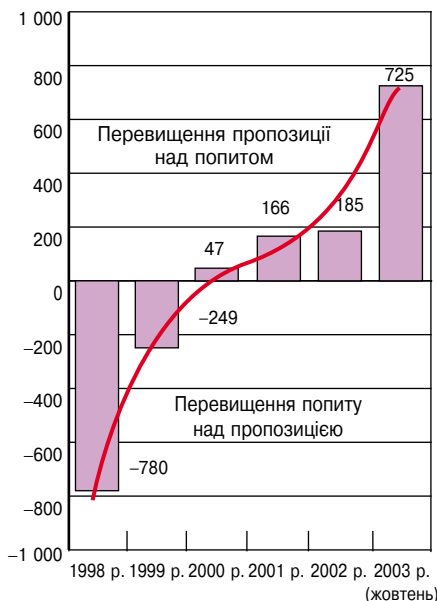
обсяг резервів НБУ перевищував критерій достатності з урахуванням платежів за зовнішнім державним боргом приблизно на 1.3 млрд. доларів.

Зауважимо також прискорену динаміку зростання чистих міжнародних резервів Національного банку, обсяг яких розраховується як різниця між валовими активами та валовими пасивами НБУ. Цей показник за десять місяців 2003 р. зріс більше, ніж валові резерви — майже у 2.2 раза, або на 2.7 млрд. доларів (із 2.5 млрд. на кінець 2002 р. до 5.2 млрд. доларів на кінець жовтня 2003 р.). Чисті міжнародні резерви є не менш, а, можливо, й більш важливим показником порівняно з валовими міжнародними резервами, оскільки він відображає обсяг тих валютних ресурсів, якими центральний банк може користуватися без будь-яких обмежень.

Додаткове свідчення ефективності курсової політики 2003 року — розвиток ситуації на готівковому валютному ринку. За значних взаємних коливань курсів основних світових валют стабільність курсу щодо основної курсоутворюючої валюти — долара США — стала вагомим чинником зростання довіри населення України до гривні. В результаті пропозиція іноземної готівкової валюти значно перевищила попит на неї. Так, лише за десять місяців 2003 р. перевищення становило приблизно 725 млн. доларів, тоді як за весь попередній рік — менше 185 млн. доларів (див. графік 3). Це свідчить про суттєве прискорення процесів реальної дедоларизації та зростання попиту на національну грошову одиницю.

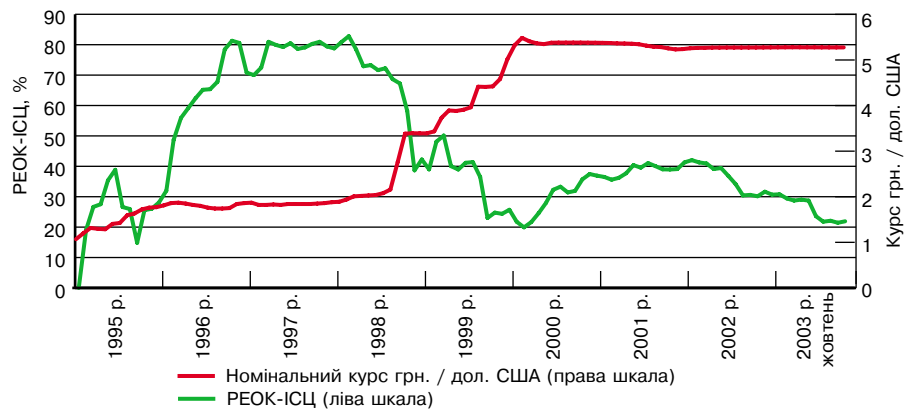
Важливим наслідком валютно-кур-

Графік 3. Збільшення довіри населення до гривні завдяки стабільності курсу

сової політики 2003 р. є також сприятлива динаміка реального ефективного обмінного курсу, розрахованого на базі індексу споживчих цін (РЕОК-ІСЦ). Після суттєвого зниження у 2002—2003 рр. його значення на кінець вересня 2003 р. сягнуло найсприятливішого, а відповідно і найнижчого рівня після значних номінальних девальвацій гривні у 1998—1999 рр. (див. графік 4). При-

Графік 4. Динаміка номінального курсу грн. / дол. США та реального ефективного обмінного курсу гривні (РЕОК) у 1995—2003 рр.

чому зниження РЕОК досягнуто не за рахунок номінального знецінення курсу, як це було у 1998—1999 рр., що стало болючим шоком для всієї економіки, а завдяки стабілізації інфляції на рівні, суттєво нижчому, ніж в основних торгових партнерах України.

Однак РЕОК, розрахований за індексом вартості робочої сили (РЕОК-ВРС), у 2003 р. мав дещо іншу динаміку, яка характеризується коливаннями як у бік зниження, так і в бік зростання (див. графік 5). За попередніми даними, РЕОК-ВРС за станом на кінець серпня щодо початку 2003 р. зміцнився приблизно на 0.5%. Основна причина цього — швидше зростання вартості робочої сили в Україні порівняно з відповідними показниками у країнах — основних торгових партнерах. Скажімо, за даними IFS, за вісім місяців 2003 р. середньомісячна заробітна плата в Україні зростає на 8.1%, а у головному торговельного партнера — Росії — всього на 3.4%.

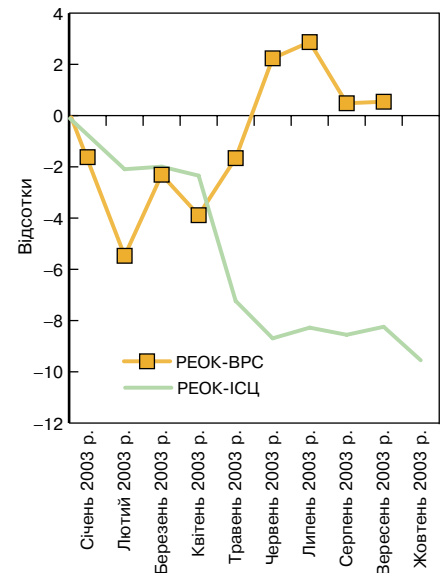
Процеси зміцнення РЕОК-ВРС відображають певне погіршення конкурентоспроможності українських товарів на міжнародних ринках. Але, як свідчить статистика, такі коливання індексу вартості робочої сили впродовж останніх 5 років відбуваються навколо рівня, сформованого після кризового 1998 р. Так, РЕОК-ВРС порівняно з кінцем 1998 р. майже не змінився (його девальвація становить усього 1.3%), порівняно з кінцем 1999 р. — зміцнився на 11.5%, порівняно з кінцем 2000 р.

зростання становить усього 0.5%.

Підвищення РЕОК-ВРС у нинішньому році пов'язане головним чином із рішенням Верховної Ради України про збільшення рівня мінімальної заробітної плати до 185 гривень. Унаслідок цього темпи зростання грошових доходів населення підвищились, і реальна заробітна плата за січень — серпень 2003 р. зростає на 15.2%.

Проте завдяки збільшенню мінімального рівня заробітної плати під-

Графік 5. Динаміка реального ефективного обмінного курсу, розрахованого за індексами споживчих цін (ІСЦ) та вартості робочої сили (ВРС) у 2003 р.

вищився лише рівень РЕОК-ВРС, а динаміка РЕОК-ІСЦ залишилася девальваційною, тобто сприятливою для розвитку українського експорту. Враховуючи, що РЕОК-ІСЦ є більш загальним показником порівняно з РЕОК-ВРС, рішення щодо підвищення мінімальної заробітної плати в цілому не погіршило конкурентоспроможності української економіки, а навпаки — сприяло зростанню

внутрішнього кінцевого попиту, а відтак і розвитку виробництва.

ВИСНОВКИ

Курсова політика 2003 р. в результаті збереження пріоритетів стабільності мала суттєві позитивні наслідки для економіки, головними серед яких є:

- ◆ стримуючий вплив на інфляцію;
- ◆ стимулювання зростання реальних доходів населення завдяки зниженню інфляції, а відтак — сприяння збільшенню внутрішнього кінцевого попиту;
- ◆ протидія дестабілізації процентних ставок шляхом стримування інфляції. Відсоткові ставки у другому—третьому кварталах 2003 р. в умовах тимчасового прискорення інфляції (через проблеми на продовольчому ринку) хоч і призупинили тенденцію до зниження, але й не зростали, залишившись у діапазоні 17—18%. Це сприяло розвитку кредитування, особливо довгострокового, та збільшенню інвестиційного попиту в економіці;
- ◆ сприяння девальваційній динаміці реального ефективного обмінно-

го курсу, що забезпечує зростання конкурентоспроможності українського експорту та зростання зовнішнього попиту на вітчизняну продукцію;

◆ збільшення міжнародних резервів, що підвищує стабільність національної грошової одиниці, зміцнює довіру до неї, сприяє залученню іноземних інвестицій до країни;

◆ підвищення привабливості гривні порівняно з іноземними валютами, обмінні курси яких зазнавали суттєвих коливань, що забезпечило прискорення процесів реальної дедоларизації економічних відносин.

Збереження до кінця 2003 р. номінальної стабільності курсу в зазначених на початку статті межах дасть змогу зберегти позитивний вплив курсової політики навіть за погіршення певних умов, зокрема, зменшення припливу валюти до країни. Основними факторами такого погіршення у вересні — грудні нинішнього року може бути суттєве зменшення експорту та зростання імпорту зернових через поганий урожай нинішнього року, а також значне зростання імпорту енергоносіїв восени поточного року.

У вересні — грудні 2002 р. ситуація

також розвивалася шляхом зменшення припливу валюти, хоча й з інших причин. Проте саме втримання курсової стабільності у визначених межах (в основному за рахунок незначної тимчасової втрати резервів) дало змогу тоді створити сприятливі умови для здійснення не лише валютно-курсової та монетарної політики Національного банку, а й загальної економічної політики держави у 2003 р. Це — ще одне свідчення високої ефективності збереження номінальної стабільності курсу на цьому етапі розвитку української економіки. □

Сергій Михайличенко,

заступник керівника Експертно-аналітичного центру Ради НБУ з питань грошово-кредитної політики. Кандидат економічних наук.

Ірина Корсак,

начальник відділу аналізу валютного ринку та прогнозування департаменту валютного регулювання НБУ.

Микита Михайличенко,

молодий науковий співробітник Центру соціально-економічних досліджень — CASE Україна.

МІЖДЕРЖАВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Хроніка/

Оцінка наслідків вступу України до СОТ і розширення ЄС

23 жовтня 2003 року в Національному банку відбулося засідання круглого столу “Вступ України до СОТ і розширення ЄС — наслідки для банківської системи”. Про результати фактично першої наукової розвідки Центру наукових досліджень НБУ доповів його директор Олександр Кіреєв.*

Для обговорення дослідження було запрошено фахівців НБУ, Ради НБУ, групи економічних радників Голови НБУ, Центру наукових досліджень, Української академії банківської справи, Львівського банківського інституту, Адміністрації Президента України, Верховної Ради, Кабінету Міністрів, Міністерства фінансів, Міністерства оборони, Мінекономіки та з питань європейської інтеграції.

Жвава дискусія, яка розпочалася після доповіді Олександра Кіреєва,

* Короткий виклад дослідження див. у спецвипуску журналу “Вісник НБУ” № 10, 2003 р.

зосередилася на трьох напрямках:

— визначення прямих та непрямих факторів впливу на вітчизняну банківську систему вступу України до СОТ і розширення ЄС;

— проблема доступу філій іноземних банків на банківський ринок України та заходи щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи;

— шляхи попередження негативних наслідків лібералізації руху капіталу в процесі економічної інтеграції України з Європейським Союзом.

У ході обговорення було висловлено широкий спектр думок, часом

взаємовиключних. Що не дивно, оскільки перспективи та наслідки міжнародної інтеграції України оцінювалися із найрізноманітніших позицій, скажімо, — власників і акціонерів комерційних банків та їхніх клієнтів, представників іноземного капіталу та державних регулюючих органів чи служби безпеки. Тому дуже доречними після кожного виступу учасника круглого столу були короткі коментарі першого заступника Голови НБУ Арсенія Яценюка, який озвучував позицію Національного банку з того чи іншого питання.

Загалом зібрання засвідчило необхідність подібних зустрічей. Олександр Кіреєв пообіцяв уже за місяць підготувати для обговорення за круглим столом нове дослідження Центру наукових досліджень. Національний банк стає інститутом, у якому представники різних організацій і установ можуть висловити власну точку зору, вислухати аргументи опонентів та узгодити спільну позицію щодо питань подальшого економічного розвитку країни. □

Олег Бакун,

“Вісник НБУ”.

Голова Національного банку України С.Л.Тігіпко зустрівся з головою Одеської облдержадміністрації С.Р.Гринецьким.

Сергій Тігіпко нервував — він не звик запізнюватися. А з Одеського аеропорту до управління Національного банку вранці дістатися було непросто — на дорогах “пробки”. Не через прикрі й непередбачувані ситуації — просто за рік в Одесі кількість автомобілів збільшилася на 60 тисяч! А це, як компетентно і з неприхованим задоволенням зауважив головний банкір країни, красномовно свідчить про зростання добробуту людей.

Очевидний факт: за останні чотири роки Україна має 7% економічного зростання. Найкраще це відчувають банки, адже безпомилковий індикатор економічного зростання — збільшення обсягів депозитів населення: зокрема за 9 місяців поточного року — на 46%.

Активізація економіки виявляється багатьма ознаками. Яскравий приклад — суттєве збільшення валютних резервів. Якщо на початку року вони становили 4.4 млрд. доларів США, то до кінця 2003-го можуть перевищити 7 млрд. (передбачалося — 5.2 млрд.). Інший приклад — зростання обсягів кредитування: за 9 місяців — на 44%. Причому ставка за кредитами в гривнях із початку року впала з 19.6% до 17.2%, знизилася й ціна позичок у валюті. Поліпшилася також якість активів. За 9 місяців обсяги проблемних активів зменшилися з 3.7% до 3.1%. Водночас скоротилися й обсяги проблемних кредитів — із 4.5% до 4%. Усе це — результат стабільності гривні. І якщо ціни в Україні й зросли за 9

Робоча поїздка С.Л.Тігіпко на Одещину

4 листопада нинішнього року Голова Національного банку України Сергій Тігіпко відвідав Одещину, де зустрівся з керівниками області та міста Одеси, представниками промислових, підприємницьких і фінансових кіл області, студентами та викладачами Одеського державного економічного університету і провів прес-конференцію.

місяців на 3.3%, то це — невелика плата за 6.5% зростання ВВП.

У розвитку цих позитивних тенденцій важливу роль відіграє Одещина, — зазначив під час зустрічі з Головою НБУ С.Л.Тігіпком голова Одеської облдержадміністрації С.Р.Гринецький. Із 500 сільськогосподарських підприємств області 498 повернули кредити вчасно. Ставка за позичками для сільгоспвиробників нині дорівнює 17.1%, що нижче, ніж у цілому по області. Показові результати має Одещина і за операціями з фізичними особами. Якщо загалом в Україні за 9 місяців такі операції збільшилися вдвічі, то в Одеській області — втричі. Кращі порівняно з рештою регіонів також інші показники. Зокрема, капітал одеських банків зріс у цьому році на 36%, обсяги кредитів населенню збільшилися втричі, але це — тільки на 12%. Отже, резерви тут — величезні. Активно працює і сектор державних фінансів. Ось лиш один факт: за нинішній рік збір податків по Одещині зріс на 35%.

Зустрічаючись із підприємцями області, С.Л.Тігіпко наголосив: Національний банк сьогодні — це могутнє економічне відомство, яке здатне дискутувати з урядом. Але при цьому, зауважив він, банкіри і підприємці повинні діяти спільно, тобто ставити задачу і разом пропонувати її вирішення. Гостро нині стоїть проблема захисту прав кредитора. Важливо якнайшвидше сформувані кредитні історії позичальників, а для цього — прийняти закон про кредитне бюро, який зараз знаходиться на розгляді у Верховній Раді. Не менш важливим завданням є розвиток іпотеки (зростання в сільськогосподарському секторі не відбуватиметься, доки земля не стане заставою, зауважив Голова НБУ).

Не секрет, головні важелі економічного зростання — дві галузі: машинобудування і житлове будівництво. Отже, ми знову повертаємося до іпотеки, а водночас — і до лізингу. В США, наприклад, нові виробничі потужності вводяться на 70% через механізм лізингу. А у нас?

Зібравши небайдужу до сьогоденних проблем аудиторію, С.Л.Тігіпко ставив конкретні запитання. Що потрібно зробити для ширшого кредитування фізичних осіб? “Банк, який навчиться працювати з фізичними особами, стане успішним, — сказав С.Л.Тігіпко. — Адже вони повертають позики значно краще, ніж юридичні особи”. Як заохотити населення до депозитів у золоті (в Одесі на цьому напрямі лідирує Індексбанк)? Як заохотити українця більше

Байдужих і незацікавлених серед підприємців і банкірів, присутніх на зустрічі з Головою НБУ, не було.

Голова НБУ С.Л.Тігіпка і начальник управління НБУ в Одеській області М.В.Азаров (у центрі) зі студентами та викладачами Одеського державного економічного університету біля головного корпусу їхньої альма-матер.

купувати (експорт нині становить 62% від ВВП)? Як поступово перейти до контролю за діяльністю банків через систему ризиків?

Живе спілкування переходило в дискусію. В ході дискусії з'являлися нові ідеї. Вони, як і фахові рекомендації Асоціації українських банків, що тісно співпрацює з Національним банком (упродовж півроку НБУ не прийняв жодного рішення регулятивного характеру без погодження з АУБ), стануть підґрунтям для нововведень у банківському секторі: "Ми все робитимемо відкрито, радячись із вами", — наголосив Голова НБУ.

Змістовною була також зустріч із студентською молоддю. Її, як завжди, цікавило все, а найбільше — перспективи. Перспективи роботи, дешевого, в кредит, здобуття освіти й отримання житла.

Завершуючи робочий візит на Одещину, С.Л.Тігіпка зустрівся із представниками преси, відповів на їхні численні запитання.

Людмила Патріцац,
"Вісник НБУ".

Фото **Владислава Негребецького.**

Робоча поїздка С.Л.Тігіпка на Луганщину

14 листопада нинішнього року Голова Національного банку України Сергій Тігіпка здійснив одноденну робочу поїздку на Луганщину.

Соціальна сфера і вугільна промисловість, комунальні проблеми міста і перспективи розвитку регіону були в центрі уваги під час зустрічі Голови НБУ С.Л.Тігіпка з головою облдержадміністрації О.С.Єфре-

мовим. Як краще розвивати середній бізнес, як підтримати вітчизняного виробника — ці питання порушили представники бізнесових структур. Голова НБУ акцентував на тому, що сьогодні нам потрібен хороший господар, який

Голова НБУ С.Л.Тігіпка під час зустрічі з керівниками Луганської області.

Зацікавлено слухали свого колегу — С.Л.Тігіпка працівники відділу грошового обігу та касових операцій управління НБУ в Луганській області.

уміє управляти грошима, котрі він взяв у кредит для розвитку свого бізнесу. Якщо бізнесмен працює неефективно і не може вчасно повернути кредит, банк повинен діяти жорстко. І чим жорсткіше діятиме механізм повернення кредиту, тим більше буде у нас ефективних господарів. Якщо банк матиме право швидко продати заставу недбайливого господаря і вийти на ринок зі своїм товаром — грошима, наступний підприємець отримає дешевший кредит. Так в умовах конкуренції ми повинні розвивати нашу економіку, підкреслив С.Л.Тігіпка.

Голова НБУ зустрівся також із працівниками управління Національного банку в Луганській області.

Владислав Негребецький.
Фото автора.

Сергій Онікієнко

Старший викладач кафедри банківських інвестицій Київського національного економічного університету

Врахування зміни реальної заробітної плати у процесі оцінки реальних інвестиційних проектів

Зростання рівня реальної заробітної плати є однією із суттєвих рис економічного розвитку і означає підвищення в ціні робочої сили відносно загального рівня цін в економіці. Якщо підприємець залишить поза увагою очікуване підвищення витрат на заробітну плату, він вочевидь ризикує, доводить автор статті, оскільки відтак потенційно прибутковий проект може перетворитися у збитковий.

У дискусіях на порушену в статті тему часто переважає думка, що очікувані зміни цін необхідно враховувати при оцінці інвестиційних проектів, але цьому питанню приділяється незначна увага, коли визначено робочі процедури. Оскільки відносні ціни на товари є визначеними, таке ігнорування очікуваних змін зрозуміле. “У середньому” — наше найкраще припущення — полягає в тому, що відносні ціни залишаться такими, як вони є.

Проте коли ми розглядаємо ціну робочої сили, ситуація змінюється.

Зростання рівня реальної заробітної плати є однією із суттєвих рис економічного розвитку, воно свідчить про підвищення ціни робочої сили відносно загального рівня цін в економіці. Це підтверджують дані, наведені в таблиці 1.

Не менш важливою є інформація, наведена у таблицях 2а і 2б, які показують динаміку зростання середньомісячної номінальної та реальної заробітної плати.

Стосовно загального рівня цін за-

значимо, що типову інвестицію характеризує незмінна ціна майбутнього продукту, тоді як виплати із заробітної плати зростатимуть. Якщо підприємець залишить поза увагою очікуване зростання витрат на зарплату (відносно загального рівня цін), то потенційно прибутковий проект може перетворитися у збитковий.

Розглянемо проект, у якому ціни та обсяги отриманих за проектом результатів, а також ціни та обсяги матеріалів, необхідних для їх виробництва, очікуються сталими на досить тривалий час. Проект генерує стабільний грошовий потік (без урахування виплат із заробітної плати) у сумі R_0 на рік. Припустимо, що виплати із реальної заробітної плати також незмінні і становлять L_0 на рік. Тоді теперішня вартість грошового потоку надходжень від капіталу, інвестованого у проект, за формулою довічного анuitету буде $(R_0 - L_0)/r$, де r — ставка дисконтування, що використовується. Якщо припустимо, що початкові витрати капіталу дорівнюють його теперішній вартості, цей проект є ледве прийнятним за процентної ставки r . А тепер припустимо, що очікується зростання виплат із заробітної плати на λ відсотків на рік, тоді як ціни на продукцію і ціни на матеріали, за очікуваннями, залишаться незмінними. У такому разі, по-перше, тривалість життя проекту стає наперед визначеною, оскільки вартість прямих витрат $L_0(1 + \lambda)^t$ у якийсь проміжок часу перевищить R_0 , і реалізація проекту стане недоцільною. Визначивши тривалість економічного життя проекту (N) за рівнянням $L_0(1 + \lambda)^N = R_0$, отримаємо значення теперішньої вартості

Таблиця 1. Середньомісячна номінальна заробітна плата за видами економічної діяльності¹

Показник	У середньому на одного штатного працівника				
	гривень			2002 р., % до	
	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2000 р.	2001 р.
Всього по економіці	230.13	311.08	376.38	163.6	121.0
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	113.89	154.42	182.90	160.6	118.4
Рибне господарство	145.39	203.62	241.58	166.2	118.6
Промисловість	302.41	405.77	485.01	160.4	119.5
добувна промисловість	393.89	516.81	609.94	154.9	118.0
обробна промисловість	270.67	368.27	441.25	163.0	119.8
виробництво та розподілення енергії, газу та води	403.99	475.93	562.13	139.1	118.1
Будівництво	260.13	362.33	427.49	164.3	118.0
Оптова та роздрібна торгівля (включаючи торгівлю транспортними засобами та послуги з їх ремонту)	225.49	283.50	330.42	146.5	116.6
Готелі і ресторани	177.57	234.77	286.12	161.1	121.9
Транспорт	335.32	459.92	572.50	170.7	124.5
Фінансова діяльність	559.25	833.03	976.14	174.5	117.2
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги користувачам	227.01	372.74	437.13	157.8	117.3
Державне управління	336.52	396.30	459.03	147.1	124.9
Освіта	156.46	224.13	267.41	107.9	119.3
Охорона здоров'я та соціальна допомога	138.71	182.72	223.46	161.1	122.3
Колективні, громадські та персональні послуги	162.69	210.22	246.52	151.5	117.3

¹Без урахування даних малих підприємств.

Таблиця 2а. Середньомісячна номінальна та реальна заробітна плата у 1990–2002 рр.²

Рік	Номінальна заробітна плата, грн.	У % до попереднього року	
		Номінальна заробітна плата	Реальна заробітна плата
1990	244*	114.8	...
1991	480*	196.4	...
1992	6 505*	1 356.1	...
1993	162 790*	2 502.4	59.9
1994	1 427 708*	877.0	84.8
1995	73	514.2	110.6
1996	126	171.4	96.6
1997	143	113.7	96.9
1998	153	107.2	96.2
1999	178	115.7	91.1
2000	230	129.6	99.1
2001	311	135.2	119.3
2002	376	121.0	118.2

² Без урахування даних малих підприємств.

*У 1991–1994 рр. Дані наведено у карбованцях.

Таблиця 2б. Середньомісячна номінальна та реальна заробітна плата у 2002 р.²

Місяць	Номінальна заробітна плата, грн.	У % до відповідного місяця 2001 року	
		Номінальна заробітна плата	Реальна заробітна плата
Січень	320.76	126.6	117.3
Лютий	328.70	124.7	118.8
Березень	354.81	126.3	121.2
Квітень	355.78	123.1	118.9
Травень	358.88	118.5	115.5
Червень	377.41	118.8	118.6
Липень	398.10	121.6	121.2
Серпень	390.07	118.4	117.8
Вересень	391.14	119.9	119.2
Жовтень	397.49	118.4	117.1
Листопад	395.70	118.8	117.2
Грудень	442.91	117.0	115.6

² Без урахування даних малих підприємств.

грошового потоку (PV) надходжень від капіталу, інвестованого у проект:

$$\left[\frac{R_0}{r} - \frac{L_0}{r - \lambda} \right] \times \left[1 - \frac{1}{(1+r)^N} \right]. \quad (1)$$

Зменшення теперішньої вартості у нашому випадку становитиме:

$$\frac{\lambda \times L_0}{r(r - \lambda)} + \left(\frac{R_0}{r} - \frac{L_0}{r - \lambda} \right) \times \left(\frac{1}{1+r} \right)^N. \quad (2)$$

Для зручності цей вираз можна записати у такому вигляді:

$$\frac{L_0}{r} \left[\frac{\lambda}{(r - \lambda)} - \frac{r}{(r - \lambda)(1+r)^N} + \frac{R_0}{L_0(1+r)^N} \right]. \quad (3)$$

Для того, щоб переконатися у важливості цього елементу, ми повинні оцінити значення у квадратних дужках для альтернативних імовірних значень його параметрів. Припустимо, що ставка зростання (λ) реальної заробітної плати дорівнює 3 відсоткам на рік. Отже, результат залежатиме лише від коефіцієнта R_0/L_0 , за яким можна розрахувати N , та від ставки дисконтування r . У таблиці 3 наведено результати, які ілюструють, наскільки важливою є поправка на зростання заробітної плати у різних випадках. Як бачимо, для досліджуваних випадків поправка змінюється від 20 до більш як 100 відсотків значення L_0/r — теперішньої вартості, яка

буде розрахована за припущення, що рівень виплат із заробітної плати не змінюватиметься.

Із таблиці 3 випливає, що найприйнятнішим має бути такий інтервал, де рівень виплат із заробітної плати не надто змінюватиметься у часі. При ставці дисконтування 10 відсотків у інтервалі (R_0/L_0) від 1.8 до 2.4 маємо коригування на відносно стабільне значення витрат із заробітної плати в розмірі 49 відсотків від теперішньої вартості прогнозованих виплат за припущення, що рівень заробітної плати буде постійним.

Ясно, що цей фактор не можна проігнорувати; на нашу думку, висновок очевидний: очікуване зростання реальних виплат із заробітної плати слід включити в проектний аналіз як стандартну операційну процедуру.

Наведений приклад підтверджує, що необхідна величина робочої сили для виробництва заданого обсягу продукції залишається незмінною у часі й не має тенденції до зменшення у зв'язку з підвищенням показника продуктивності. Це типово для більшості проектів, у яких необхідність у робочій силі та матеріалах чітко визначена техніко-

економічним обґрунтуванням. Утім, щодо окремих проектів можна припустити поступове зростання продуктивності праці; у такому разі потребу в робочій силі слід прогнозувати окремо, і розмір зарплати, як у наведеному прикладі, має відображати очікувані тенденції зміни реальних виплат із заробітної плати для відповідних категорій робочої сили. Навіть якщо очікується, що продуктивність проекту із часом зростатиме, немає підстав для припущення, що це просто компенсує очікуване збільшення виплат реальної заробітної плати.

Ми розглянули на прикладі зростання впливу такого фактора, як витрати на оплату праці. Проте можна припустити, що залежно від галузі виробництва на ефективність інвестиційного проекту може *значно* впливати інший фактор. Для підприємств України таким фактором може стати вартість імпортованих енергоносіїв з огляду на все ще існуючу енергетичну залежність, падіння цін на сільськогосподарську продукцію на світових ринках, зниження попиту на металургійну продукцію тощо.

Запропонована методика дає змогу визначити економічно обґрунтовану максимальну тривалість економічного життя інвестиційного проекту та розрахувати коефіцієнт зменшення прогнозованого значення чистої теперішньої вартості проекту залежно від таких показників, як ставка дисконтування, індекс зростання реальної заробітної плати і питома вага заробітної плати у витратах на реалізацію проекту.

□

Таблиця 3. Зменшення теперішньої вартості (ΔPV) за рахунок 3-відсоткового щорічного зростання заробітної плати порівняно з нульовим зростанням, виражене у формі відношення теперішньої вартості (L_0/r) виплат із заробітної плати до нульового зростання заробітної плати

R_0/L_0	1.159	1.344	1.558	1.806	2.094	2.427	2.814
Розрахункова тривалість проекту N (років)	5	10	15	20	25	30	35
$r\Delta PV/L_0$ за припущення, що $r = 0.06$	0.372	0.634	0.816	0.940	1.022	1.074	1.106
$r\Delta PV/L_0$ за припущення, що $r = 0.10$	0.261	0.396	0.460	0.485	0.490	0.486	0.478
$r\Delta PV/L_0$ за припущення, що $r = 0.15$	0.205	0.273	0.288	0.284	0.276	0.268	0.262

Використання змінної частини поточних пасивів банків як інвестиційних ресурсів

Стаття є логічним продовженням раніше опублікованого дослідження¹, присвяченого трансформації депозитів до запитання у стабільні ресурси комерційних банків. Автор розглядає питання стабілізації змінної, або “пульсуючої”, частини поточних пасивів шляхом короткострокових запозичень на міжбанківському ринку. Це дає змогу збільшити обсяг дешевих ресурсів для використання в строкових активах комерційних банків, у тому числі і для фінансування інвестиційної діяльності.

Ефективність діяльності комерційних банків значною мірою визначається двома головними чинниками: стабільністю ресурсів та ціною їх залучення і запозичення. Чим вони стабільніші, з більш визначеним терміном перебування в розпорядженні банку, тим результативнішим може бути їх розміщення. Але, з іншого боку, стабільніші ресурси дорожчі, їх підвищена ціна (ставка залучення) здатна поглинути значну частину доходів. Відтак проблема пошуку дешевих ресурсів, які відповідали б вимогам щодо стабільності, постає перед кожним банком. Практично в кожному навчальному посібнику з банківських операцій і банківського менеджменту висвітлюються ці питання [див., наприклад, 1].

Важливу роль у вирішенні проблеми пошуку стабільних і досить дешевих грошей відіграє формування депозитів до запитання чи залишків коштів на поточних рахунках клієнтів. Значимість використання цієї складової ресурсів загальноновизнана, однак відсутні кількісні залежності й моделі, які б описували процеси трансформації ресурсів.

Процес формування умовно постійної частини поточних пасивів принципово розглянуто раніше [2]. Мета даної статті — простежити трансформацію найнестабільнішої, чи “пульсуючої”, частини поточних пасивів (ППвар) і вивчити можливості використання її як інвестиційного ресурсу. Для досягнення цієї мети розглядаються задачі опису процесу формування поточних пасивів і їх поелементного дослідження.

Необхідно зазначити, що ресурси банку за критерієм керованості роз-

глядаються, з одного боку, за характером надходження, а з іншого — за характером їх залучення в активи банку. Розміщення всіх ресурсів в активи є результатом управління банківського персоналу, але залежно від якості цього управління за інших рівних умов можливі різні результати. Формування ж ресурсів, характер надходження і порядок вилучення з банку визначають їх керованість як здатність впливати на зміну обсягу і термінів перебування коштів ресурсів банку у розпорядженні банку.

У теорії банківського менеджменту ресурси банку за прогнозованістю динаміки їх формування поділяються на постійні, стабільні і некеровані. Постійні ресурси — це капітал банку в грошовій формі, тобто капітал за винятком коштів, вкладених у матеріальні та нематеріальні активи, а також його частина, зв’язана у резервах. Ці ресурси передаються банку його акціонерами (учасниками) для ведення банківської діяльності без обмеження у термінах використання і тому є їх постійною складовою. Вони не можуть бути вилучені з капіталу банку без встановлених НБУ обмежень.

До стабільних ресурсів відносять строкові депозити юридичних і фізичних осіб та позикові кошти, отримовані від інших банків у вигляді міжбанківських кредитів або в результаті емісії та розміщення цінних паперів власного боргу. Оскільки терміни перебування цих ресурсів у розпорядженні банку визначені, є змога розміщувати їх у найдохідніші строкові активи з урахуванням диверсифікованості портфеля активів і оптимізації параметрів “ризик — прибутковість”. Стабільні ресурси банку, які знаходяться в його розпорядженні протягом досить тривалих періодів, називають “довгими” грошима. Це цілком обґрунтовано, оскільки

тривале перебування під впливом банківського менеджменту є їх важливою перевагою, — це дає змогу не лише отримувати досить високі доходи, а й підтримувати в необхідних межах ліквідність балансу банку, адже строкові зобов’язання власники коштів можуть вимагати тільки по закінченні зазначених у договорах термінів. Це у свою чергу визначає стабільність ресурсів банку, можливість їх ефективного розміщення і надійність самої установи.

Однак “довгі” ресурси є дорогими — процентні ставки за ними досить високі. Не безплатний і банківський капітал — вимоги акціонерів (учасників) щодо нього дуже істотні: поперше — це дивіденди, а крім того — вимоги щодо капіталізації прибутку та до отримання великими акціонерами додаткових доходів з використанням переваг розпоряджатися банківськими коштами, у тому числі й у рамках обмежень чинного законодавства. Отже, ресурси банку, які складаються з капіталу та строкових залучених і позикових коштів, дають змогу сформувати найдохідніші строкові активи, але їх висока ціна поглинає значну частину доходів і обмежує можливість нарощування прибутку.

До нестабільних ресурсів банків відносять кошти до запитання, тобто гроші клієнтів на їх рахунках (поточних, розрахункових, бюджетних, кореспондентських рахунках “Лоро”). Вони поповнюються залежно від надходжень і зменшуються залежно від потреби клієнта. Для банку щоденний залишок коштів на кожному такому окремому рахунку є величиною випадковою, яка змінюється від нуля до максимальної величини коштів на рахунку залежно від індивідуальних особливостей діяльності клієнта. Депозити до запитання на окремих рахунках нестабільні — кошти їх власники можуть

¹ Вожжов А. Депозити до запитання у формуванні стабільної і керованої ресурсної бази банків// “Вісник НБУ”. — 2002. — № 11. — С. 5–7.

вимагати в будь-який час, і тому говорити про керованість, про розміщення конкретного депозиту до запитання в строкові активи не доводиться. Депозити до запитання на окремих клієнтських рахунках формуються як “короткі” й нестабільні ресурси.

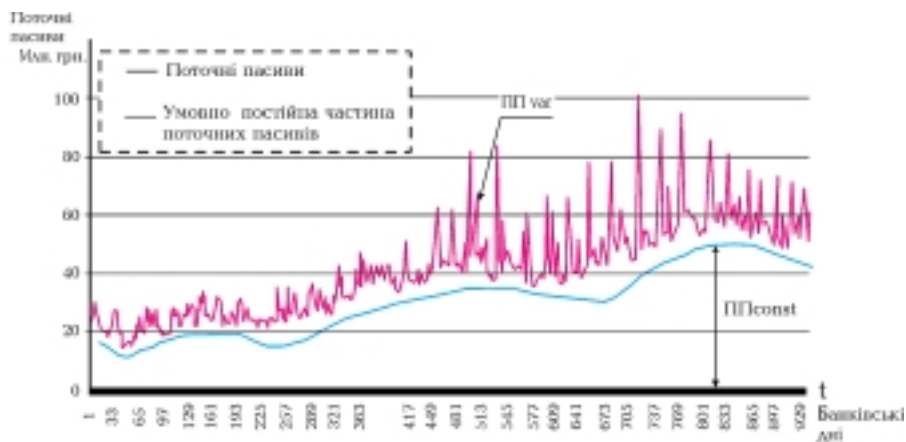
Однак депозити до запитання в їх сукупності за всіма зобов'язаннями банку створюють поточні пасиви, які відкривають якісно нові можливості для розміщення цих коштів у строкові активи. З огляду на випадковий характер зміни залишків на кожному з рахунків і неможливість “обнуління” одночасно всіх рахунків при нормальній роботі банку поточні пасиви в сукупності створюють постійну, незнижувану частину коштів, яка використовується банками як стабільна складова ресурсів. Так частина “коротких” коштів до запитання трансформується в “довгі” ресурси. Вивчення процесів формування стабільної, постійної частини поточних пасивів і теоретичне обґрунтування розрахунку їх значень підтверджує можливість і доцільність їх використання як керованих ресурсів при збереженні стабільності клієнтської бази банку та стійких оборотів на поточних рахунках клієнтів [2].

Важливою особливістю цієї частини поточних пасивів є те, що при якісних характеристиках, схожих з характеристиками керованих, тобто “довгих” ресурсів, вони є дешевими, оскільки юридичним особам за депозитами до запитання банки сплачують зазвичай до двох відсотків річних (шоправда, іноді з метою залучення клієнтів на розрахунково-касове обслуговування і нарощування обсягів поточних пасивів практикують і підвищення цих ставок — до 10 відсотків річних). Залучення на розрахункове обслуговування якомога більшого числа клієнтів (особливо зі значними середніми залишками коштів на їх поточних рахунках) збільшує відносно стабільну частину поточних пасивів, оскільки величина їх умовно постійної частини прямо залежить від кількості клієнтів і середнього значення (математичного очікування) залишків коштів на їх рахунках [2].

На графіку 1, де відображено процес формування поточних пасивів комерційного банку протягом трирічного періоду, бачимо, як у міру збільшення загальної величини поточних пасивів зростає й величина їх умовно постійної частини.

Природно, що постійність цієї складової поточних пасивів є досить відносною. Вона залежить від кіль-

Графік 1. Формування поточних пасивів і їх умовно постійної частини

кості клієнтів, від рівня ділової активності в державі й конкретному регіоні, від оборотів на рахунках та інших факторів, у тому числі й сезонності, що наочно відображено на графіку. Однак грамотний банківський менеджмент забезпечує не лише підтримку рівня стабільної частини поточних пасивів, а й прогнозування динаміки обсягів поточних пасивів та можливих змін їх стабільної частини ($ПП_{const}$), що прирівнює цю складову банківських коштів до керованих, але дешевих ресурсів, здатних формувати значний прибуток.

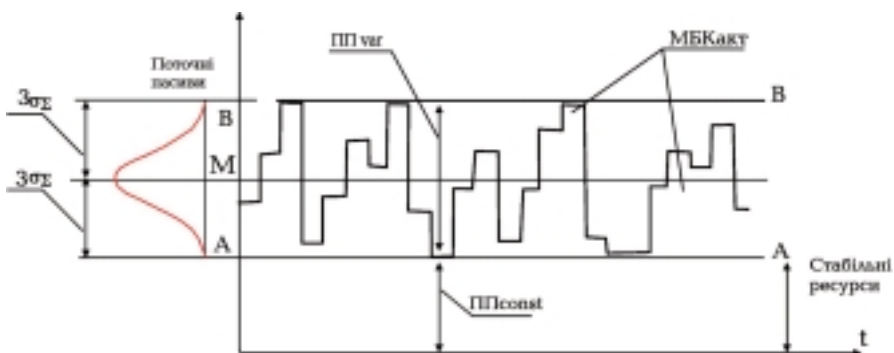
Із графіка 1 випливає, що поточні пасиви складаються з двох різних частин. Перша — стабільна, представлена умовно постійною їх частиною ($ПП_{const}$). Друга — змінна, чи “пульсуюча”, частина поточних пасивів ($ПП_{var}$), — не підлягає “самостабілізації” внаслідок взаємодії депозитів до запитання як сукупності випадкових величин і зберігає свою нестабільну, випадкову природу. Причому банк не може заздалегідь визначити конкретну величину “пульсуючих” пасивів, яка фактично складеться на кінець кожного банківського дня. Процес формування поточних пасивів, схематично зображений на

графіку 2, засвідчує, що банк може розмістити наявні в його розпорядженні “пульсуючі” ресурси (які непередбачено з’явилися на кінець банківського дня понад рівень, необхідний для підтримання ліквідності) на міжбанківському короткостроковому ринку як кредити овернайт ($МБК_{акт}$) і одержати відповідний дохід.

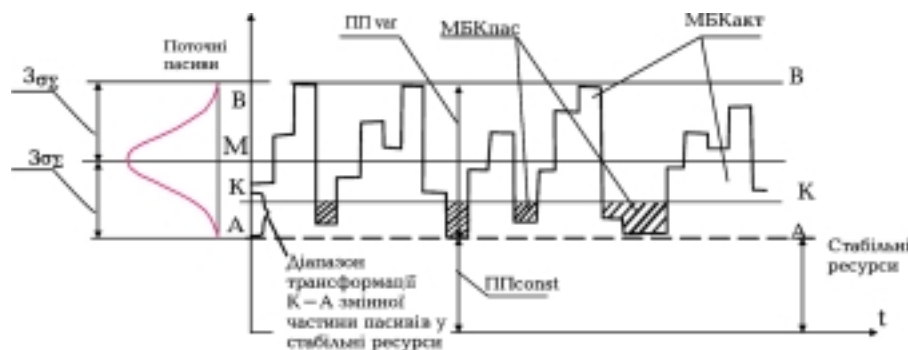
Однак різниця у процентних ставках за короткостроковими міжбанківськими кредитами та строковими активами змушує шукати можливості для нарощування керованих ресурсів, припустимо, до рівня $K-K$ (див. графік 3). За тимчасової відсутності чи при дефіциті коштів у межах цього рівня їх можна поповнити або перекрити дефіцит за рахунок відповідних запозичень на короткостроковому міжбанківському ринку ($МБК_{пас}$). Причому на величину АК збільшуються “довгі” ресурси для кредитування суб’єктів господарювання та фізичних осіб і відповідно зменшуються ресурси для розміщення на короткостроковому міжбанківському ринку ($МБК_{акт}$).

Залучення короткострокових ресурсів і заповнення ними дефіцитних періодів дає змогу ніби блокувати

Графік 2. Формування і використання комерційним банком “пульсуючих” пасивів без їх трансформації у стабільні ресурси

Графік 3. Трансформація “пульсуючих” пасивів з їх частковою стабілізацією шляхом блокування короткостроковими міжбанківськими запозиченнями

“пульсуючі” пасиви на заданому рівні, тобто підтримувати їх у стабільному стані на рівні К—К протягом тривалих періодів. Відтак забезпечується стабільність частини “пульсуючих” пасивів при їх доповненні запозиченнями овернайт на міжбанківському ринку. У цьому разі стабілізація некертованих ресурсів забезпечується трансформацією короткострокових пасивів методом, який можна назвати методом “часткового блокування “пульсуючих” пасивів” [3]. При цьому “короткі” й нестабільні пасиви перетворюються в “довгі” й дешеві ресурси.

Використання цього методу пояснює наявність стійкого попиту на короткострокові ресурси на міжбанківському ринку. Прийнято вважати, що короткострокові запозичення застосовуються для регулювання ліквідності балансу банку чи підтримання в заданих межах рівня обов’язкового резервування залучених коштів. Це справді так, але питання регулювання ліквідності постає після того, як фактичне використання ресурсів перевищує рівень А—А “пульсуючих”

пасивів (див. графік 3), внаслідок чого виникає нестача коштів у періоди, що збігаються з дефіцитними областями в “пульсуючих” пасивах, які змінюються. Вихідним, первинним моментом є розміщення банком коштів у строкові активи в обсягах, які перевищують величину наявних у його розпорядженні стабільних поточних пасивів, а проблеми з ліквідністю є вторинними — вони з’являються як природний прояв використання “пульсуючих” пасивів для фінансування строкових активних операцій.

Ранжирування цих дій, правильне визначення причин і наслідків при вивченні та використанні у практичній діяльності банків закономірностей формування ресурсів та їх стабілізації дають змогу організувати цілеспрямоване використання частини “пульсуючих” пасивів у процесі банківського менеджменту для розміщення в найдохідніші строкові активи. Це у свою чергу потребує прогнозування ресурсного потенціалу, з одного боку — для найповнішого його використання, а з іншого — для запобігання можливим ризикам. “Пуль-

суючі” пасиви в кожному банку мають індивідуальний характер розподілу, але, як правило, проявляються у вигляді двох типових схем, поданих на графіку 4 (а і б).

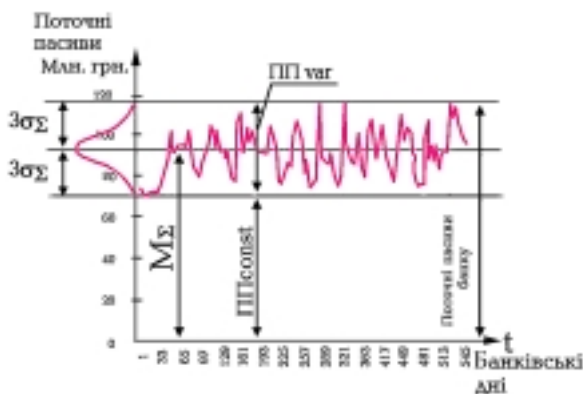
При нормальному розподілі величина “пульсуючих” пасивів визначається межами діапазону розсіювання ($ПП_{var} = 2 \times 3\sigma$, де σ — середньоквадратичне відхилення). Стабілізація доцільна до середнього рівня, чи рівня математичного очікування M_{Σ} , і визначається також співвідношенням величин ставок за активами та пасивами. Виграш у тому, що “довгі” ресурси створюються за рахунок дешевих “пульсуючих” поточних пасивів, додатково блокуваних дешевими короткостроковими міжбанківськими запозиченнями на міжбанківському ринку. Для визначення величини додаткового доходу розроблено досить точні інтегральні залежності [4, 5].

Ризик при використанні “пульсуючих” пасивів як стабільних ресурсів проявляється у двох формах. По-перше, це ризик втрати ліквідності балансу банку, який призводить до порушення платоспроможності й виникає в разі неправильного врахування динаміки ресурсів даної установи (в тому числі й при помилковому врахуванні сезонних коливань). По-друге, це ризик зменшення доходів унаслідок підвищення рівня трансформації вище рівня математичного очікування M_{Σ} . Причому втрачається економічна доцільність застосування методу часткового блокування “пульсуючих” пасивів, що викликано зростанням процентних ставок у міру збільшення обсягів і термінів залучення ресурсів.

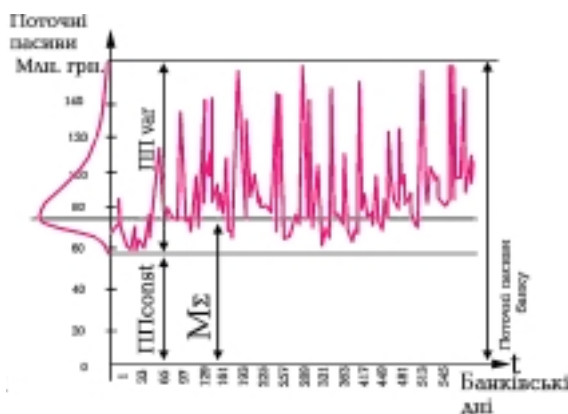
Справді, якщо в межах рівня M_{Σ} (математичного очікування) необ-

Графік 4. Приклади формування “пульсуючих” пасивів комерційних банків:

- а) при нормальному (симетричному) характері розподілу;
- б) при асиметричному характері розподілу

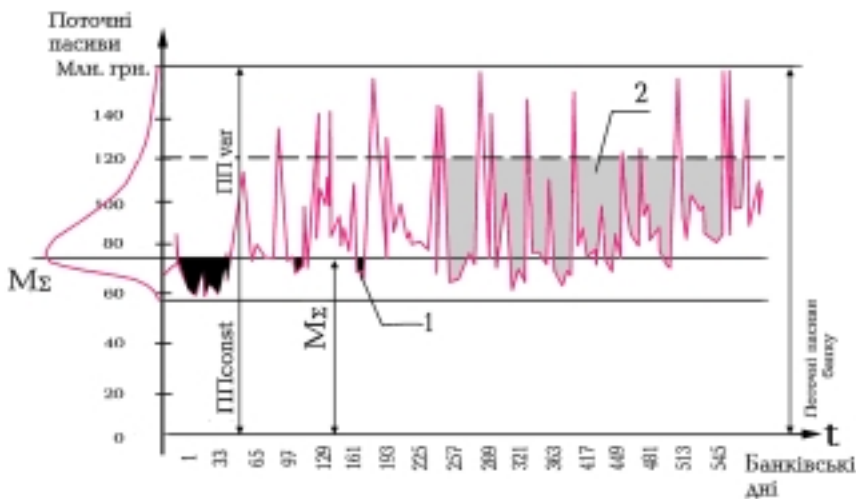

а)

б)

Графік 5. Залежність обсягів і термінів залучення короткострокових записів для блокування пасивів від рівня їх стабілізації

1. Запозичення, необхідні для стабілізації "пульсуючих" пасивів у межах математичного очікування на рівні 77 млн. грн. (невеликі обсяги й терміни).
2. Запозичення, необхідні для стабілізації "пульсуючих" пасивів на рівні 120 млн. грн. (значні обсяги й терміни).

хідним є залучення коштів на доволі короткі терміни і в невеликих обсягах (області $МБК_{пас}$ на графіку 3), то при підвищенні рівня трансформації обсяги й терміни залучення коштів істотно збільшаться. При цьому відповідно зростуть процентні ставки за залученими коштами ($МБК_{пас}$) до рівня ставок за терміновими депозитами й позиками. Витрати на залучення міжбанківських короткострокових позик, необхідних для забезпечення процесу трансформації, збільшаться, і в результаті це може привести не тільки до скорочення доходів, а й до збитків (що ілюструється графіком 5).

Щоб отримати додаткові доходи при використанні частини "пульсуючих" пасивів як керованих ресурсів, необхідно вдосконалювати управління короткостроковими ресурсами, прогнозувати їх величину, постійно робити оцінку додатково одержуваної процентної маржі. Ця діяльність у процесі банківського менеджменту повинна мати постійний характер і потребує наявності кваліфікованого персоналу. Аналіз фактичних даних свідчить, що для банку, який має поточні пасиви в розмірі 40 млн. грн. (у тому числі їх умовно постійну частину — 25 млн. грн.) і "пульсуючу" складову в розмірі 15 млн. грн., річний додатковий дохід при використанні методу часткового блокування "пульсуючих" пасивів у межах їх математичного очікування становить 800 тис. грн.

Застосування даного методу трансформації доводить, що банківській діяльності притаманна не лише посередницька функція. Банки в процесі своєї діяльності, використовуючи

відповідні технології, створюють, генерують "довгі" й дешеві інвестиційні ресурси з одержуваних від клієнтів нестабільних залишків коштів на їх рахунках до запитання.

Розглянутий процес трансформації змінної частини поточних пасивів розкриває технологію трансформації, яку комерційні банки застосовують для збільшення стабільної складової ресурсів і яка може використовуватися для фінансування строкових, у тому числі й інвестиційних, активів. Дослідження окремих складових процесів стабілізації поточних пасивів у

перспективі висуває задачу розробки механізму формування інвестиційних ресурсів комерційного банку, а в подальшому — й теорії трансформації банківських ресурсів.

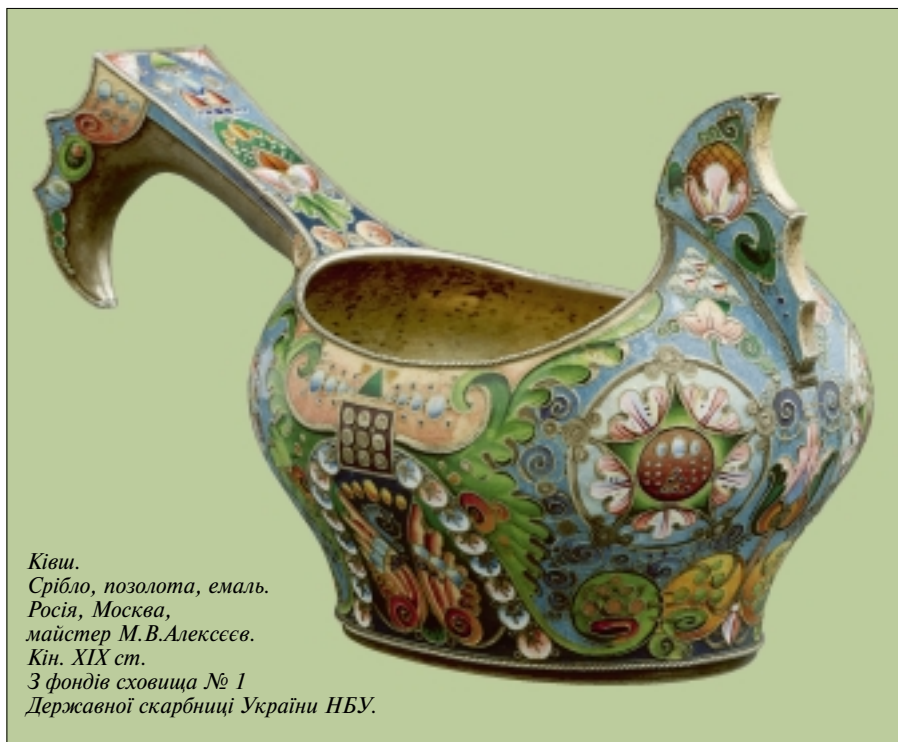
Література

1. Мороз А.М., Савлук М.І., Пуховкіна М.І. та ін. Банківські операції: Підручник / За ред. проф. А.М.Мороза. — К.: КНЕУ, 2000.
2. Вожжов А. Депозити до запитання у формуванні стабільної і керованої ресурсної бази банків // Вісник НБУ.— 2002.— № 11.— С. 5—7.
3. Вожжов А.П. Формування ресурсів комерційних банків // Фінанси України.— 2003.— № 1.— С. 116—129.
4. Вожжов А.П., Сухомлинов Е.А. Трансформація змінної частини поточних пасивів комерційного банку до складу керованих ресурсів // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. — Випуск 99.
5. Вожжов А.П., Хохлов В.В. Стабілізація змінної частини поточних пасивів короткостроковими запозиченнями на міжбанківському ринку // Вісник Дніпропетровського державного фінансово-економічного інституту. — 2002. — № 1. — С. 124—129.

Анатолій Вожжов,

завідувач кафедри "Фінанси і кредит" Севастопольського національного технічного університету. Кандидат економічних наук.

Кітви.
Срібло, позолота, емаль.
Росія, Москва,
майстер М.В.Алексєєв.
Кін. XIX ст.
З фондів сховища № 1
Державної скарбниці України НБУ.

Структура активів банків України за станом на 01.10.2003 р.

Тис. грн.

№ п/п	NKB ¹	Назва банку	Грошові кошти та залишки в НБУ	Казначейські та інші цінні папери, що ре-фінансуються НБУ	Кошти в інших банках	Цінні папери на продаж	Кредити та за-боргованість клієнтів	Інвестиційні цінні папери	Довгострокові інвестиції до асоційованих компаній і дочірніх установ	Основні засоби та нематеріальні активи	Нараховані доходи до отримання	Інші активи	Усього активів
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Група I (кількість банків у групі – 10)													
1	46	ПРИВАТБАНК	1 466 392	0	982 949	12 020	6 488 710	168 569	930	371 361	323 451	123 313	9 937 695
2	36	"АВАЛЬ"	898 571	82 739	594 693	53 412	6 104 563	38 764	33 083	548 090	16 300	284 218	8 654 433
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	908 889	49 821	516 576	6 072	4 867 890	9 948	22 780	544 219	16 602	34 001	6 976 798
4	6	ОЩАДБАНК	1 397 095	1 217 167	313 981	55 316	1 922 086	10 142	10 816	445 720	51 983	83 461	5 507 768
5	5	УКРСОЦБАНК	347 537	278 112	414 010	33 956	2 643 046	399 667	10 438	346 234	33 802	257 724	4 764 526
6	2	УКРЕКСІМБАНК	227 713	206 368	314 322	583	2 211 253	98 291	916	393 879	32 116	88 298	3 573 738
7	136	УКРСИББАНК	184 717	5 704	223 036	168 480	2 514 464	117 716	3 156	107 553	47 536	74 227	3 446 588
8	225	"НАДРА"	143 352	10 002	521 553	574	1 519 028	22 101	1 078	76 315	47 427	23 880	2 365 311
9	296	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	62 185	0	268 082	1 006	1 422 456	25 282	0	32 950	7 183	12 120	1 831 264
10	115	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	101 840	56 313	268 414	107 045	675 556	1 588	0	193 619	5 547	33 096	1 443 017
Усього по групі			5 738 292	1 906 227	4 417 617	438 464	30 369 053	892 067	83 196	3 059 940	581 947	1 014 337	48 501 140
Група II (кількість банків у групі – 12)													
11	37	БРОКБІЗНЕСБАНК	38 932	32 930	427 159	37 858	821 024	207 102	83	104 604	20 259	137 390	1 827 341
12	153	ПРАВЕКС-БАНК	112 976	0	305 700	30 000	800 542	1 047	2 857	150 721	9 231	20 296	1 433 369
13	17	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	36 156	0	162 631	96 235	888 361	36 536	0	28 505	43 692	10 782	1 302 898
14	106	"ПІВДЕННИЙ"	74 245	0	90 933	4 236	1 007 568	55	0	34 364	16 676	28 878	1 256 957
15	289	КРЕДИТПРОМБАНК	53 040	0	191 004	38 291	812 700	782	4 760	23 237	3 923	8 305	1 136 043
16	88	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	68 041	20 699	144 648	600	734 268	4 499	0	91 144	5 470	24 794	1 094 164
17	270	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	34 986	0	134 520	114 146	685 564	29 428	450	16 307	13 864	5 245	1 034 511
18	295	ІНГ БАНК УКРАЇНА	68 809	28 353	134 006	34 073	702 747	41	0	2 293	3 800	1 388	975 508
19	248	"ФОРУМ"	71 817	9 896	199 251	1 883	602 185	25	128	33 775	11 099	2 916	932 977
20	297	СІТІБАНК (УКРАЇНА)	77 872	58 589	141 437	0	589 944	0	0	29 623	7 651	697	905 813
21	76	ВАБАНК	51 583	20 227	171 933	20 498	494 226	1 423	0	27 871	5 569	14 983	808 311
22	96	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	17 645	0	108 432	0	399 725	2 279	0	14 716	30 609	1 953	575 359
Усього по групі			706 102	170 693	2 211 656	377 820	8 538 855	283 217	8 279	557 160	171 844	257 628	13 283 252
Група III (кількість банків у групі – 34)													
23	202	"ХРЕЩАТИК"	90 677	547	545 324	0	345 256	65	0	23 036	4 222	20 951	1 030 077
24	101	ІНДУСТРІАЛБАНК	45 609	0	612 815	0	214 956	13 100	0	7 197	3 627	43 678	940 982
25	274	УКРГАЗБАНК	64 059	4	60 236	0	571 029	9 690	1 113	54 543	26 248	18 816	805 737
26	42	"МРІЯ"	37 114	0	87 854	9 784	568 783	1 441	0	33 645	802	7 431	746 854
27	105	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	67 233	10 005	91 046	0	517 608	10 376	1 347	27 674	1 927	14 068	741 283
28	216	"БІГ ЕНЕРГІЯ"	18 461	0	133 638	53 850	367 779	1 479	10 061	30 628	9 631	36 697	662 225

¹ Номер банку в електронному довіднику RCU KRU, створеному на основі Державного реєстру банків.

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
29	171	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	45 426	0	71 402	24 082	436 484	1 240	0	45 753	2 434	6 524	633 345
30	139	ДОНГОРБАНК	32 835	2 995	112 131	16 539	397 604	4 660	0	60 787	1 610	2 810	631 972
31	203	"КИЇВ"	37 101	0	41 516	1 499	371 974	3 861	2 396	35 724	19 943	8 124	522 140
32	18	УКРІНБАНК	47 264	5 936	19 513	137	337 482	2 401	59	85 207	3 785	16 563	518 346
33	272	АЛЬФА-БАНК	17 315	0	82 106	16 540	337 585	20	0	31 611	6 340	1 680	493 198
34	262	ЕКСПРЕС-БАНК	73 933	0	144 383	0	197 282	0	0	49 797	4 993	10 048	480 436
35	165	МТ-БАНК	20 260	2 993	104 566	2 996	247 628	3 881	6 599	59 279	16 950	7 901	473 053
36	67	ЕКСПОБАНК	52 838	0	62 766	0	286 289	1 014	4	47 174	2 146	17 467	469 698
37	232	"ДІАМАНТ"	8 549	0	212 691	22 801	197 335	7 000	0	16 119	3 192	891	468 577
38	292	ХФБ БАНК УКРАЇНА	11 473	0	115 241	7 008	313 821	26	0	2 825	2 531	1 021	453 947
39	234	БАНК КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА	52 008	0	66 325	0	302 329	935	0	2 386	1 534	653	426 171
40	11	ТАС-КОМЕРЦБАНК	15 314	0	87 847	15 482	280 555	1	2 064	11 882	4 258	5 795	423 199
41	126	МЕГАБАНК	39 148	0	72 038	198	219 687	15 490	5 140	35 922	2 510	3 334	393 466
42	283	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	22 980	0	91 846	0	195 438	19 856	0	11 083	3 630	12 909	357 741
43	290	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	17 532	0	96 294	7 279	158 505	13 511	0	36 907	4 902	7 706	342 635
44	20	ФАКТОРІАЛ-БАНК	11 739	0	25 003	72 880	159 197	0	0	55 954	3 818	9 029	337 620
45	258	ІМЕКСБАНК	32 575	0	76 894	0	192 159	0	15	16 353	1 230	17 711	336 936
46	280	"КИЇВСЬКА РУСЬ"	20 596	4 419	45 317	2 762	218 662	3 559	0	25 487	7 303	2 420	330 524
47	299	"НРБ-УКРАЇНА"	16 045	0	47 893	15 898	226 314	0	2 750	1 441	3 863	4 940	319 144
48	273	ЗАХІДІНКОМБАНК	31 866	0	34 913	0	224 691	2 957	3	13 700	728	6 941	315 799
49	41	ПРЕМ'ЄРБАНК	6 380	522	52 067	4 419	98 325	70 926	0	44 377	2 741	19 616	299 374
50	31	ЕНЕРГОБАНК	22 472	0	22 636	1 962	186 479	4 440	147	38 069	5 228	14 311	295 743
51	22	"АЖІО"	37 945	1 046	31 915	188	161 573	4 376	273	43 107	1 135	2 866	284 424
52	93	"ДНІСТЕР"	11 658	0	29 599	2 670	206 929	1 003	95	16 484	6 122	4 122	278 681
53	278	УКРГАЗПРОМБАНК	3 007	0	100 442	0	134 583	27 278	0	2 344	3 068	287	271 009
54	43	АВТОЗАБАНК	21 778	0	16 552	17 066	183 201	10 747	0	14 701	3 273	808	268 125
55	113	ПОЛТАВА-БАНК	13 816	0	15 126	7 507	172 256	37	7 099	19 252	6 487	24 988	266 567
56	59	ПРОМЕКОНОМБАНК	18 348	0	60 022	14 524	86 110	0	0	2 757	1 346	3 010	186 118
Усього по групі			1 065 355	28 467	3 469 957	318 069	9 115 887	235 368	39 164	1 003 206	173 557	356 114	15 805 145
Група IV (кількість банків у групі – 98)													
57	68	УКРПРОМБАНК	30 165	0	25 732	0	401 164	0	0	25 121	8 438	10 426	501 046
58	84	"ТАВРИКА"	8 785	0	56 431	0	222 536	9 450	0	2 922	5 519	3 502	309 146
59	227	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	11 454	0	42 948	12 518	210 786	11 160	0	902	3 540	10 036	303 343
60	298	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	6 178	0	41 776	0	237 261	0	0	14 967	2 112	716	303 009
61	282	ТАС-ІНВЕСТБАНК	7 072	0	89 191	11 346	176 365	0	0	1 486	3 031	1 472	289 963
62	135	ІНПРОМБАНК	21 644	0	18 759	2 955	151 805	1 730	649	34 654	890	8 553	241 637
63	288	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	3 127	0	55 024	0	130 959	33 233	0	3 109	1 809	1 311	228 572
64	195	УКРКОМУНБАНК	88 475	0	19 935	0	105 520	0	0	7 302	4 789	1 158	227 180
65	228	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	8 042	0	26 168	0	185 197	0	0	3 396	1 638	1 405	225 847
66	133	"ПРИВАТІНВЕСТ"	11 890	0	19 621	0	184 120	13	0	3 423	1 823	2 075	222 965
67	277	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	36 263	0	5 552	0	167 908	2 402	0	6 244	65	2 259	220 693
68	34	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	14 899	0	48 151	0	150 716	0	438	4 074	287	1 606	220 171
69	191	"АРКАДА"	37 847	0	3 741	10 614	124 488	110	7 699	19 455	5 608	5 930	215 492
70	144	"БАЗИС"	16 879	0	13 196	3 164	117 401	17 463	266	39 253	3 279	3 232	214 134

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
71	97	ЕЛЕКТРОН БАНК	9 769	16	32 680	0	133 623	3 757	448	31 037	262	2 213	213 805
72	186	"ДОНЕЧЧИНА"	6 386	0	17 374	10 656	141 573	27 012	261	5 137	1 996	2 312	212 707
73	48	"НОВИЙ"	16 444	0	23 239	1 820	133 523	6 583	0	17 889	3 065	4 173	206 736
74	242	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	10 396	0	10 874	468	150 831	22	600	27 309	2 458	1 311	204 271
75	35	ІНТЕРБАНК	7 125	0	48 920	0	92 336	15 196	0	33 530	978	1 358	199 443
76	26	ТРАНСБАНК	16 320	0	32 748	0	130 964	7 098	0	5 620	1 182	1 133	195 065
77	156	"АЛЛОНЖ"	1 144	0	15 508	449	144 358	6 097	0	823	14 644	5 751	188 773
78	13	ЛЕГБАНК	12 554	0	28 022	14 869	107 203	268	0	9 338	2 728	11 482	186 462
79	251	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	17 769	0	7 921	0	129 820	538	3 343	19 662	2 790	4 480	186 324
80	98	"МЕРКУРІЙ"	13 160	27	15 065	5 582	132 195	1 802	0	15 432	854	2 190	186 306
81	209	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	19 026	0	17 389	1 736	135 985	1 373	0	3 327	2 617	4 710	186 165
82	238	"СИНТЕЗ"	27 686	0	26 459	0	114 915	95	0	3 240	1 254	2 227	175 876
83	205	"МЕТАЛУРГ"	11 749	0	9 714	11 167	116 763	6 614	0	7 484	2 061	6 100	171 651
84	30	"ІНТЕГРАЛ"	12 060	0	67 274	1 759	72 973	11 033	0	1 776	936	2 367	170 178
85	81	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	9 315	0	10 422	0	77 467	29 868	126	19 094	5 125	17 669	169 086
86	40	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	9 130	0	24 036	500	116 220	1 199	0	1 108	7 917	6 935	167 044
87	62	"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	3 714	0	23 797	21 082	78 581	21 505	0	14 835	2 371	690	166 574
88	237	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	11 739	0	73 747	0	45 174	2 680	380	26 478	260	732	161 190
89	124	РЕАЛ БАНК	5 320	0	77 252	3 582	58 825	7 758	25	2 753	1 355	1 315	158 184
90	87	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	6 802	0	22 669	1 510	96 838	12 141	0	3 904	3 532	4 204	151 600
91	66	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	1 958	0	20 810	0	26 747	25 962	0	71 621	3 211	631	150 939
92	217	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	11 123	0	33 995	0	75 655	7 683	0	11 603	609	7 308	147 976
93	146	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	9 157	0	68 489	0	56 500	30	0	8 558	374	2 329	145 436
94	302	АКТИВ-БАНК	13 680	0	45 435	0	80 112	876	0	2 880	951	983	144 916
95	123	"ГРАНТ"	15 987	0	8 229	0	103 640	2 228	0	10 385	784	1 887	143 140
96	294	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	8 583	0	30 757	13 193	73 427	1 339	5	5 774	6 226	2 095	141 399
97	304	ФОРТУНА БАНК	684	0	12 789	0	122 484	0	0	3 061	502	283	139 803
98	150	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ	4 505	0	19 028	0	42 003	24 913	101	25 901	2 844	17 928	137 223
99	206	МІСТО-БАНК	2 766	0	42 131	247	74 905	5 284	0	5 579	4 318	973	136 205
100	198	"АВТОКРАЗБАНК"	18 711	0	23 887	10 028	57 845	9 649	150	7 373	464	1 430	129 538
101	142	"ПРИКАРПАТТЯ"	4 061	0	22 258	345	67 029	142	1	25 984	1 100	6 710	127 629
102	53	ІКАР-БАНК	11 457	0	10 050	0	84 569	26	0	13 838	918	2 361	123 220
103	49	ПОЛІКОМБАНК	5 968	0	5 549	1 672	91 448	607	0	11 935	2 198	1 927	121 303
104	305	АГРОБАНК	12 939	0	11 105	1 208	84 410	291	0	2 175	1 140	583	113 850
105	263	РОСТОК БАНК	4 462	0	13 538	0	74 149	243	0	7 396	10 230	3 277	113 294
106	183	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	5 902	0	11 116	25	78 147	5 492	0	1 313	7 215	2 858	112 068
107	143	КООПІНВЕСТБАНК	12 230	0	28 909	0	58 675	0	0	6 328	201	3 398	109 742
108	180	"ГАРАНТ"	2 212	0	8 376	4 514	67 601	1 299	20 247	3 275	1 660	340	109 526
109	75	СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК	20 678	174	3 145	0	67 176	37	0	7 224	304	10 527	109 264
110	129	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	31 479	0	26 436	3 077	33 760	0	0	5 537	1 749	3 660	105 697
111	57	"КАПІТАЛ"	10 297	0	8 585	0	72 240	6 056	259	3 181	2 983	827	104 428
112	260	"ТК КРЕДИТ"	2 453	0	12 031	0	70 710	0	0	1 492	8 194	489	95 369
113	125	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	2 637	0	11 263	13 104	47 476	16 748	0	905	578	772	93 482

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
114	137	"ДЕМАРК"	4 830	0	6 247	0	57 841	800	0	17 005	1 033	290	88 045
115	303	АРТЕМ БАНК	4 016	0	48 047	0	23 491	0	0	1 772	31	730	78 087
116	117	ДІАЛОГБАНК	14 991	0	1 967	4 950	23 886	27 270	20	3 614	460	135	77 293
117	241	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	5 675	2 394	1 461	0	35 485	23 995	0	5 441	1 271	307	76 029
118	91	"ЛЬВІВ"	4 165	0	2 485	0	53 749	424	0	12 212	191	787	74 012
119	45	"ПІВДЕНКОМБАНК"	3 796	0	18 441	0	11 270	13 232	123	12 698	114	10 979	70 652
120	252	НАШ БАНК	70	0	9 914	4 961	23 765	11 028	0	5 654	8 714	6 518	70 624
121	301	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	12 658	0	17 714	0	35 582	0	0	1 027	575	882	68 438
122	151	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	2 718	0	10 705	0	38 716	11 104	0	457	243	2 216	66 160
123	222	"УКООПСІЛКА"	6 969	0	3 185	0	37 828	90	0	16 396	578	911	65 958
124	243	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	4 323	0	3 631	0	45 822	6 004	0	1 005	1 128	1 299	63 213
125	109	ІНВЕСТБАНК	11 132	1	5 590	0	38 303	0	0	4 554	1 119	2 369	63 069
126	72	ДОНБІРЖБАНК	2 228	10 912	16 409	0	11 094	10	0	18 837	360	1 604	61 455
127	284	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	5 018	0	3 555	0	27 910	14 053	0	7 000	93	3 460	61 089
128	128	РЕГІОН БАНК	6 327	0	12 748	15	37 333	44	0	3 765	154	264	60 649
129	107	"ПОРТО-ФРАНКО"	8 678	0	8 357	4 416	28 978	5 087	0	1 693	157	1 680	59 047
130	255	"ВЕЛЕС"	7 341	0	7 370	0	31 907	0	60	3 733	25	1 166	51 601
131	287	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	9 553	0	15 002	0	11 427	0	2 757	12 017	71	484	51 311
132	110	ОДЕСА-БАНК	5 736	0	14 310	4 026	21 528	0	0	2 555	511	1 788	50 455
133	240	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	1 365	0	38 797	0	4 180	0	684	1 733	634	2 260	49 653
134	291	"КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	35 182	0	9 611	0	0	0	0	265	12	88	45 159
135	275	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	3 250	0	10 652	0	29 079	0	0	1 534	0	212	44 727
136	74	"СЛАВУТИЧ"	2 882	0	6 153	0	29 108	0	0	5 502	227	362	44 234
137	215	"МОРСЬКИЙ"	3 623	0	2 481	0	27 556	167	0	7 343	375	466	42 012
138	159	ТММ-БАНК	2 641	0	4 663	0	17 712	20	0	13 328	306	3 204	41 874
139	286	РАДАБАНК	5 860	0	4 793	0	22 596	3 350	0	474	3 746	148	40 966
140	65	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	1 859	0	1 911	0	21 097	2	0	14 735	838	131	40 573
141	300	ПРАЙМ-БАНК	2 499	0	10 987	286	25 060	0	0	377	175	287	39 672
142	201	"АНТАРЕС"	11 346	23	1 417	0	23 981	227	0	686	162	142	37 984
143	154	"БУКОВИНА"	3 670	-2	1 494	403	27 550	0	0	3 541	899	377	37 932
144	231	"ЮНЕКС"	2 424	0	3	0	12 390	5 552	0	11 901	4 438	187	36 896
145	309	КРИМУНІВЕРСАЛБАНК	541	0	10 566	10 989	6 774	0	0	4 606	77	2 426	35 980
146	223	"СТОЛИЧНИЙ"	1 827	0	0	276	23 977	4 557	0	403	4 484	19	35 542
147	122	ФІНБАНК	3 195	0	1 129	0	14 544	9 368	95	1 731	189	1 866	32 117
148	306	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	9 834	0	8 598	0	10 913	1 500	0	456	6	40	31 347
149	285	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	1 388	0	161	9 870	11 997	358	0	3 099	429	342	27 645
150	276	КЛАСИКБАНК	7 073	0	19	0	14 047	8	0	2 008	3 617	770	27 542
151	308	СОЦКОМБАНК	919	0	1 009	0	16 644	4 500	0	3 352	269	50	26 742
152	29	"АЛЪЯНС"	4 520	0	3 153	0	17 516	0	0	405	406	220	26 221
153	169	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	591	0	1 095	0	17 875	0	0	333	466	13	20 372
154	167	"ФЕБ"	280	0	74	0	12 725	0	0	4 548	88	92	17 806
Усього по групі			971 249	13 545	1 855 151	203 380	7 370 337	489 857	38 737	873 200	198 639	262 177	12 276 273
Усього по банках			8 480 998	2 118 932	11 954 381	1 337 734	55 394 133	1 900 509	169 376	5 493 505	1 125 987	1 890 256	89 865 810

Структура зобов'язань банків України за станом на 01.10.2003 р.

Тис. грн.

№ п/п	NKB	Назва банку	Кошти банків	Кошти клієнтів	Інші депозити	Боргові цінні папери, емітовані банком	Нараховані витрати до сплати	Інші зобов'язання	Усього зобов'язань
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Група I (кількість банків у групі – 10)									
1	46	ПРИВАТБАНК	700 897	8 399 840	9 901	6 332	52 657	178 657	9 348 284
2	36	"АВАЛЬ"	680 070	7 040 536	0	40 067	66 793	193 545	8 021 011
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	129 078	5 870 224	2	0	16 744	100 034	6 116 081
4	6	ОЩАДБАНК	69 588	5 074 919	2 984	0	91 203	16 990	5 255 685
5	5	УКРСОЦБАНК	557 103	3 621 372	34 770	20 824	29 631	34 626	4 298 326
6	2	УКРЕКСІМБАНК	573 971	2 530 036	841	0	9 681	26 825	3 141 355
7	136	УКРСИББАНК	322 763	2 548 545	33 514	20 694	44 979	239 108	3 209 602
8	225	"НАДРА"	719 261	1 264 588	95 631	11 858	25 430	46 155	2 162 923
9	296	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	915 465	624 984	26 275	0	6 860	89 926	1 663 510
10	115	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	223 581	843 194	2 413	0	5 609	23 034	1 097 831
Усього по групі			4 891 778	37 818 240	206 331	99 773	349 586	948 900	44 314 608
Група II (кількість банків у групі – 12)									
11	37	БРОКБІЗНЕСБАНК	370 316	1 231 192	0	0	5 417	67 224	1 674 149
12	153	ПРАВЕКС-БАНК	302 262	947 410	1	0	20 901	67 661	1 338 234
13	17	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	159 370	922 949	3 842	22 620	12 283	4 675	1 125 740
14	106	"ПІВДЕННИЙ"	190 725	919 535	16 600	0	10 716	21 083	1 158 659
15	289	КРЕДИТПРОМБАНК	171 170	713 921	1 000	21 777	10 516	64 248	982 632
16	88	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	161 128	761 615	0	15 244	16 986	4 902	959 874
17	270	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	248 726	605 259	44 038	0	3 015	25 270	926 308
18	295	ІНГ БАНК УКРАЇНА	573 396	290 747	0	0	2 171	31 599	897 913
19	248	"ФОРУМ"	242 000	564 814	7 278	9 778	8 110	13 317	845 297
20	297	СІТІБАНК (УКРАЇНА)	521 086	257 102	0	0	563	1 230	779 981
21	76	ВАБАНК	193 917	487 048	1 100	630	8 188	39 025	729 909
22	96	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	207 025	290 327	0	0	1 605	19 376	518 333
Усього по групі			3 341 121	7 991 919	73 860	70 049	100 471	359 609	11 937 028
Група III (кількість банків у групі – 34)									
23	202	"ХРЕЩАТИК"	113 244	777 900	4 306	7 548	2 677	47 601	953 275
24	101	ІНДУСТРІАЛБАНК	94 296	730 240	0	0	208	19 943	844 686
25	274	УКРГАЗБАНК	131 420	579 503	0	0	4 653	10 852	726 427
26	42	"МРІЯ"	90 227	551 471	7 259	0	3 485	25 385	677 827
27	105	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	195 548	409 290	0	0	349	46 473	651 660
28	216	"БІГ ЕНЕРГІЯ"	133 833	332 159	36 738	0	7 010	18 677	528 417
29	171	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	81 807	471 789	5 171	0	5 831	15 686	580 284
30	139	ДОНГОРБАНК	68 115	380 297	0	2 082	1 116	5 386	456 996

1		2	3	4	5	6	7	8	
31	203	"КИЇВ"	87 896	357 818	0	0	3 744	4 998	454 457
32	18	УКРІНБАНК	30 863	384 621	0	0	1 615	21 909	439 008
33	272	АЛЬФА-БАНК	156 016	164 689	56 082	0	2 699	39 590	419 076
34	262	ЕКСПРЕС-БАНК	32 981	306 200	0	0	1 897	15 663	356 741
35	165	МТ-БАНК	10 300	328 539	0	0	2 113	7 913	348 865
36	67	ЕКСПОБАНК	116 517	257 525	2 606	0	3 873	11 316	391 836
37	232	"ДІАМАНТ"	224 324	132 631	0	0	1 585	4 101	362 641
38	292	ХФБ БАНК УКРАЇНА	201 056	165 164	0	0	2 031	31 245	399 495
39	234	БАНК КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА	54 386	324 637	0	0	1 109	7 071	387 202
40	11	ТАС-КОМЕРЦБАНК	61 578	276 489	53	2	4 693	23 340	366 154
41	126	МЕГАБАНК	35 015	268 445	163	500	669	28 470	333 262
42	283	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	64 883	220 698	0	5 740	2 520	32 351	326 193
43	290	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	63 676	191 677	16 817	0	1 709	11 694	285 574
44	20	ФАКТОРІАЛ-БАНК	51 461	213 800	0	0	3 328	7 352	275 941
45	258	ІМЕКСБАНК	37 137	226 746	0	0	3 287	11 728	278 898
46	280	"КИЇВСЬКА РУСЬ"	71 235	214 538	675	2 039	2 657	8 245	299 389
47	299	"НРБ-УКРАЇНА"	92 907	128 639	0	13 013	1 858	578	236 995
48	273	ЗАХІДІНКОМБАНК	44 097	220 005	1 772	0	2 870	7 954	276 699
49	41	ПРЕМ'ЄРБАНК	73 642	147 977	2 636	0	2 495	12 642	239 392
50	31	ЕНЕРГОБАНК	7 322	249 097	0	0	1 643	6 634	264 695
51	22	"АЖІО"	36 352	167 891	0	0	2 129	2 403	208 774
52	93	"ДНІСТЕР"	53 035	175 356	49	3 750	4 858	5 841	242 888
53	278	УКРГАЗПРОМБАНК	114 513	86 415	0	0	2 005	663	203 596
54	43	АВТОЗАБАНК	17 282	190 601	0	0	1 130	249	209 262
55	113	ПОЛТАВА-БАНК	20 500	198 257	0	1 835	2 761	3 683	227 037
56	59	ПРОМЕКОНОМБАНК	14 784	128 139	3 011	0	1 375	11 436	158 745
Усього по групі		2 682 249	9 959 241	137 336	36 509	87 983	509 069	13 412 387	
Група IV (кількість банків у групі – 98)									
57	68	УКРПРОМБАНК	32 622	395 113	0	0	6 644	17 045	451 424
58	84	"ТАВРИКА"	60 801	183 854	0	0	4 365	1 655	250 675
59	227	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	89 494	147 752	30 529	0	1 885	11 677	281 336
60	298	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	33 015	204 366	0	12 074	2 204	1 593	253 251
61	282	ТАС-ІНВЕСТБАНК	125 587	113 706	0	0	2 716	15 195	257 203
62	135	ІНПРОМБАНК	4 000	168 980	0	0	1 377	3 602	177 959
63	288	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	87 323	98 396	0	0	736	8 785	195 240
64	195	УКРКОМУНБАНК	0	187 979	0	0	2 367	12 119	202 465
65	228	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	33 136	148 063	0	0	602	2 047	183 849
66	133	"ПРИВАТІНВЕСТ"	67 762	113 100	0	0	1 097	10 355	192 315
67	277	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	533	174 415	0	0	526	3 203	178 678
68	34	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	54 971	95 895	5 415	0	504	943	157 727
69	191	"АРКАДА"	0	156 895	0	0	580	2 996	160 471
70	144	"БАЗИС"	0	173 714	0	0	701	9 780	184 195
71	97	ЕЛЕКТРОН БАНК	24 935	132 942	0	800	1 763	1 046	161 486

1		2	3	4	5	6	7	8	
72	186	"ДОНЕЧЧИНА"	34 410	128 778	15 367	0	1 025	394	179 974
73	48	"НОВИЙ"	23 868	146 809	0	0	3 490	732	174 899
74	242	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	14 803	122 186	0	0	1 737	4 317	143 042
75	35	ІНТЕРБАНК	54 507	98 478	614	7 104	2 001	212	162 916
76	26	ТРАНСБАНК	31 673	105 430	0	0	821	850	138 774
77	156	"АЛЛОНЖ"	70 324	65 419	0	0	1 055	668	137 467
78	13	ЛЕГБАНК	14 511	117 833	5 435	0	1 944	14 272	153 994
79	251	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	9 590	137 573	0	0	1 791	1 133	150 087
80	98	"МЕРКУРІЙ"	4 266	135 498	0	1 921	2 137	9 796	153 618
81	209	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	6 309	116 827	1 217	20	2 317	25 390	152 079
82	238	"СИНТЕЗ"	11	108 824	387	0	1 441	19 897	130 560
83	205	"МЕТАЛУРГ"	3 478	92 983	0	0	1 430	6 217	104 108
84	30	"ІНТЕГРАЛ"	62 308	64 587	0	0	870	4 543	132 308
85	81	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	18 023	113 730	0	0	862	1 001	133 617
86	40	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	12 700	121 337	0	0	557	5 128	139 723
87	62	"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	33 279	86 987	0	0	1 788	8 140	130 195
88	237	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	17 598	24 698	13 800	0	171	774	57 041
89	124	РЕАЛ БАНК	77 583	46 786	0	0	226	1 159	125 753
90	87	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	42 399	76 314	0	0	630	9 159	128 503
91	66	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	23 368	47 192	0	0	557	250	71 367
92	217	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	21 851	89 550	0	0	951	5 755	118 108
93	146	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	51 178	60 268	0	0	468	1 426	113 338
94	302	АКТИВ-БАНК	24 038	89 493	0	0	595	215	114 340
95	123	"ГРАНТ"	1 112	98 910	0	0	128	503	100 653
96	294	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	16 859	70 516	1 500	0	495	17 468	106 838
97	304	ФОРТУНА БАНК	51 392	54 525	0	0	1 160	229	107 306
98	150	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ	17 798	83 078	0	0	3 835	4 069	108 780
99	206	МІСТО-БАНК	70 932	21 599	0	0	434	4 564	97 529
100	198	"АВТОКРАЗБАНК"	11 066	74 584	0	0	638	3 714	90 003
101	142	"ПРИКАРПАТТЯ"	16 921	78 455	0	0	691	3 117	99 185
102	53	ІКАР-БАНК	0	84 708	0	0	660	9 712	95 080
103	49	ПОЛІКОМБАНК	10 610	74 925	0	0	657	426	86 618
104	305	АГРОБАНК	4 794	76 378	1 086	0	690	87	83 035
105	263	РОСТОК БАНК	27 915	57 260	0	0	263	2 725	88 163
106	183	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	1 004	75 039	0	0	1 855	9 000	86 897
107	143	КООПІНВЕСТБАНК	0	76 697	0	0	227	59	76 984
108	180	"ГАРАНТ"	7 317	43 214	0	0	1 341	14 644	66 516
109	75	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	0	81 862	0	0	1 066	4 519	87 446
110	129	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	19 902	50 507	0	0	394	7 849	78 653
111	57	"КАПІТАЛ"	305	68 938	0	0	1 076	7 964	78 283
112	260	"ТК КРЕДИТ"	23 284	39 687	0	0	202	3 411	66 584
113	125	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	1 000	50 877	0	0	637	7 310	59 823
114	137	"ДЕМАРК"	3 000	57 661	0	0	691	1 750	63 102

1		2	3	4	5	6	7	8	
115	303	АРТЕМ БАНК	0	40 763	0	0	435	597	41 796
116	117	ДІАЛОГБАНК	4 170	26 565	50	0	64	56	30 905
117	241	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	6 196	39 384	0	0	420	903	46 903
118	91	"ЛЬВІВ"	10 441	42 532	0	0	816	132	53 921
119	45	"ПІВДЕНКОМБАНК"	20 661	17 832	816	0	245	195	39 748
120	252	НАШ БАНК	12 313	48 781	0	0	2 091	664	63 848
121	301	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	0	33 911	0	0	10	2 681	36 602
122	151	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	0	28 983	0	3 305	14	14 629	46 930
123	222	"УКООПСПІЛКА"	0	23 475	0	0	194	4 402	28 071
124	243	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	6 602	31 230	0	0	359	6 677	44 867
125	109	ІНВЕСТБАНК	2 200	38 216	0	0	91	5 820	46 327
126	72	ДОНБІРЖБАНК	5 801	10 498	0	0	78	12 434	28 811
127	284	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	0	25 221	0	0	353	6 436	32 011
128	128	РЕГІОН БАНК	1 000	31 251	0	0	39	1 034	33 324
129	107	"ПОРТО-ФРАНКО"	0	35 867	0	0	391	2 331	38 589
130	255	"ВЕЛЕС"	4 000	14 848	0	0	60	28	18 936
131	287	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	76	14 676	0	0	17	102	14 871
132	110	ОДЕСА-БАНК	13 100	15 344	0	0	59	38	28 541
133	240	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	6 766	3 327	0	0	93	12 102	22 288
134	291	"КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	0	0	0	0	0	4	4
135	275	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	0	17 946	0	4 056	192	2 328	24 521
136	74	"СЛАВУТИЧ"	0	22 126	0	0	399	1 040	23 565
137	215	"МОРСЬКИЙ"	3 549	18 639	0	0	141	522	22 851
138	159	ТММ-БАНК	0	13 696	0	0	19	899	14 614
139	286	РАДАБАНК	0	18 823	0	0	303	4 310	23 437
140	65	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	0	20 635	0	0	221	118	20 974
141	300	ПРАЙМ-БАНК	5 938	14 975	0	0	353	49	21 315
142	201	"АНТАРЕС"	250	5 182	0	0	167	8 746	14 346
143	154	"БУКОВИНА"	0	5 938	0	0	23	4 667	10 628
144	231	"ЮНЕКС"	7	2 125	0	232	752	71	3 186
145	309	КРИМУНІВЕРСАЛБАНК	9 150	3 428	0	0	31	859	13 469
146	223	"СТОЛИЧНИЙ"	0	4 295	0	0	30	14 312	18 637
147	122	ФІНБАНК	3 000	9 327	0	0	87	2 348	14 762
148	306	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	0	3 377	6 854	0	0	1	10 232
149	285	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	0	3 607	0	0	18	4 253	7 877
150	276	КЛАСИКБАНК	250	8 952	0	0	41	163	9 406
151	308	СОЦКОМБАНК	0	6 740	0	0	16	10	6 766
152	29	"АЛЪЯНС"	0	7 897	0	0	33	12	7 942
153	169	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	0	1 567	0	0	0	2 823	4 390
154	167	"ФЕБ"	0	417	0	0	76	3 702	4 195
Усього по групі		1 666 933	6 724 563	83 070	29 512	82 802	449 088	9 035 969	
Усього по банках		12 582 080	62 493 962	500 597	235 844	620 842	2 266 666	78 699 992	

Структура власного капіталу банків України за станом на 01.10.2003 р.

Тис. грн.

№ п/п	НКВ	Назва банку	Статутний капітал	Капіталізовані дивіденди	Акції, викуплені в акціонерів	Емісійні різниці	Резерви	Результати переоцінки основних засобів та нематеріальних активів	Результат минулих років	Прибуток минулого року, що очікує затвердження	Збитки минулого року		Результат поточного року	Усього власного капіталу
											що очікують затвердження	у тому числі сума переоцінки в разі вибуття необоротних активів		
1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Група I (кількість банків у групі – 10)														
1	46	ПРИВАТБАНК	400 000	0	0	0	73 539	69 026	6 911	0	0	0	39 934	589 411
2	36	"АВАЛЬ"	500 000	0	0	2 898	90 348	6 612	5 473	0	0	0	28 092	633 422
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	200 175	0	37	0	505 689	46 571	27 109	0	0	27 109	81 210	860 717
4	6	ОЩАДБАНК	200 000	0	0	0	9 361	31 557	8 435	1 804	0	0	927	252 083
5	5	УКРСОЦБАНК	70 000	0	472	983	16 910	57 368	276 351	0	0	534	45 061	466 201
6	2	УКРЕКСІМБАНК	196 000	0	0	0	37 699	110 947	61 593	7 994	0	3 587	18 151	432 384
7	136	УКРСИББАНК	140 000	0	0	0	5 175	16 918	59 308	0	0	92	15 586	236 986
8	225	"НАДРА"	54 940	0	0	82 864	4 596	403	52 291	0	0	0	7 294	202 388
9	296	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	145 036	0	0	2 754	14 134	0	0	0	0	0	5 830	167 754
10	115	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	23 000	0	0	98 129	7 877	40 164	163 029	0	0	254	12 987	345 186
Усього по групі			1 929 151	0	509	187 629	765 328	379 564	660 500	9 798	0	31 576	255 071	4 186 533
Група II (кількість банків у групі – 12)														
11	37	БРОКБІЗНЕСБАНК	80 000	0	0	13	12 662	29 061	23 505	0	0	0	7 952	153 192
12	153	ПРАВЕКС-БАНК	68 460	2 700	0	672	2 824	510	16 461	0	0	2	3 508	95 135
13	17	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	136 245	0	0	0	3 375	1 346	30 825	0	0	0	5 367	177 158
14	106	"ПІВДЕННИЙ"	83 512	0	0	0	3 222	0	3 871	0	0	0	7 693	98 298
15	289	КРЕДИТПРОМБАНК	109 000	0	0	902	35 384	0	0	0	0	0	8 125	153 411
16	88	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	143 549	0	200	22	1 312	0	-20 758	0	0	0	10 366	134 290
17	270	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	73 706	0	0	0	30 038	0	0	0	0	0	4 459	108 204
18	295	ІНГ БАНК УКРАЇНА	47 750	0	0	0	983	0	18 661	0	0	0	10 202	77 596
19	248	"ФОРУМ"	60 000	0	0	0	2 209	6 196	15 245	0	0	0	4 030	87 680
20	297	СІТБАНК (УКРАЇНА)	50 000	0	0	17 090	37 403	0	0	0	0	0	21 339	125 832
21	76	ВАБАНК	50 000	2 500	1	5 264	12 500	3 906	191	0	0	0	4 041	78 402
22	96	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	26 816	0	0	41	15 000	4 099	10 248	0	0	0	821	57 026
Усього по групі			929 038	5 200	201	24 004	156 911	45 119	98 249	0	0	2	87 904	1 346 224
Група III (кількість банків у групі – 34)														
23	202	"ХРЕЩАТИК"	60 000	0	0	0	8 756	0	2 500	0	0	0	5 547	76 802
24	101	ІНДУСТРІАЛБАНК	68 397	0	0	0	7 767	540	2 922	0	0	70	16 669	96 296
25	274	УКРГАЗБАНК	64 568	0	2 204	2 025	10 959	319	1 711	0	0	0	1 932	79 310
26	42	"МРІЯ"	29 358	0	295	39	27 592	497	0	0	0	0	11 836	69 027
27	105	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	50 000	0	0	14 016	24 628	244	0	0	0	0	735	89 623
28	216	"БІГ ЕНЕРГІЯ"	100 000	0	0	0	25 991	88	6 290	0	0	0	1 438	133 807

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
29	171	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	41 000	0	0	0	209	6 592	3 922	0	0	0	1 337	53 060
30	139	ДОНГОРБАНК	112 500	22 500	0	0	10 881	0	0	0	0	0	29 096	174 976
31	203	"КИЇВ"	46 000	0	789	0	9 140	6 893	0	0	0	0	6 439	67 683
32	18	УКРІНБАНК	40 000	0	0	12	7 650	48 285	-18 305	0	0	0	1 696	79 338
33	272	АЛЬФА-БАНК	73 000	0	0	6	668	4	0	0	0	0	444	74 122
34	262	ЕКСПРЕС-БАНК	44 075	0	458	0	9 682	8	42 708	4 605	0	0	23 074	123 695
35	165	МТ-БАНК	54 354	0	17	7	61 411	0	3 707	0	0	0	4 726	124 188
36	67	ЕКСПОБАНК	41 200	0	0	0	1 355	33 618	0	0	0	0	1 690	77 862
37	232	"ДІАМАНТ"	100 000	0	0	0	3 716	0	0	0	0	0	2 220	105 936
38	292	ХФБ БАНК УКРАЇНА	48 221	0	0	571	519	0	-1 626	0	0	0	6 767	54 451
39	234	БАНК КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА	22 261	8 970	0	0	2 370	0	1	0	0	0	5 358	38 969
40	11	ТАС-КОМЕРЦБАНК	42 500	0	0	0	13 558	25	0	0	0	0	961	57 045
41	126	МЕГАБАНК	34 852	0	742	0	24 605	25	0	0	0	0	1 464	60 204
42	283	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	22 965	0	0	124	1 765	0	6 356	0	0	0	338	31 549
43	290	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	28 613	0	0	17 924	8 612	0	0	0	0	0	1 911	57 061
44	20	ФАКТОРІАЛ-БАНК	27 112	0	3	2	2 037	31 922	91	0	0	0	520	61 679
45	258	ІМЕКСБАНК	48 000	0	0	0	7 384	0	739	0	0	0	1 915	58 038
46	280	"КИЇВСЬКА РУСЬ"	22 330	0	30	0	2 995	4 297	551	0	0	3	993	31 135
47	299	"НРБ-УКРАЇНА"	75 573	0	0	0	55	0	1 046	0	0	0	5 474	82 148
48	273	ЗАХІДІНКОМБАНК	18 500	0	0	0	537	9 650	6 281	0	0	0	4 133	39 101
49	41	ПРЕМ'ЄРБАНК	45 000	0	0	0	4 820	8 715	288	0	0	15	1 159	59 983
50	31	ЕНЕРГОБАНК	26 451	0	5	0	6 241	6 339	-9 141	0	0	0	1 163	31 048
51	22	"АЖІО"	12 577	0	0	0	4 104	18 618	33 901	0	0	305	6 449	75 650
52	93	"ДНІСТЕР"	27 500	0	0	0	330	4 225	3 143	0	0	0	595	35 792
53	278	УКРГАЗПРОМБАНК	18 200	0	25	0	2 656	0	29 213	12 248	0	0	5 121	67 413
54	43	АВТОЗАБАНК	31 000	0	6	0	1 780	2 158	21 783	0	0	10	2 147	58 863
55	113	ПОЛТАВА-БАНК	13 300	0	1 486	513	3 326	10 266	7 049	0	0	0	6 563	39 530
56	59	ПРОМЕКОНОМБАНК	23 700	0	22	0	2 913	0	98	0	0	0	684	27 373
Усього по групі			1 513 108	31 470	6 082	35 239	301 010	193 328	145 229	16 853	0	403	162 595	2 392 758
Група IV (кількість банків у групі – 98)														
57	68	УКРПРОМБАНК	45 000	0	0	0	1 200	0	2 479	0	0	0	943	49 622
58	84	"ТАВРИКА"	41 352	0	0	0	6 034	0	258	0	0	0	10 828	58 470
59	227	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	15 000	0	0	0	182	0	3 472	0	0	0	3 354	22 007
60	298	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	47 679	0	0	778	7	0	0	0	0	0	1 294	49 758
61	282	ТАС-ІНВЕСТБАНК	27 973	0	0	0	2 576	0	0	0	0	0	2 210	32 760
62	135	ІНПРОМБАНК	49 648	0	6 000	0	1 775	14 229	3 222	0	0	0	804	63 679
63	288	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	29 680	0	0	0	1 017	0	0	0	0	0	2 635	33 332
64	195	УКРКОМУНБАНК	20 700	0	0	3 000	89	0	649	0	0	0	277	24 715
65	228	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	41 000	0	0	0	366	0	553	0	0	0	79	41 997
66	133	"ПРИВАТІНВЕСТ"	28 000	0	0	0	331	0	2 154	0	0	0	166	30 650
67	277	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	20 085	0	100	0	1 554	0	18 703	0	0	0	1 773	42 015
68	34	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	50 000	0	5	9 540	1 809	95	0	0	0	0	1 005	62 444
69	191	"АРКАДА"	42 244	0	1 001	13	1 483	13	10 112	0	0	0	2 157	55 021
70	144	"БАЗИС"	19 500	0	24	0	4 238	2 815	1 600	0	0	0	1 809	29 938
71	97	ЕЛЕКТРОН БАНК	27 630	0	355	271	3 796	16 402	0	0	0	0	4 575	52 319

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
72	186	"ДОНЕЧЧИНА"	27 160	0	0	0	5 225	39	0	0	0	0	309	32 734
73	48	"НОВИЙ"	30 000	0	0	0	416	2 403	-1 010	0	100	0	128	31 837
74	242	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	55 000	0	1	0	242	699	2 685	1	0	1	2 603	61 229
75	35	ІНТЕРБАНК	30 000	0	1	0	436	326	5 017	0	0	0	749	36 527
76	26	ТРАНСБАНК	39 313	0	191	54	4 177	313	10 296	0	0	0	2 330	56 291
77	156	"АЛЛОЖ"	50 000	0	0	0	1 125	0	0	0	0	0	181	51 306
78	13	ЛЕГБАНК	28 482	0	0	0	821	153	2 374	0	0	0	639	32 468
79	251	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	35 041	0	3 556	6	3 791	0	0	0	0	0	956	36 237
80	98	"МЕРКУРІЙ"	19 500	0	0	0	2 759	7 768	232	0	0	0	2 428	32 689
81	209	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	32 297	0	0	0	650	1	637	0	0	0	500	34 086
82	238	"СИНТЕЗ"	42 000	0	0	0	202	0	2 539	0	0	0	575	45 316
83	205	"МЕТАЛУРГ"	10 851	0	788	1 612	3 330	266	50 552	0	0	16	1 721	67 543
84	30	"ІНТЕГРАЛ"	32 896	0	1	14	3 230	0	1 341	0	0	0	390	37 870
85	81	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	30 066	0	2 912	0	226	4 291	2 958	0	0	0	840	35 469
86	40	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	26 698	0	0	0	293	0	3	0	0	0	328	27 321
87	62	"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	16 700	0	0	0	3 285	6 536	8 935	0	0	0	923	36 379
88	237	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	84 364	2 600	630	0	2 228	13 394	0	0	0	0	2 192	104 149
89	124	РЕАЛ БАНК	22 000	0	0	0	5 436	92	4 442	0	0	1	461	32 431
90	87	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	20 683	0	0	0	247	0	1 701	0	0	0	466	23 097
91	66	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	15 000	0	0	0	2 270	55 268	5 705	0	0	0	1 329	79 572
92	217	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	27 500	0	0	0	1 824	0	1	0	0	0	543	29 868
93	146	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	27 094	0	0	0	1 219	2 629	229	0	0	0	927	32 098
94	302	АКТИВ-БАНК	28 000	0	0	0	0	0	0	63	0	63	2 513	30 576
95	123	"ГРАНТ"	25 450	0	0	0	3 007	7 199	6 280	0	0	1	552	42 487
96	294	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	35 000	0	0	609	3 460	0	0	0	0	0	-4 508	34 561
97	304	ФОРТУНА БАНК	30 581	0	0	0	83	0	749	0	0	0	1 084	32 497
98	150	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ	26 240	0	0	0	1 340	0	728	0	0	0	135	28 443
99	206	МІСТО-БАНК	37 366	0	0	0	572	0	46	0	0	0	692	38 676
100	198	"АВТОКРАЗБАНК"	31 570	0	0	1 525	521	1 287	3 436	0	0	0	1 195	39 535
101	142	"ПРИКАРПАТТЯ"	16 000	0	0	0	427	9 990	1 871	0	0	0	156	28 444
102	53	ІКАР-БАНК	17 000	0	0	4	744	8 539	568	0	0	0	1 286	28 141
103	49	ПОЛІКОМБАНК	17 799	0	0	0	2 000	10 947	3 803	0	0	0	135	34 685
104	305	АГРОБАНК	30 000	0	0	0	15	0	0	0	0	0	801	30 816
105	263	РОСТОК БАНК	18 042	0	0	0	2 446	1 758	2 621	65	0	0	200	25 132
106	183	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	20 710	0	0	0	1 916	16	1 319	0	0	0	1 211	25 172
107	143	КООПІНВЕСТБАНК	30 680	0	0	0	405	1 298	0	62	0	0	313	32 758
108	180	"ГАРАНТ"	41 421	0	0	0	3	1 107	0	0	0	0	480	43 010
109	75	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	12 000	0	0	0	1 978	2 562	1 289	0	0	0	3 989	21 818
110	129	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	24 096	0	0	3	655	1 451	579	0	0	52	260	27 044
111	57	"КАПІТАЛ"	23 000	0	0	1 049	902	0	837	0	0	0	357	26 145
112	260	"ТК КРЕДИТ"	21 829	0	0	5	6 541	0	0	0	0	0	411	28 786
113	125	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	27 000	0	0	2 295	511	0	2 492	0	0	0	1 361	33 659
114	137	"ДЕМАРК"	12 000	0	603	466	4 105	8 773	0	0	0	0	203	24 944

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
115	303	АРТЕМ БАНК	36 000	0	0	0	12	0	0	0	0	0	279	36 291
116	117	ДІАЛОГБАНК	45 950	0	0	0	165	0	-29	0	0	0	302	46 389
117	241	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	20 552	0	0	0	288	2 766	5 313	0	0	0	208	29 126
118	91	"ЛЬВІВ"	9 305	0	198	0	821	7 928	1 213	0	0	0	1 022	20 091
119	45	"ПІВДЕНКОМБАНК"	27 441	0	0	0	2 262	7 149	-7 124	0	0	0	1 178	30 905
120	252	НАШ БАНК	22 542	0	0	0	2 531	1 742	1 879	0	0	165	-21 919	6 776
121	301	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	30 500	0	0	0	232	0	0	0	0	0	1 104	31 836
122	151	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	13 421	0	0	3 365	401	0	1 801	0	1 027	0	1 268	19 229
123	222	"УКООПСІЛКА"	20 698	0	152	0	129	14 936	2 032	0	0	0	243	37 887
124	243	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	16 748	0	0	0	771	1	65	0	0	0	761	18 346
125	109	ІНВЕСТБАНК	15 180	0	0	0	1 301	1	245	0	0	0	16	16 742
126	72	ДОНБІРЖБАНК	28 371	0	0	0	2 188	0	955	0	0	0	1 130	32 644
127	284	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	22 432	0	0	0	184	4 006	2 260	0	0	0	196	29 078
128	128	РЕГІОН БАНК	16 500	0	23	47	1 127	1 611	6 991	0	0	13	1 071	27 325
129	107	"ПОРТО-ФРАНКО"	18 214	0	0	0	707	687	746	0	0	0	104	20 457
130	255	"ВЕЛЕС"	28 000	0	0	0	33	2 442	305	7	0	0	1 879	32 666
131	287	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	23 592	0	0	1 447	8 287	254	3 607	0	0	0	-748	36 440
132	110	ОДЕСА-БАНК	15 000	4 000	0	0	897	11	0	0	0	0	2 006	21 914
133	240	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	25 082	0	0	0	805	38	1 264	0	0	0	176	27 365
134	291	"КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	28 275	0	0	0	958	0	16 415	0	0	0	-492	45 155
135	275	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙ- НИЙ БАНК	18 232	0	0	0	629	0	0	0	0	0	1 345	20 206
136	74	"СЛАВУТИЧ"	17 160	0	21	17	638	2 040	472	0	0	0	361	20 668
137	215	"МОРСЬКИЙ"	14 852	0	0	0	403	0	1 850	0	0	0	2 056	19 162
138	159	ТММ-БАНК	26 000	0	23	95	489	0	0	0	0	0	698	27 259
139	286	РАДАБАНК	15 835	0	0	0	955	0	0	655	0	0	85	17 530
140	65	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	9 505	0	0	0	164	9 208	430	0	0	0	292	19 598
141	300	ПРАЙМ-БАНК	17 350	0	0	500	150	0	0	0	0	0	357	18 357
142	201	"АНТАРЕС"	23 500	0	0	0	130	0	0	0	0	0	8	23 638
143	154	"БУКОВИНА"	22 500	0	0	0	4 705	0	0	0	0	0	99	27 304
144	231	"ЮНЕКС"	25 943	0	0	4 161	1 174	9 536	-7 992	0	0	0	888	33 710
145	309	КРИМУНІВЕРСАЛБАНК	15 814	0	0	0	408	1 771	4 437	0	0	0	80	22 511
146	223	"СТОЛИЧНИЙ"	13 635	0	0	0	734	5	1 214	0	0	0	1 319	16 905
147	122	ФІНБАНК	16 000	0	0	0	531	389	360	0	0	0	75	17 355
148	306	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	20 839	0	0	0	0	0	-80	0	0	0	355	21 114
149	285	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	15 891	0	0	0	73	2 187	216	0	0	0	1 400	19 768
150	276	КЛАСИКБАНК	17 000	0	0	0	410	0	334	0	0	0	392	18 136
151	308	СОЦКОМБАНК	17 380	0	0	0	0	2 581	0	0	0	0	15	19 976
152	29	"АЛЪЯНС"	16 500	0	0	0	1 219	1	192	0	0	0	366	18 279
153	169	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	15 356	0	0	0	169	0	327	0	0	0	131	15 983
154	167	"ФЕБ"	7 500	0	0	0	632	4 018	1 445	0	0	0	16	13 611
Усього по групі			2 544 513	6 600	16 583	30 878	139 233	257 967	209 597	852	1 127	312	68 375	3 240 304
Усього по банках			6 915 810	43 270	23 375	277 749	1 362 482	875 978	1 113 576	27 503	1 127	32 292	573 944	11 165 818

Фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.10.2003 р.

Тис. грн.

№ п/п	NKB	Назва банку	Чистий процентний дохід	Чистий комісійний дохід	Дивідендний дохід	Чистий торговельний дохід	Прибуток/збиток від інвестиційних цінних паперів	Прибуток від довгострокових інвестицій в асоційовані й дочірні установи та від інших інвестицій	Інший операційний дохід	Усього доходів	Загально-адміністративні витрати	Витрати на персонал	Прибуток від операцій	Витрати на безнадійні та сумнівні борги	Прибуток до оподаткування	Податок на прибуток	Прибуток після оподаткування	Непередбачені доходи/витрати	Чистий прибуток/збиток банку
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
Група I (кількість банків у групі – 10)																			
1	46	ПРИВАТБАНК	300 099	297 066	14	45 884	105	0	12 909	656 076	271 072	200 890	184 114	104 503	79 611	39 677	39 934	0	39 934
2	36	"АВАЛЬ"	302 256	285 694	2 216	46 363	-89	8	3 911	640 359	289 070	233 349	117 939	88 417	29 522	1 481	28 041	50	28 092
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	320 962	250 399	0	17 251	5 777	60	7 788	602 237	200 093	200 811	201 333	70 529	130 804	49 594	81 210	0	81 210
4	6	ОЩАДБАНК	209 324	156 666	170	11 821	4	0	6 676	384 661	129 110	173 922	81 628	80 702	927	0	927	0	927
5	5	УКРСОЦБАНК	170 136	153 306	8	2 336	967	0	5 372	332 125	114 748	140 025	77 352	5 770	71 582	26 521	45 061	0	45 061
6	2	УКРЕКСІМБАНК	158 330	77 228	8	18 275	4	0	2 364	256 209	56 060	91 844	108 305	75 511	32 795	14 643	18 151	0	18 151
7	136	УКРСИББАНК	118 508	69 866	7	33 112	97	0	676	222 267	69 625	56 525	96 117	76 347	19 771	4 185	15 586	0	15 586
8	225	"НАДРА"	67 825	21 866	24	9 663	31	0	890	100 299	39 896	18 643	41 759	34 363	7 397	188	7 209	84	7 294
9	296	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	44 360	-8 963	0	21 050	0	0	446	56 894	21 869	9 805	25 220	14 362	10 858	5 028	5 830	0	5 830
10	115	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	51 489	38 654	170	1 404	0	0	1 740	93 457	43 606	35 167	14 684	-2 891	17 575	4 599	12 976	12	12 987
Усього по групі			1 743 288	1 341 782	2 615	207 159	6 898	68	42 772	3 344 583	1 235 150	1 160 982	948 451	547 611	400 841	145 916	254 925	146	255 071
Група II (кількість банків у групі – 12)																			
11	37	БРОКБІЗНЕСБАНК	-15 948	21 179	51	42 365	25	0	1 371	49 044	17 576	10 096	21 371	11 128	10 243	2 582	7 661	291	7 952
12	153	ПРАВЕКС-БАНК	31 588	47 575	8	9 579	0	0	3 728	92 477	53 236	27 485	11 756	8 095	3 661	154	3 508	0	3 508
13	17	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	39 116	24 007	22	7 187	1 821	0	1 360	73 512	31 095	23 318	19 099	13 230	5 869	502	5 367	0	5 367
14	106	"ПІВДЕННИЙ"	52 365	24 247	15	2 803	0	0	158	79 588	30 597	12 450	36 541	25 066	11 475	3 785	7 690	3	7 693
15	289	КРЕДИТПРОМБАНК	32 776	18 530	0	5 620	0	0	534	57 460	18 804	11 164	27 492	19 065	8 427	302	8 125	0	8 125
16	88	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	45 341	25 778	7	5 957	0	0	684	77 766	26 958	20 941	29 867	12 254	17 613	7 285	10 328	38	10 366
17	270	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	37 474	7 141	7	3 968	0	0	50	48 639	9 855	6 122	32 662	27 947	4 715	255	4 459	0	4 459
18	295	ІНГ БАНК УКРАЇНА	13 748	13 248	0	4 337	0	0	6	31 340	6 554	8 551	16 235	2 041	14 194	4 603	9 591	611	10 202
19	248	"ФОРУМ"	34 640	9 304	0	1 659	0	0	95	45 699	13 680	11 033	20 986	13 813	7 172	3 145	4 028	2	4 030
20	297	СІТБАНК (УКРАЇНА)	26 043	2 409	0	8 244	0	0	1 267	37 962	7 650	6 395	23 918	-1 034	24 951	3 612	21 339	0	21 339
21	76	ВАБАНК	23 800	14 500	7	1 111	1	0	1 556	40 975	15 096	12 311	13 567	9 253	4 314	273	4 041	0	4 041
22	96	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	-538	4 440	8	7 647	0	0	1 085	12 642	7 384	4 467	791	-30	821	0	821	0	821
Усього по групі			320 405	212 358	124	100 478	1 847	0	11 892	647 103	238 485	154 333	254 285	140 828	113 457	26 499	86 959	945	87 904
Група III (кількість банків у групі – 34)																			
23	202	"ХРЕЩАТИК"	20 824	9 684	0	1 572	0	0	130	32 210	11 323	10 799	10 088	1 117	8 971	3 425	5 547	0	5 547
24	101	ІНДУСТРІАЛБАНК	31 458	9 646	0	857	0	0	47	42 009	7 331	5 266	29 411	5 611	23 800	7 144	16 656	13	16 669
25	274	УКРГАЗБАНК	25 787	14 305	185	4 537	0	0	770	45 583	28 499	13 977	3 108	1 141	1 967	35	1 932	0	1 932
26	42	"МРІЯ"	26 133	17 752	15	2 953	0	0	242	47 095	15 576	14 540	16 980	270	16 710	4 874	11 836	0	11 836
27	105	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	28 657	20 221	15	4 044	0	0	188	53 124	28 110	3 891	21 123	19 099	2 024	1 282	742	-7	735

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
28	216	"БІГ ЕНЕРГІЯ"	21 195	1 936	0	13 326	0	0	204	36 662	13 068	10 508	13 086	10 933	2 153	715	1 438	0	1 438
29	171	ІНДУСТРИАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	14 411	20 941	0	5 428	0	0	382	41 161	19 776	13 195	8 190	6 512	1 678	341	1 337	0	1 337
30	139	ДОНГОРБАНК	34 905	22 109	0	-1 419	0	0	557	56 152	10 810	6 929	38 413	4 687	33 726	4 630	29 096	0	29 096
31	203	"КІІВ"	12 935	7 870	180	1 110	5 375	225	233	27 928	8 653	5 551	13 724	4 981	8 743	1 195	7 548	-1 109	6 439
32	18	УКРІНБАНК	23 258	15 940	0	5 986	0	8	1 570	46 761	22 216	19 298	5 247	2 040	3 207	1 511	1 696	0	1 696
33	272	АЛЬФА-БАНК	9 636	9 194	0	1 347	1	0	1 098	21 277	10 060	2 749	8 468	7 171	1 297	853	444	0	444
34	262	ЕКСПРЕС-БАНК	25 774	48 114	0	4 794	0	0	6	78 688	26 821	12 247	39 620	1 347	38 273	15 200	23 074	0	23 074
35	165	МТ-БАНК	28 347	8 282	8	2 282	1 264	0	463	40 646	14 043	8 029	18 574	13 117	5 457	731	4 726	0	4 726
36	67	ЕКСПОБАНК	8 035	8 294	8	652	0	0	1 489	18 477	4 742	2 427	11 308	8 509	2 799	1 109	1 690	0	1 690
37	232	"ДІАМАНТ"	18 699	3 523	0	-2 939	0	0	40	19 323	7 748	4 821	6 754	3 515	3 239	1 019	2 220	0	2 220
38	292	ХФБ БАНК УКРАЇНА	15 331	5 954	0	1 261	0	0	229	22 774	6 182	5 924	10 668	978	9 690	2 923	6 767	0	6 767
39	234	БАНК КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА	9 827	10 528	0	6 745	0	22	71	27 193	13 565	5 259	8 369	814	7 556	2 197	5 358	0	5 358
40	11	ТАС-КОМЕРЦБАНК	48 325	11 822	1	5 662	1	0	659	66 470	16 457	12 410	37 604	36 011	1 592	631	961	0	961
41	126	МЕГЛАБАНК	14 547	21 061	227	564	0	0	745	37 144	21 492	10 680	4 973	1 237	3 736	2 273	1 464	0	1 464
42	283	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	14 267	5 154	0	3 207	4	0	93	22 725	11 304	9 398	2 023	1 286	737	398	338	0	338
43	290	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	16 044	1 735	0	-769	0	0	368	17 379	6 501	3 082	7 796	4 761	3 034	1 124	1 911	0	1 911
44	20	ФАКТОРІАЛ-БАНК	7 101	4 018	0	1 446	0	0	85	12 650	7 670	3 869	1 111	542	568	58	510	10	520
45	258	ІМЕКСБАНК	9 354	8 309	15	2 010	0	0	71	19 760	11 498	5 497	2 765	-327	3 092	1 177	1 915	0	1 915
46	280	"КІЇВСЬКА РУСЬ"	15 139	5 139	15	1 788	0	0	215	22 296	8 977	8 583	4 736	3 302	1 434	441	993	0	993
47	299	"НРБ-УКРАЇНА"	20 572	1 982	0	1 138	0	0	28	23 719	6 761	3 389	13 569	8 062	5 507	33	5 474	0	5 474
48	273	ЗАХІДІНКОМБАНК	16 274	8 597	0	2 880	0	0	19	27 770	11 396	1 583	14 791	9 372	5 419	1 286	4 133	0	4 133
49	41	ПРЕМ'ЄРБАНК	8 647	2 533	15	1 712	717	0	92	13 717	7 793	5 227	696	-707	1 403	245	1 159	0	1 159
50	31	ЕНЕРГОБАНК	9 202	7 628	7	937	0	0	1 342	19 117	7 168	7 244	4 705	3 542	1 163	0	1 163	0	1 163
51	22	"АЖІО"	15 650	7 322	51	1 536	0	0	4 813	29 372	8 550	10 281	10 542	1 254	9 288	2 839	6 449	0	6 449
52	93	"ДНІСТЕР"	12 298	3 221	0	641	0	0	200	16 360	7 113	2 527	6 720	5 712	1 007	412	595	0	595
53	278	УКРГАЗПРОМБАНК	12 002	4 437	0	1 410	0	0	83	17 931	17 384	2 149	-1 602	-7 722	6 120	998	5 121	0	5 121
54	43	АВТОАЗБАНК	13 086	3 063	8	-3 381	40	0	1 026	13 843	6 035	5 253	2 556	409	2 147	0	2 147	1	2 147
55	113	ПОЛТАВА-БАНК	7 464	5 378	0	5 277	7	0	1 295	19 422	4 885	5 844	8 692	922	7 770	1 207	6 563	0	6 563
56	59	ПРОМЕКОНОМБАНК	5 547	3 117	0	1 142	0	0	61	9 865	5 290	3 455	1 120	112	1 008	324	684	0	684
Усього по групі			600 733	338 808	750	79 735	7 410	254	18 915	1 046 604	414 795	245 881	385 928	159 611	226 316	62 629	163 687	-1 092	162 595
Група IV (кількість банків у групі – 98)																			
57	68	УКРПРОМБАНК	18 702	2 614	0	562	0	0	21	21 899	10 147	9 258	2 495	1 468	1 028	84	943	0	943
58	84	"ТАВРИКА"	14 023	2 438	0	13 503	0	0	111	30 075	4 222	3 130	22 723	11 463	11 260	433	10 827	0	10 828
59	227	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	8 793	942	0	6 479	0	0	75	16 288	5 955	2 913	7 421	4 067	3 354	0	3 354	0	3 354
60	298	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	17 740	7 722	0	635	0	0	315	26 412	9 060	9 342	8 010	3 754	4 256	2 962	1 294	0	1 294
61	282	ТАС-ІНВЕСТБАНК	10 781	1 556	0	1 709	0	0	1 462	15 507	6 190	1 708	7 610	5 283	2 327	133	2 194	17	2 210
62	135	ІНПРОМБАНК	4 769	7 982	0	2 412	0	0	322	15 484	10 665	3 367	1 452	234	1 218	428	790	14	804
63	288	"КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	7 987	630	22	579	1 042	0	189	10 450	6 242	1 845	2 363	-355	2 718	84	2 635	0	2 635
64	195	УКРКОМУНБАНК	6 649	6 066	0	243	0	0	22	12 979	8 692	2 842	1 445	1 087	358	80	277	0	277
65	228	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	8 682	1 181	0	1 271	0	0	98	11 231	3 821	948	6 462	6 326	136	57	79	0	79
66	133	"ПРИВАТІНВЕСТ"	6 693	2 608	0	277	0	0	247	9 825	3 494	4 460	1 871	1 514	357	191	166	0	166
67	277	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	15 224	9 030	0	750	0	0	259	25 263	8 365	10 665	6 233	1 338	4 896	3 123	1 773	0	1 773
68	34	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	8 663	2 459	0	-208	0	0	63	10 977	3 836	2 450	4 691	2 797	1 893	889	1 005	0	1 005
69	191	"АРКАДА"	5 737	19 749	0	906	0	0	60	26 452	10 971	10 703	4 778	118	4 660	2 503	2 157	0	2 157
70	144	"БАЗИС"	10 132	715	0	1 417	0	0	419	12 682	5 993	3 347	3 342	840	2 503	694	1 809	0	1 809

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
71	97	ЕЛЕКТРОН БАНК	9 439	4 421	8	789	58	32	467	15 213	3 254	5 534	6 426	-18	6 444	1 868	4 575	0	4 575
72	186	"ДОНЕЧЧИНА"	4 758	4 238	0	707	2	0	23	9 728	3 494	1 926	4 308	3 495	812	503	309	0	309
73	48	"НОВИЙ"	1 126	3 659	8	1 146	600	0	321	6 861	4 512	2 647	-298	-558	260	132	128	0	128
74	242	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	9 527	2 582	0	-2 902	147	2	124	9 481	4 823	2 592	2 065	-1 727	3 792	1 181	2 611	-8	2 603
75	35	ІНТЕРБАНК	2 544	853	8	949	0	0	17	4 371	3 526	2 001	-1 156	-1 906	750	1	749	0	749
76	26	ТРАНСБАНК	9 972	3 467	22	998	0	0	74	14 533	4 132	5 218	5 183	1 499	3 684	1 354	2 330	0	2 330
77	156	"АЛЛОЖ"	4 587	237	0	-49	0	0	0	4 775	1 419	2 086	1 271	1 090	181	0	181	0	181
78	13	ЛЕГБАНК	8 703	3 199	0	1 572	0	0	448	13 921	4 196	2 267	7 458	6 781	677	38	639	0	639
79	251	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	9 725	4 913	0	2 179	0	0	215	17 031	7 709	6 753	2 569	758	1 811	856	956	0	956
80	98	"МЕРКУРІЙ"	8 713	3 161	0	261	0	0	156	12 290	3 619	4 429	4 242	35	4 207	1 787	2 420	8	2 428
81	209	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	3 248	3 469	0	267	-54	0	40	6 970	3 477	1 053	2 441	1 384	1 057	557	500	0	500
82	238	"СИНТЕЗ"	5 556	2 273	0	2 073	0	0	226	10 127	8 398	3 193	-1464	-2 190	725	194	531	44	575
83	205	"МЕТАЛУРГ"	14 184	6 020	0	94	0	0	214	20 512	6 305	8 495	5 712	2 840	2 872	1 151	1 721	0	1 721
84	30	"ІНТЕГРАЛ"	9 078	2 178	0	174	0	0	61	11 492	3 359	759	7 374	6 673	701	312	390	0	390
85	81	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	833	3 235	1	2 000	8 168	8	641	14 887	4 982	4 615	5 290	4 352	938	98	840	0	840
86	40	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	7 012	848	0	583	0	0	2	8 446	4 704	2 352	1 390	852	538	211	328	0	328
87	62	"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	4 870	1 893	0	-425	0	0	130	6 467	3 371	3 046	49	-873	923	0	923	0	923
88	237	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	7 176	4 629	0	301	0	0	1	12 107	3 750	812	7 545	4 242	3 303	1 111	2 192	0	2 192
89	124	РЕАЛ БАНК	4 833	1 576	7	616	0	0	9	7 041	3 463	2 548	1 030	125	905	444	461	0	461
90	87	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	4 322	1 626	0	762	4	0	14	6 728	3 354	2 350	1 024	313	711	245	466	0	466
91	66	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	445	3 466	22	829	0	0	27	4 790	2 287	1 192	1 311	-97	1 408	79	1 329	0	1 329
92	217	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	1 213	2 876	75	1 619	0	0	210	5 993	3 974	1 723	296	-757	1 054	513	541	2	543
93	146	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	6 013	1 437	0	666	0	0	99	8 215	2 540	2 558	3 116	1 430	1 687	760	927	0	927
94	302	АКТИВ-БАНК	4 806	391	0	498	0	0	1 255	6 950	1 830	1 801	3 318	645	2 674	160	2 513	0	2 513
95	123	"ГРАНТ"	314	5 749	7	232	0	0	167	6 468	4 653	1 663	152	-452	604	52	552	0	552
96	294	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	7 073	2 425	8	571	0	0	166	10 244	3 947	3 243	3 053	7 561	-4 507	1	-4 508	0	-4 508
97	304	ФОРТУНА БАНК	5 573	58	0	1 102	0	0	3	6 736	2 309	1 495	2 932	1 408	1 524	440	1 084	0	1 084
98	150	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ	-1 694	84	0	9 192	0	0	1 294	8 875	6 051	1 834	990	833	157	22	135	0	135
99	206	МІСТО-БАНК	8 489	756	0	22	0	0	5	9 272	2 807	927	5 538	4 428	1 110	418	692	0	692
100	198	"АВТОКРАЗБАНК"	5 024	2 413	0	686	0	0	78	8 201	2 946	2 482	2 774	1 408	1 366	171	1 195	0	1 195
101	142	"ПРИКАРПАТТЯ"	1 318	2 024	0	630	0	0	87	4 059	1 831	1 689	539	355	185	29	156	0	156
102	53	ІКАР-БАНК	3 857	2 682	0	209	-232	0	92	6 607	2 069	2 068	2 471	446	2 025	739	1 286	0	1 286
103	49	ПОЛІКОМБАНК	4 285	2 230	20	367	0	3	110	7 015	4 754	1 560	701	-42	743	608	135	0	135
104	305	АГРОБАНК	4 099	1 193	0	63	0	0	41	5 395	1 970	876	2 549	1 585	964	163	801	0	801
105	263	РОСТОК БАНК	2 438	2 452	0	186	0	0	766	5 842	2 642	2 030	1 170	960	209	0	209	-9	200
106	183	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	9 526	2 411	0	232	1	0	12	12 183	2 707	1 907	7 569	6 034	1 536	325	1 211	0	1 211
107	143	КООПІНВЕСТБАНК	2 912	2 239	0	372	0	0	5	5 527	2 034	1 219	2 275	1 575	700	387	313	0	313
108	180	"ГАРАНТ"	1 818	252	0	696	0	0	660	3 427	1 239	924	1 263	398	865	386	480	0	480
109	75	СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК	5 160	3 161	0	474	0	0	0	8 794	2 173	1 532	5 089	1 099	3 990	0	3 990	-1	3 989
110	129	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО- ТОРГОВИЙ БАНК	2 422	4 232	0	63	0	0	47	6 764	2 631	828	3 305	2 640	666	406	260	0	260
111	57	"КАПІТАЛ"	3 999	1 909	0	72	-34	0	12	5 958	2 514	1 411	2 033	1 531	502	145	357	0	357
112	260	"ТК КРЕДИТ"	1 796	430	0	170	-424	0	588	2 559	1 279	805	475	30	446	35	411	0	411
113	125	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	3 011	1 027	0	721	79	0	60	4 898	1 470	1 926	1 501	88	1 413	51	1 361	0	1 361
114	137	"ДЕМАРК"	4 354	1 426	10	228	-5	0	231	6 244	2 917	1 144	2 184	1 754	430	227	203	0	203
115	303	АРТЕМ БАНК	4 510	-38	0	421	0	0	5	4 898	3 029	402	1 467	1 165	302	22	279	0	279

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
116	117	ДІАЛОГБАНК	2 919	1 363	0	30	0	0	31	4 344	1 808	744	1 792	1 413	379	77	302	0	302
117	241	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	2 078	324	0	577	-42	0	16	2 954	1 638	427	889	683	206	0	206	2	208
118	91	"ЛЬВІВ"	2 075	890	0	359	0	0	21	3 344	862	1 113	1 370	9	1 361	338	1 022	0	1 022
119	45	"ПІВДЕНКОМБАНК"	685	2 318	8	145	5 253	0	27	8 437	4 280	1 675	2 482	1 174	1 308	132	1 176	2	1 178
120	252	НАШ БАНК	6 627	609	0	-829	-33	0	419	6 794	2 586	1 713	2 495	24 412	-21 917	3	-21 920	1	-21 919
121	301	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	5 528	547	0	483	0	0	33	6 590	3 521	800	2 269	613	1 656	551	1 104	0	1 104
122	151	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	945	1 787	15	22	3	0	4	2 776	608	375	1 793	490	1 304	36	1 268	0	1 268
123	222	"УКООПСІЛКА"	4 046	1 442	15	305	0	0	29	5 837	1 771	2 105	1 961	1 684	277	34	243	0	243
124	243	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	5 068	1 155	4	295	58	0	394	6 974	3 111	2 169	1 693	521	1 172	411	761	0	761
125	109	ІНВЕСТБАНК	2 307	1 611	0	586	0	0	49	4 553	2 114	1 421	1 017	881	136	120	16	0	16
126	72	ДОНБІРЖБАНК	1 974	2 314	0	57	0	0	183	4 528	3 870	866	-208	-1 869	1 661	537	1 124	6	1 130
127	284	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	2 115	1 102	0	105	6	0	17	3 345	1 714	742	889	544	345	149	196	0	196
128	128	РЕГІОН БАНК	3 821	2 781	0	298	0	0	58	6 957	1 587	2 423	2 948	1 145	1 803	732	1 071	0	1 071
129	107	"ПОРТО-ФРАНКО"	1 966	2 225	0	173	0	0	124	4 488	1 953	1 176	1 359	956	403	299	104	0	104
130	255	"ВЕЛЕС"	2 299	623	7	28	0	0	2	2 958	1 574	304	1 081	-822	1 903	24	1 879	0	1 879
131	287	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	1 733	891	0	84	0	0	462	3 170	2 607	2 274	-1 711	-962	-748	0	-748	0	-748
132	110	ОДЕСА-БАНК	2 036	1 998	0	370	0	0	2	4 407	1 644	405	2 358	-64	2 422	415	2 006	0	2 006
133	240	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	3 764	284	0	58	0	0	0	4 106	3 077	818	211	-471	682	506	176	0	176
134	291	"КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	139	-9	0	-6	0	0	2 542	2 665	1 797	1 358	-490	0	-490	2	-492	0	-492
135	275	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕР- ЦІЙНИЙ БАНК	3 327	746	0	49	0	0	0	4 123	729	1 265	2 129	99	2 030	685	1 345	0	1 345
136	74	"СЛАВУТИЧ"	2 474	775	0	220	0	0	8	3 477	1 045	2 229	203	-161	364	3	361	0	361
137	215	"МОРСЬКИЙ"	1 217	928	1	249	0	0	7	2 402	1 201	608	593	-1 518	2 111	89	2 022	34	2 056
138	159	ТММ-БАНК	1 703	426	0	-1	0	0	20	2 148	915	138	1 096	397	698	0	698	0	698
139	286	РАДАБАНК	1 487	3 025	0	-2 380	0	0	7	2 139	593	707	839	754	85	0	85	0	85
140	65	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	1 014	521	0	118	0	0	158	1 811	727	549	535	62	473	181	292	0	292
141	300	ПРАЙМ-БАНК	1 406	995	0	337	0	0	0	2 738	702	603	1 433	393	1 039	683	357	0	357
142	201	"АНТАРЕС"	2 231	382	0	484	0	0	3	3 101	891	746	1 464	1 358	105	98	8	0	8
143	154	"БУКОВИНА"	2 849	79	0	-246	0	0	7	2 689	646	657	1 386	980	406	266	140	-41	99
144	231	"ЮНЕКС"	1 729	121	0	0	0	0	263	2 113	1 635	747	-270	-1 181	911	23	888	0	888
145	309	КРИМУНІВЕРСАЛБАНК	897	247	0	-267	0	0	109	986	1 592	247	-852	-952	99	20	80	0	80
146	223	"СТОЛИЧНИЙ"	3 157	-923	6	5	0	0	0	2 245	504	155	1 586	262	1 324	5	1 319	0	1 319
147	122	ФІНБАНК	894	286	0	9	0	0	570	1 759	1 657	858	-756	-743	-14	240	-254	329	75
148	306	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	1 171	865	0	-7	0	0	5	2 034	384	105	1 545	1 142	403	48	355	0	355
149	285	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	1 743	45	0	3	974	0	33	2 798	689	614	1 495	75	1 420	20	1 400	0	1 400
150	276	КЛАСИКБАНК	1 927	145	0	108	0	0	59	2 240	768	517	955	622	332	-60	392	0	392
151	308	СОЦКОМБАНК	847	184	0	12	0	0	3	1 046	407	143	496	471	25	10	15	0	15
152	29	"АЛЪЯНС"	1 739	312	0	135	0	0	6	2 192	959	556	678	249	429	63	366	0	366
153	169	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	1 803	318	0	0	0	0	0	2 120	589	459	1 073	867	206	76	131	0	131
154	167	"ФЕБ"	224	61	0	99	0	0	71	456	366	242	-152	-184	31	16	15	0	16
Усього по групі			453 506	205 247	274	65 018	15 571	45	18 608	758 263	311 224	205 946	241 100	136 455	104 648	36 675	67 974	400	68 375
Усього по банках			3 117 931	2 098 191	3 765	452 385	31 726	367	92 191	5 796 556	2 199 651	1 767 142	1 829 763	984 503	845 260	271 719	573 541	399	57 3944

Інформація з першоджерел

Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 2003 р., а також зміни і доповнення до переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 2003 р.¹

А. Зміни і доповнення до Державного реєстру банків

Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Реєстраційний номер	Юридична адреса
м. Київ і Київська область					
Відкрите акціонерне товариство "Державний експортно-імпорتنний банк України"	ВАТ	262 000 000	23.01.1992 р.	5	м. Київ, вул. Горького, 127
Акціонерний комерційний банк "ТАС-Комерцбанк"	ВАТ	52 500 000	31.10.1991 р.	69	м. Київ, вул. Комінтерну, 30
Акціонерне товариство "Банк Креді Лоне Україна"	ЗАТ	31 239 000	19.05.1993 р.	169	м. Київ, вул. Володимирська, 23-а
Акціонерний банк "Експрес-Банк"	ВАТ	49 613 300	12.04.1994 р.	243	м. Київ, Повітрофлотський проспект, 25
Акціонерний банк "Київська Русь"	ЗАТ	24 330 000	30.05.1996 р.	258	м. Київ, вул. Хорива, 11-а
Закрите акціонерне товариство "ТАС-ІНВЕСТБАНК"	ЗАТ	37 787 455.2	07.06.1996 р.	260	м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4
Закрите акціонерне товариство "ПроКредит Банк" (колишня назва — Закрите акціонерне товариство "Мікрофінансовий Банк")	ЗАТ	47 679 000	28.12.2000 р.	276	м. Київ, вул. Боженка, 86
Дніпропетровська область					
Закрите акціонерне товариство акціонерний банк "Радабанк"	ЗАТ	20 834 717.2	03.12.1993 р.	220	м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46/1
Донецька область					
Акціонерний банк "ІКАР-БАНК"	ВАТ	23 000 000	01.10.1991 р.	6	м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а
Одеська область					
Закрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Одеса-Банк"	ЗАТ	19 000 000	17.10.1991 р.	38	м. Одеса, вул. Княжеська, 32

Б. Зміни і доповнення до переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій

Назва банку	Юридична адреса	Банківська ліцензія		Письмовий дозвіл на здійснення операцій		Перелік операцій, на здійснення яких банки отримали письмовий дозвіл на здійснення операцій ²	Заходи впливу, які вжито до банків
		Номер	Дата	Номер	Дата		
1	2	3	4	5	6	7	8
м. Київ і Київська область							
Товариство з обмеженою відповідальністю "Європейський банк розвитку та заощаджень"	м. Київ, вул. В.Чорновола, 12-а	72	05.08.2003 р.	72-1	05.08.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8, 12*,13*,14*,15* ,18,19,20,21*	Обмежено до 01.07.2004 р. приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб у частині приймання вкладів (депозитів) від фізичних осіб розміром коштів за даними балансу за станом на 06.10.2003 р.; зупинено

¹ "Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків, та перелік операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій", а також "Нумерацію операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій" опубліковано у "Віснику НБУ" № 8, 2003 р. Зміни і доповнення, внесені до Державного реєстру банків та до переліку операцій, виділено червоним кольором. Примітки у колонці "Заходи впливу, які вжито до банків" викладено відповідно до рішень комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків. Назви банків подаються за орфографією статутів.

² Цифра зі знаком "+" означає номер операції, на здійснення якої банк одержав право; зі знаком "-" — втратив право, цифра із символом "*" означає номер операції, здійснення якої для даного банку певною мірою обмежене.

							до 01.07.2004 р. операції 12 ¹ , 15 ² , 21 ³ ; до 01.07.2004 р.: операцію 13 ⁴ дозволено проводити тільки за рахунок коштів клієнтів; операцію 14 ⁵ — обмежено розміром коштів за цінними паперами (векселями) за даними балансу за станом на 06.10.2003 р.
Закрите акціонерне товариство "ПроКредит Банк"	м. Київ, вул. Боженка, 86	195	13.10.2003 р.	195-1	13.10.2003 р.	1,2,5,6,7,8,12,15,18,19,20	Примітка. Банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій переформовано у зв'язку зі зміною назви банку
Відкрите акціонерне товариство "Аграрний комерційний банк"	м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	53	19.06.2002 р.	53-1	19.06.2002 р.	1,2,3,4*,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21	операцію 4 ⁶ зупинено до 01.04.2004 р.
Відкрите акціонерне товариство "Український кредитно-торговий банк"	м. Київ, вул. Щербакова, 35	25	14.03.2003 р.	25-1	14.03.2003 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11*,12,13,14,15,17,18,19,20,21	операцію 11 ⁷ зупинено до 01.02.2004 р.
Одеська область							
Акціонерний комерційний банк "Фінбанк"	м. Одеса, вул. Белінського, 16	121	03.01.2002 р.	121-3	22.10.2003 р.	1,2,3,5,6,+7,13,14,15,18,19,20,21	

¹ Операція 12 — емісія власних цінних паперів; ² 15 — здійснення інвестицій у статутні фонди та акції інших юридичних осіб; ³ 21 — довірче управління коштами та цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами; ⁴ 13 — організація купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів; ⁵ 14 — здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андерайтинг); ⁶ 4 — ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України; ⁷ 11 — інші операції з валютними цінностями на міжнародних ринках. — Ред.

Банки, включені до Державного реєстру банків у жовтні 2003 р.

Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації	Реєстраційний номер	Юридична адреса
м. Київ і Київська область					
Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "АРМА"	ТОВ	20 000 000	14.10.2003 р.	287	м. Київ, вул. Жилинська, 41-а

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготувала головний економіст департаменту державної реєстрації та ліцензування НБУ **Олена Сілецька**.

Хроніка /

Семінар з банківського нагляду

Одне з актуальних завдань Національного банку України — підвищення ефективності нагляду за діяльністю банків.

— Це — пріоритет у роботі територіальних управлінь НБУ. Ми повинні вийти на експертний рівень вирішення даних проблем, — сказав, відкриваючи семінар із питань банківського нагляду для начальників територіальних управлінь Національного банку України Голова НБУ С.Л.Тігіпко. Семінар проходив 5—6 листопада нинішнього року в управлінні НБУ в Одеській області.

Стратегії розвитку банківського нагляду присвятив свій виступ заступник Голови Національного банку України Олександр Шлапак. На проблемних питаннях у діяльності банків (зокрема в регіоні), які треба невідкладно вирішувати, загострив увагу начальник управління НБУ в Одеській області Михайло Азаров.

Учасники семінару із зацікавленням вис-

лухали заступника директора генерального департаменту банківського нагляду НБУ Наталію Іваненко та директора Центру наукових досліджень НБУ Олександра Кіреєва, які висвітлили історію обговорюваного питання, розповіли про Базельські принципи ефективного банківського нагляду та стан їх дотримання, про основні положення нової Базельської угоди про капітал. Вітчизняні банки повинні опанувати систему управління ризиками в банках, зокрема систему оцінки ризиків (СОР) НБУ, а також знати мінімальні вимоги до системи ризик-менеджменту в банках. Думками щодо цього з начальниками обласних управлінь поділилися директор департаменту методології та планування банківського нагляду НБУ Світлана Фабер і радник Голови Національного банку України Костянтин Уваров. Учасники семінару говорили також про проблеми в практиці нагляду, зокрема про економічну сутність та

застосування показників раннього реагування, нові підходи при інспектуванні банків тощо. Виступи були змістовними, насиченими інформаційно. Зокрема слухачів зацікавила актуальна інформація начальника управління аналізу банківських операцій НБУ Олега Скляра стосовно використання банківських установ у протиправних схемах легалізації (відмивання) коштів, одержаних злочинним шляхом, незаконному конвертуванні та вивезенні капіталу за кордон та виступ заступника директора генерального департаменту банківського нагляду, ліквідатора банку "Україна" Костянтина Раєвського про стан та проблеми процедури ліквідації банку "Україна".

Другий день роботи семінару відкрив директор департаменту банківського нагляду Вадим Пушкар'єв, який розповів про проблеми в практиці нагляду. Того ж дня начальники територіальних управлінь НБУ закріпили отримані знання на практичних заняттях. А насамкінець висловили побажання і надалі зустрічатися із провідними фахівцями НБУ для обговорення актуальних проблем банківської діяльності. □

Милана Бойчук

Наші інтерв'ю/

“ТАС” УПОВНОВАЖЕНИЙ ЗАЯВИТИ...

Юрій Олександрович Герасименко ще кілька років тому працював начальником управління нагляду за великими банками Національного банку України і був активним автором нашого журналу: писав науково-практичні статті, коментував положення нових законодавчих і нормативних актів з банківської діяльності. Сьогодні він дає інтерв'ю “Віснику Національного банку України” як голова наглядової ради АКБ “ТАС-Комерцбанк”.

“Вісник НБУ”. Юрію Олександровичу, протягом тривалого часу Ви займалися виключно великими українськими банками. А нині опинилися в середньому, але “толковому”, як його ще називають, “ТАС-Комерцбанку”. Не шкодуєте?

Ю.Герасименко. Близько року я обіймав посаду заступника голови правління АКБ “Київ-приват”. А потім у зв'язку із придбанням контрольного пакета акцій банку ЗАТ “Страхова група “ТАС” та перейменуванням його в АКБ “ТАС-Комерцбанк” акціонери здійснили ротацию кадрів, запросивши мене на посаду голови наглядової ради. Головою правління банку затвердили В'ячеслава Олександровича Сичова. Я відчув, що нарешті опинився серед однодумців і зможу реалізувати свій професійний потенціал у банківському бізнесі. Вважаю, що мені дуже поталанило: я став учасником радикальних змін у банку, його якісного оновлення.

Передовсім цьому сприяли приход до банку нової команди топ-менеджерів і новий підхід до управління колективом, який поєднав стабільність праці зрілих фахівців і динамізм професійного зростання молодого покоління. Саме в цей період визначився безсумнівний лідер нашої команди. Маю на увазі В'ячеслава Сичова. За рік його головування у “ТАС-Комерцбанку” відбулися значні зміни в морально-психологічному стані колективу, що в свою чергу істотно вплинуло на зростання основних економічних показників. Конкретний приклад: коли приймали банк, валюта балансу в ньому становила 180 млн. гривень, сьогодні ж — 500 млн. гривень. Накопичений головою десятирічний досвід роботи у банківському бізнесі навчив його діяти мудро, чесно, доброзичливо; він підсвідомо націлений на творчий підхід до справи. Його діяльності притаманне щоденне почуття імпровізації. В'ячеслав Олександрович чудово розуміє, що без інноваційного підходу (важливого засобу отримання прибутку в конкурентному середовищі) у банківському бізнесі вижити складно.

*Юрій Герасименко,
голова наглядової ради
АКБ “ТАС-Комерцбанк”*

“Вісник НБУ”. А як сприймає стиль роботи керівника колектив?

Ю.Герасименко. Знаєте, необхідність інноваційної політики сьогодні усвідомлюється всіма працівниками банку. Їм зрозуміла мета і нова філософія банку, коли кожен відповідальний за кінцевий результат. Байдушність, апатія у нас неприпустимі. Адже, стабільність може бути досягнута тільки шляхом безперервних змін, творчого підходу до справи. Взаєморозуміння щодо цього і забезпечило нормальний морально-психологічний клімат у колективі. Працівники почуваються розкуто, кожен відчуває себе особистістю. А для нас, керівників “ТАС-Комерцбанку”, принцип: “У будь-якій ситуації абсолютним пріоритетом є людська доля. Ми заробляємо гроші, але не ціною людських доль”, — став справою честі.

Що ж до тих, у кого бракувало професіоналізму, щоб взяти участь у створенні нормальних умов для інноваційних процесів у банку, то з ними ми були змушені розпрощатися. Це стосувалося і топ-менеджерів найвищого рангу.

До речі, про топ-менеджерів. Не можу не сказати, як ефективно та грамотно розподілено обов'язки серед заступників голови — звичайно, з урахуванням їх професійних навичок.

Владислав Астапенко — перший заступник голови правління — людина наполеглива, принципова, і водночас допитлива, мудра, одне слово — наш

банківський професор. Відповідає за блок питань, пов'язаних із мобілізацією та розподілом ресурсів, а також за формування і контроль за виконанням бюджету банку.

Борис Шляхетко — спокійний, урівноважений, розважливий. Його раціональний підхід до розв'язання найскладніших завдань надихає надією на успіх весь колектив. Із березня нинішнього року призначений директором Центру обслуговування “ТАС-Комерцбанку”.

Легкістю, імпровізаційністю вирізняється стиль робо-

ти двох молодих заступників голови — Вадима В'юна та Віктора Сорокіна. Це своєрідні вогники, які постійно прагнуть розпалити багаття нестандартного підходу до справи. Вони й очолюють відповідні напрями: Вадим опікується маркетингом, стратегічним плануванням, розробкою нових видів банківських продуктів, Віктор — інформаційними технологіями, інвестиційними проектами, розвитком мережі збуту.

Незважаючи на різницю у віці, різний професійний досвід, характер, світогляд, цей керівний колектив становить справжню суперкоманду, яка добре знає, що треба робити сьогодні і як діяти завтра.

“Вісник НБУ”. *Юрію Олександровичу, в чому Ви вбачаєте запоруку подальшого успіху “ТАС-Комерцбанку” на фінансовому ринку України?*

Ю.Герасименко. Я відповів би на це запитання по-філософськи. У кожного колективу повинна бути Мета. А щоб її можна було досягти, постійним супутником має стати Віра. Необхідно вірити в майбутнє, попри мінливість і безперервну зміну сьогодення. Хотілося б, щоб усі працівники банку пройнялися відчуттям того, що фінансовий інститут, де вони працюють, і є тим світом, у якому хочеться жити, зростати, вдосконалюватися. Можливості для цього необмежені.

“Вісник НБУ”. *Як Ваша установа працює з клієнтами?*

Ю.Герасименко. Сучасний банк — це фінансовий магазин, де ми є продавцями банківських продуктів, які купують наші клієнти. Клієнт — це особлива верства: він є не лише повноцінним партнером банку, а й своєрідним “аудитором” його діяльності, котрий оцінює якість обслуговування, оперативність оформлення документів, достовірність і прозорість інформації про фінансовий стан банку і, звісно ж, вартість запропонованих продуктів. Так, клієнт став прискіпливим, вимогливим і перебірливим; він не обмежений у виборі того чи іншого банку. Тому більшість кредитних установ уже не задовольняється набором стандартних видів послуг — усі кинулися на пошуки неординарних пропозицій, таких собі “бізнес-принад”. Не є винятком щодо цього і філософія банківського обслуговування “ТАС-Комерцбанку”. Ми прибічники творчого банкінгу, в основі якого — принципово нова модель взаємовідносин банку з клієнтами. Здавалося б, у ній немає нічого особливого. Більшість банків працює за принципом: клієнт + банк = люб’язність. Ми ж за основу взяли іншу формулу: клієнт + банк = партнерство. У цьому разі банк бере на себе значну частину відповідальності за розвиток бізнесу клієнту. Тобто основним змістом нашої роботи стає не тільки отримання прибутку, а й зміцнення стратегічних засад бізнесу клієнта, створення бази стабільного довгострокового розвитку.

Незважаючи на те, що ми є середнім банком, наша клієнтська база досить різноманітна: від дрібних вкладників — до великих акціонерних компаній. Ми постійно її нарощуємо, оновлюємо банківські послуги. Зважаючи, що партнери ставлять перед нами різні завдання, пропонуємо рішення та можливості під кожного клієнта індивідуально. Я чудово розумію, що ми постійно перебуватимемо в оточенні конкурентів. Ми їх не боїмося, навпаки — ставимося до них з повагою, адже вони стимулюють нас досягати ще кращих результатів.

“Вісник НБУ”. *Які подальші плани “ТАС-Комерцбанку”?*

Ю.Герасименко. У наших найближчих планах — відкриття філій та відділень у кожній області, незважаючи на те, що витрати на їх облаштування та введення в ек-

сплуатацію вельми високі й не одразу окуповуються. Ми прагнемо перенести центр тяжіння обслуговування з головного офісу на філіали та відділення, перетворюючи їх у територіальні центри отримання прибутку. Цьому сприятиме географія клієнтської бази.

Один із найголовніших напрямів розвитку — орієнтація установи на європейську модифікацію, що потребує сучаснішої інструментарію банківського обслуговування. Ідеться про завоювання довіри міжнародних ринків капіталу для залучення коштів, упровадження таких інструментів, як кредитні деривативи, придбання цінних паперів за кордоном, брідж-кредитування, гарантії іноземних кредитних агентств тощо — перелік загалом досить довгий. Так ось, щоб оволодіти цим плацдармом можливостей, треба налаштувати себе, весь колектив банку на постійне вдосконалення, тобто дуже швидке засвоєння новацій.

Для цього можуть згодитися надбання не тільки суто банківських інституцій. Наприклад, відчувши нестачу креативних модулів у керуванні банком, ми не посоромилися звернутися до послуг менеджерів управлінського консалтингу. Нещодавно для проведення тренінг-семінарів у галузі стратегічного планування, розробки та впровадження кодексу корпоративної культури для нашого банку запросили відому в Росії (а тепер уже і в Україні) Неллі Власову — консультанта-психолога з управління Центру “Харизма” (м. Новосибірськ). Так ось, вона, отримавши інформацію про стан справ у банку, зробила висновок: сьогодні, аби бути успішним, недостатньо лише акцентувати увагу на зміні та вдосконаленні інформаційно-технологічних процесів, які стрімко змінюються. Настав час, коли результати бізнес-діяльності та рівень корпоративної культури зрівнялися за пріоритетністю.

І це справді так: нині замало бути хорошим банком — треба бути неповторним, не таким, як решта. Це — шлях до успіху. А ще один — дотримання тієї золоті середини у взаємовідносинах банку і клієнта, про яку я вже говорив: не тільки пропонувати послуги для його розвитку, а й надавати фінансову допомогу для розв’язання наявних проблем. Це спрацьовує, клієнти до нас ідуть.

Допомагає не тільки рекламна агітація стосовно відсоткових ставок за депозитами та кредитами, а й інформація про корпоративну культуру банківського обслуговування, тобто такий рівень комфортності, який особливо приваблює клієнтуру.

Відтак виникла необхідність у створенні внутрішнього документа банку — кодексу корпоративної культури. Особисто я вбачаю в ньому додатковий засіб підвищення ефективності роботи. Для працівників банку він стане алгоритмом цінностей, мірилом професійних і людських якостей кожного. Власне кажучи, без цього я не бачу подальшого руху “ТАС-Комерцбанку” до верхин вітчизняної банківської ієрархії. Віряться, не за горами той час, коли зможемо сміливо сказати найповажнішим банкам країни: “Шановні колеги! Ми, обстоюючи власну гідність і поважаючи гідність інших, наполегливо йтимемо до тих висот, яких досягли ви. Дехто з вас змушений буде потіснятися”. Кажу офіційно: “ТАС” уповноважений заявити!” □

Розмову вів
Микола В'юнсковський,
“Вісник НБУ”.

Від редакції: Нещодавно АКБ “ТАС-Комерцбанк” відзначив своє 12-ліття. Щиро вітаємо колектив зі святом і бажаємо здійснення всіх його планів і задумів.

Віталій Різнюк

Юрисконсульт відділу правового забезпечення ринку банківських послуг юридичного департаменту Національного банку України

Істотні умови договору лізингу: законодавство, доктрина та правозастосовна практика

У № 6 журналу “Вісник Національного банку України” за 2003 рік автор уже звертався до теми договору лізингу — розповідав про його суттєві відмінності від близьких за правовою природою договорів. Цього разу Віталій Різнюк розглядає істотні умови договору лізингу. Відзначаючи актуальність питання як із практичної, так і з теоретичної точок зору, він намагається визначити коло істотних умов, необхідних для будь-якого договору лізингу.

Лізинг як фінансово-економічний інструмент активно застосовується в усьому світі. В таких країнах, як США, Японія, Німеччина він становить від 20 до 35 відсотків інвестицій у засоби виробництва. У Російській Федерації на лізинг припадає близько 5% від таких інвестицій. Стоєсно України, на жаль, офіційна статистика відсутня, а за неофіційними даними лізинг становить не більше 1% від інвестицій в основні фонди.

Зазначимо, що у розвинутих країнах світу лізинг став одним із видів бізнесу. Натомість у країнах, що розвиваються, до яких належить також Україна, його застосовують як спосіб відновлення засобів виробництва.

Ефективність використання лізингу в господарській діяльності залежить від ряду факторів. Одним із них є стан правового регулювання. На жаль, про наявність в Україні належного правового регулювання лізингових відносин говорити не доводиться. Зважаючи на це, вважаємо за доцільне дослідити законодавчі, доктринальні та практичні проблеми правового регулювання істотних умов договору лізингу, від погодження яких залежить його визнання.

До істотних умов договору лізингу (як і будь-якого цивільно-правового договору) відповідно до положень статті 638 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року відносять умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні, або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за зявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Слід мати на увазі, що договір лізингу за своєю правовою природою є консенсуальним, тобто укладеним із моменту одержання особою, яка направи-

ла пропозицію укласти договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції (частина 1 статті 640 Цивільного кодексу України). Інакше кажучи, договір лізингу вважається укладеним із моменту погодження сторонами всіх істотних умов. З огляду на це детальне вивчення питання щодо істотних умов договору лізингу є вельми актуальним.

Правове регулювання істотних умов договору лізингу базується на нормах Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року [1], законах України “Про лізинг” від 16 грудня 1997 року [2] і “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12 липня 2001 року [3]. Завважте, що Цивільним кодексом визначено лиш одну істотну умову договору лізингу — предмет договору лізингу. На протигагу йому Законом України “Про лізинг” (стаття 7) закріплено чотирнадцять істотних умов договору лізингу. У статті 6 Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” визначено реквізити, яким мають відповідати договори про надання фінансових послуг. Тобто йдеться про договір лізингу як юридичний документ.

Із прийняттям нового Цивільного кодексу України створено передумови для реформування законодавчого підходу до переліку істотних умов договору лізингу, який закріплено в статті 7 Закону України “Про лізинг”. До речі, цей перелік свого часу було піддано справедливій критиці. Так, А.Статівка зазначає, що умови договору лізингу в законі надто деталізовано. Зокрема, найменування сторін як умова договору є річчю очевид-

ною, оскільки в будь-якому договорі обов’язково зазначаються суб’єкти з їх найменуваннями. Умова щодо реєстрації об’єкта лізингу стосується не всіх об’єктів лізингу, а лише тих, про які сказано в законодавстві, тому не варто було вводити її як загальну та істотну. Викликає сумнів умова стосовно надання відомостей про фінансовий стан лізингоодержувача, адже такі дані певною мірою можуть становити таємницю підприємства; до того ж договір лізингу сторони укладають здебільшого саме тоді, коли у лізингоодержувача бракує коштів для одночасного розрахунку. Немає сенсу зараховувати до істотних умов також зазначення часу й місця укладення договору, оскільки це також розуміється само собою [4]. У цілому критика позиції законодавця, який фактично перемішав істотні умови договору з його формою (реквізитами), справедлива, але дослідженню автора бракує належної аргументації.

Таким чином, вивчення питання про істотні умови договору лізингу є актуальним як із практичної, так і з теоретичної точок зору. Завданням даного дослідження є визначення кола істотних умов, необхідних для будь-якого договору лізингу.

Насамперед зауважимо справедливий нарікання на невинувато широке коло істотних умов договору лізингу. Як свідчить судова практика, позов про визнання договору лізингу неукладеним зазвичай подає та сторона, яка прагне ухилитися від виконання своїх обов’язків за договором лізингу. Тому від надмірного розширення переліку істотних умов потерпатиме сторона, яка добросовісно виконує свої

зобов'язання. Інша сторона отримує змогу уникнути застосування до неї заходів впливу, передбачених договором. Отже, чим більше умов лізингового договору законодавством віднесено до істотних, тим менше стабільності у відносинах між сторонами договору лізингу [5].

Зауважимо, що останнім часом у літературі простежується помітне зростання інтересу до самої категорії істотних умов будь-якого цивільно-правового договору [6]. На основі аналізу останніх досліджень із цього питання можна визначити критерії віднесення тих чи інших умов до істотних умов договору за законом. У розрізі цих критеріїв спробуємо окреслити коло істотних умов договору лізингу. Отже, критерії можна назвати такі:

1. *Правило поведінки не визначене в імперативній нормі, тобто дозволяє два чи більше варіантів поведінки суб'єкта (диспозитивна норма);*

2. *Істотність умов випливає з аналізу самої дефініції договору;*

3. *Умова договору не є реквізитом документа, яким оформляється цей договір.*

Сторони не можуть самостійно змінити правило, закріплене правовою нормою імперативною. Інша справа, коли правило викладене в диспозитивній нормі. Але слід мати на увазі, що інколи диспозитивна норма містить лиш два можливих варіанти поведінки. Тому сторони мають право обрати лиш один із варіантів поведінки.

Функція будь-якої цивільно-правової дефініції (визначення) договору — інтегрувати в собі всі його істотні умови. Проте такий підхід потребує високого рівня законодавчої техніки: формулювання мають бути лаконічними, точними, не допускати подвійного тлумачення. Інакше її застосування на практиці буде суперечливим, що призводитиме до спорів і різного роду зловживань.

Досить часто в законах прямо встановлюють реквізити певних юридичних документів, якими можуть бути й договори. Проте погодити реквізити до юридичного документа неможливо, оскільки вони — обов'язкові елементи оформлення офіційних (юридичних) документів: дата, місце складання, підписи, печатка тощо. Умова — це певне питання, що потребує узгодження, без якого суб'єкти не зможуть реалізувати в достатній мірі свої права та досягти своєї мети. Тому слід розмежовувати ці поняття і при визначенні кола істотних умов договору.

Стосовно доктрини, то в авторських дослідженнях по-різному визначаються істотні умови договору лізингу. Розглянемо деякі варіанти.

І. Решетнік до істотних умов договору лізингу відносить умови про предмет договору, строк та ціну, вважаючи за доцільне закріпити їх у визначенні договору лізингу [7]. У подальших дослідженнях вона додає до цього переліку ще й умову про найменування продавця та/або вказівку на те, хто здійснював його вибір [8]. В.В. Вітрянський визнає лише одну істотну умову договору лізингу — умову про предмет договору лізингу [9]. С. Мегрян та М. Шимкович до істотних умов зазначеного договору відносять умови про предмет, строк і ціну договору лізингу [10]. В.Єм вважає, що істотними умовами договору лізингу є умови про предмет лізингу, продавця предмета лізингу, а також умова про виключно підприємницьку ціль використання предмета лізингу [11]. На думку І. Коляєва, істотними умовами договору лізингу є предмет, ціна, строк, порядок користування об'єктом лізингу, розмір, спосіб і періодичність лізингових платежів, санкції за їх несплату або несвоєчасну сплату [12].

Щоб детальніше дослідити питання, звернемося до зарубіжного досвіду. Передусім нас цікавить законодавство країн СНД. Наприклад, у законодавстві Казахстану та Білорусі закріплено доволі значний перелік істотних умов договору лізингу [13]. Натомість законодавством Росії визначено істотною лише умову про предмет договору лізингу [14]. Згідно із законодавством Киргизстану істотними умовами договору лізингу є найменування, а також достатній для ідентифікації опис предмета лізингу, права та обов'язки сторін, що пов'язані з придбанням і передачею предмета лізингу, порядок, умови та строки внесення лізингових платежів [15].

На підставі аналізу теоретичних міркувань і положень зарубіжного законодавства доходимо висновку, що попри розбіжності в поглядах на коло істотних умов договору лізингу в них є одна спільна риса. Вона полягає в тому, що істотною умовою договору лізингу є умова про предмет договору лізингу. Це досить легко пояснити. Річ у тім, що в доктрині та абсолютній більшості зарубіжних законодавств умова про предмет договору визнається істотною для будь-якого цивільно-правового договору. З огляду на це можна стверджувати, що дослідження умови про предмет дого-

вору лізингу виходить за рамки даного дослідження і потребує окремого розгляду.

За ступенем важливості на другому місці після умови про предмет договору лізингу йде умова про строк. Порівнюючи положення статті 7 Закону України “Про лізинг” і статті 806 Цивільного кодексу України, не можна не помітити їх розбіжність: у законі України “Про лізинг” ідеться про “строк, на який укладається договір лізингу” (тобто строк договору лізингу), а в Цивільному кодексі України — про “строк користування предметом договору лізингу”.

Вважаємо обґрунтованішою з практичної точки зору позицію законодавця, виражену в Цивільному кодексі України: істотною умовою договору лізингу є умова про строк користування предметом договору лізингу. Адже на практиці при укладенні договору лізингу, як правило, неможливо чітко визначити строк його дії.

Ще одна практична проблема пов'язана із пропозицією застосовувати до договору лізингу положення статті 763 Цивільного кодексу України, що дозволило б укласти договір лізингу на невизначений строк.

На нашу думку, що збігається з позицією деяких дослідників [16], це суперечитиме сутності лізингових відносин, які не можуть бути безстроковими чи з невизначеним строком, і призводитиме до зловживань. Зокрема, стане можливим укладення під виглядом договору лізингу договорів купівлі-продажу та використання на цій підставі податкових стимулів. Натомість надання лізинговим відносинам визначеності в часі неодмінно сприятиме їх економічній стійкості, чого не можна досягнути, коли строк користування майном, переданим у лізинг, не обумовлено.

Наступною істотною умовою договору лізингу має бути умова про ціну договору лізингу (лізингові платежі). Така умова передбачена в Цивільному кодексі України та Законі України “Про лізинг”. На істотності умови про розмір, склад і графік лізингових платежів наголошує у своїх роз'ясненнях Вищий арбітражний суд України [17].

Не можна погодитись із твердженням, що до лізингових зобов'язань можуть застосовуватися правила статті 762 Цивільного кодексу України, якими передбачено таке: якщо розмір плати не встановлено договором, його визначають з урахуванням споживчої якості речі та інших обставин, які мають істотне значення. Ми поді-

ляємо думку І.Решетнік, яка вважає, що ціна в договорі лізингу передбачається й іншими умовами (умовами амортизації, використання позичкових коштів, надання додаткових послуг, характером експлуатації лізингового майна тощо), а пошук аналогій з метою встановлення звичайних лізингових платежів є неперспективним [16]. Такої ж думки дотримуються й деякі інші автори [18].

Між лізингодавцем і лізингоодержувачем обов'язково мають бути погоджені питання стосовно вибору продавця (постачальника) предмета договору лізингу та особи, яка б визначала параметри речі (речей), що становлять цей предмет. Розглянемо дане питання детальніше. У літературі підхід до нього неоднозначний. Зокрема, Ю.Серкова, І.Решетнік та А.Малініна вважають умову про обрання договору лізингу та його продавця (постачальника) істотною, тому що від вирішення цього питання залежить зміст договору: розподіл прав, обов'язків і відповідальність сторін [19].

На нашу думку, з таким твердженням варто погодитися. Щоб річ була надана в користування лізингоодержувачу, вона повинна набути ознак власності. Потрібно визначитися із самою річчю та особою її продавця. Без цього лізингодавець не зможе виконати покладений на нього обов'язок набути річ у власність, а відповідно лізингоодержувач не зможе реалізувати своє право вимагати передачі йому в користування цієї речі (речей). До того ж, не вирішивши дане питання, фактично неможливо реалізувати правила статті 808 Цивільного кодексу України, в якій йдеться про відповідальність продавця (постачальника) предмета договору лізингу.

Зазначимо, що положення Закону України "Про лізинг" та Цивільного кодексу України по-різному трактують урегулювання питання про обрання речі та її продавця (постачальника). Згідно зі статтею 11 Закону України "Про лізинг" лізингодавцю заборонено втручатися у вибір лізингоодержувачем продавця майна та у визначення специфікацій об'єкта лізингу. Інакше кажучи, обирати майно та його продавця має право лише лізингоодержувач. Разом із тим статтею 808 Цивільного кодексу України лізингодавцю дозволено здійснювати вибір продавця (постачальника) предмета договору лізингу, хоча, як і Законом України "Про лізинг", заборонено втручатися у вибір самої речі.

Для порівняння звернемося до зарубіжного законодавства та Конвенції

Юнідруа "Про міжнародний фінансовий лізинг" від 29 травня 1998 року (надалі — Конвенція). Як свідчить аналіз положень законодавств Росії, Казахстану, Киргизстану, вибір продавця (постачальника) та майна можуть здійснювати лізингоодержувач або лізингодавець [20]. Проте лише в статті 15 Закону Казахстану "Про фінансовий лізинг" вирішення даного питання прямо визначене як істотною умовою договору лізингу. Натомість Бельгійська королівська Постанова "Про визначення юридичного статусу підприємств, що практикують фінансову оренду" від 10 листопада 1960 року № 55 містить аналогічний підхід, закріплений у Законі України "Про лізинг".

Найцікавішими, на наш погляд, є положення Конвенції. Згідно з результатами дослідження положень абзацу а) пункту 2 статті 1 та абзацу а) пункту 1 статті 8 Конвенції вибір постачальника та визначення обладнання можуть здійснювати як лізингоодержувач, так і лізингодавець. Слід звернути особливу увагу на формулювання "втручання у визначення обладнання". Тобто Конвенцією забороняється лізингодавцю втручатися у вибір обладнання, але дозволяється втручатися в його визначення.¹

Однозначно: підхід, закріплений у положеннях Конвенції, найвиправданіший. Не може бути й мови про вибір лізингодавцем предмета договору лізингу. Важко уявити ситуацію, коли лізингодавець обирає річ для лізингоодержувача. Якщо лізингоодержувач говорить, що йому потрібен літак, він тим самим здійснює вибір предмета договору лізингу. Тому коли лізингодавець надає йому в лізинг комбайн замість літака, це слід кваліфікувати як невиконання зобов'язання, а не як втручання у вибір предмета договору лізингу. З іншого боку, коли лізингодавець надасть у лізинг лізингоодержувачу літак іншої марки чи з іншими технічними характеристиками, то тут матиме місце втручання у визначення предмета договору лізингу. Така ситуація не може кваліфікуватися як невиконання чи неналежне виконання лізингового зобов'язання.

Отже, коректніше закріпити в нормах закону істотну умову про особу продавця (постачальника) предмета

договору лізингу та особу, яка визначила предмет договору лізингу.

Стосовно закріплення цих істотних умов договору лізингу в нормах закону існує два підходи:

1) закріпити їх у дефініції договору лізингу;

2) подати окремою статтею.

З першим варіантом не погоджується І.Решетнік. На її думку, прийом включення істотних умов договору лізингу шляхом їх введення у визначення договору лізингу невдалий. Такий прийом потребує чіткості формулювань і не допускає багатозначності тлумачення [21]. Справді, на практиці досить важко визначити істотні умови договору лише через його дефініцію. До того ж такий підхід може призвести до численних спорів і не сприятиме розвитку цивільного обороту в даній сфері. Взагалі, визначення договору лізингу, закріплені в статті 6 Закону України "Про лізинг" та статті 806 Цивільного кодексу України, не вселяють оптимізму.

З іншого боку, підхід до закріплення істотних умов договору лізингу шляхом закріплення лише в статті закону нівелює визначення будь-яких цивільно-правових договорів. Адже функція визначення договору полягає в синтезі всіх об'єктивно істотних умов. Це дає змогу економити на обсягах закону. Що ж стосується тих істотних умов договору, які не вписуються в його дефініцію, — їх можна розмістити в окремій статті.

З огляду на практику побудови договірних зв'язків між суб'єктами господарювання найоптимальніший вихід із даної ситуації — продублювати істотні умови у визначенні договору лізингу та в окремій статті, яка має бути присвячена цим умовам.

Істотні умови договору лізингу згідно із законом мають бути погоджені між лізингодавцем та лізингоодержувачем. Продавець (постачальник) може заявити умови як істотні лише в тій частині, що стосується безпосередньо його прав та обов'язків. Мовиться про ситуації, коли договір лізингу є тристороннім.

Підсумовуючи викладене, доходимо висновку, що істотними умовами договору лізингу є:

1) умова про предмет договору лізингу;

2) умова про строк користування предметом договору лізингу;

3) умова про лізингові платежі;

4) умова про особу продавця (постачальника) предмета договору лізингу та особу, яка визначила предмет договору лізингу.

¹ Вибирати — визначати щось за якимись ознаками; визначати — розкривати сутність чогонебудь, характеризувати, формулювати, робити визначення. (Великий тлумачний словник сучасної української мови. — К., 2002. — С. 86, 95). Як бачимо, ці два терміни різняться між собою.

Ці умови необхідно закріпити у визначенні договору лізингу та відповідній статті закону про істотні умови договору лізингу.

Література

1. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. — 2003. — № 11. — С. 461.

2. Закон України “Про лізинг” // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 16. — С. 68.

3. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 1. — С. 1.

4. Стативка А. О договорі лізинга // Предпринимательство, хозяйство и право. — 1999. — № 2. — С. 13—14.

5. Королёв С.Б. Нужны новые подходы к лизинговому законодательству // Хозяйство и право. — 2001. — № 9. — С. 119—120.

6. Витрянский В.В. Существенные условия договора в отечественной цивилистике и правоприменительной практике // Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации. — 2002. — № № 2, 3, 4; Андреева Л. Существенные условия договора: споры, продиктованные теорией и практикой // Хозяйство и право. — 2000. — № 12.

7. Решетник И.А. Гражданско-правовое регулирование лизинга в РФ.: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. — Пермь, 1998. — С. 6, 21.

8. Решетник И.А. Развитие законо-

дательства о лизинге и некоторые вопросы правоприменения // Лизинг-ревью. — 2002. — № 5. — С. 24.

9. Витрянский В.В. Договор аренды и его виды. — М., 2001. — С. 277—282.

10. Мегрян С.Г. Гражданско-правовое регулирование лизинга: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. — Ереван, 2000. — С. 20—22; Шимкович М. Существенные условия и форма договора лизинга // Вестник Высшего Хозяйственного суда Республики Беларусь. — 2003. — № 5. — С. 125—129.

11. Гражданское право: Учебник: В 2 томах. / Отв. ред. Е.А. Суханов. — М., 2002. — Том 2. (Полутом 1.). — С. 412.

12. Коняев И.В. Правовые вопросы лизинга в РФ // Правоведение. — 1996. — № 1 — С. 58 — 59.

13. Постанова Ради Міністрів Республіки Білорусь “Про лізинг на території Республіки Білорусь” від 31 грудня 1997 року (п. 2); Цивільний кодекс Республіки Казахстан (стаття 567), Закон Республіки Казахстан “Про фінансовий лізинг” від 5 липня 2000 року (стаття 15).

14. Цивільний кодекс Російської Федерації (стаття 666), Закон Російської Федерації “Про фінансову оренду (лізинг)” від 1998 року (стаття 15).

15. Закон Киргизької Республіки “Про фінансову оренду (лізинг)” від 23 липня 2002 року (стаття 8).

16. Решетник И.А. Существенные условия договора лизинга // Лизинг-ревью. —

2001. — № 4. — С. 32 — 33; Мегрян С.Г. Гражданско-правовое регулирование лизинга: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. — Ереван, 2000. — С. 22.

17. Лист Вищого арбітражного суду України від 23 березня 1998 року № 01-8/104.

18. Мегрян С.Г. Гражданско-правовое регулирование лизинга: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. — Ереван, 2000. — С. 22.

19. Серкова Ю.А. Договор лизинга по российскому и зарубежному праву: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. — Казань, 2002. — С. 7—8; Решетник И.А. Развитие законодательства о лизинге и некоторые вопросы правоприменения; Малинина А.Г. Правовое обеспечение лизинговой деятельности: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. — М., 2003. — С. 6.

20. Цивільний кодекс Російської Федерації (стаття 665), Закон Російської Федерації “Про фінансову оренду (лізинг)” (стаття 2); Закон Киргизької Республіки “Про фінансову оренду (лізинг)” (стаття 2); Цивільний кодекс Республіки Казахстан (стаття 565), Закон Республіки Казахстан “Про фінансовий лізинг” (стаття 15).

21. Решетник И.А. Проблема законодательного определения существенных условий договора лизинга // Юридическая наука и развитие российского государства и права: Тезисы докладов научно-практической конференции. — Пермь, 2002. — С. 90—94.

Хроніка/

Показова взаємодія державних структур

Єдиному фінансовому ринку — узгоджене регулювання, так коротко можна визначити мету угоди про співпрацю між трьома державними установами, укладеної в Національному банку України 3 листопада 2003 року.

УЧАСНИКИ ПОДІЇ

У підписанні меморандуму про співпрацю та координацію діяльності між Національним банком України, Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг (Держфінпослуг) і Державною комісією із цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) взяли участь:

— від НБУ — Голова Національного банку України Сергій Тігіпко та його заступники Олександр Шлапак

і Володимир Кротюк;

— від Держфінпослуг — голова Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України Віктор Суслов, член Держфінпослуг, директор департаменту нагляду за кредитними установами (уповноважений у відносинах із НБУ) Андрій Оленчик, заступник голови Держфінпослуг Анатолій Головка (уповноважений у відносинах із ДКЦПФР);

— від ДКЦПФР — голова Державної комісії із цінних паперів та фон-

дового ринку Олег Мозговий, його перший заступник Григорій Оперенко, члени ДКЦПФР Сергій Бірюк і Володимир Харицький.

МЕТА МЕМОРАНДУМУ

У меморандумі про співпрацю та координацію діяльності між органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, мету нового етапу їхньої взаємодії визначено так: удосконалення системи регулювання діяльності учас-

ників фінансових ринків, визначення сфер, обсягів, правил, узагальнення практики нагляду за ними, а також організаційного забезпечення співробітництва щодо розвитку ринків фінансових послуг України.

У вступному слові Голова НБУ Сергій Тігіпко висловив переконання, що без розвинутого фінансового сектору економічне зростання в Україні може серйозно загальмуватися. Тому спільна, скоординована робота трьох державних установ, безумовно, сприятиме розвитку фінансового ринку. Вже нині діє 8 робочих груп із фахівців НБУ і ДКЦПФР, які відпрацьовують вузькі місця в роботі фондового ринку. Національний банк також активно співпрацює з комісією, що контролює недержавні фінансові установи.

Підтвердивши, що НБУ є лідером у регулюванні банківського сектору і має успішний досвід цієї роботи та досвід збору й обробки економічної інформації, Віктор Суслів висловив надію, що завдяки співпраці з Національним банком вдасться ввести такі ж високі стандарти і в інших секторах фінансового ринку. За час своєї діяльності Національний банк накопив багатий досвід з регулювання фінансового ринку і готовий ним поділитися. Сергій Тігіпко окреслив можливості обміну досвідом: це і стажування фахівців у НБУ, і відрядження спеціалістів Національного банку в робочі органи, що контролюють той чи інший сектор фінансового ринку.

Віктор Суслів наголосив на великому значенні підписаного меморандуму. Це перший документ, зазначив він, на основі якого координуватиметься діяльність усіх трьох фінансових регуляторів — органів, покликаних контролювати діяльність фінансового ринку.

В усьому світі відбувається взаємопроникнення фінансових установ різного типу; фінансовий ринок за своєю суттю — єдиний. Його лише умовно можна поділити на сектори, підтримав колегу Олег Мозговий, і так само умовно визначити регуляторів, котрі опікуються певним сектором. Фінансовий ринок — це єдине поле, на якому діють фінансові структури, що ліцензуються НБУ, ДКЦПФР, Держфінпослуг. Скажімо, комерційні банки, як і страхові компанії, здебільшого є акціонерними товариствами. Банки також є емітентами цінних паперів, корпоративних акцій; торговцями, реєстраторами, хранителями цінних паперів.

Природно, що певні кроки у співпраці трьох структур уже зроблено,

нині робиться ще один — створення єдиної інформаційної бази щодо всього фінансового ринку. Це буде на користь і регуляторам фінансового ринку, і економіці в цілому, — впевнений голова ДКЦПФР.

НАПРЯМИ СПІВПРАЦІ

У меморандумі, підписаному головами трьох державних органів, визначено три напрями співпраці:

— формування та реалізація єдиної державної політики у сфері регулювання ринків фінансових послуг;

— створення та розвиток комплексної нормативно-правової бази з питань функціонування ринків фінансових послуг;

— координація дій зі здійснення нагляду за учасниками ринків фінансових послуг.

Базовим елементом взаємодії трьох сторін є обмін інформацією. Спільне користування базами даних сприятиме запровадженню єдиних методо-

обхідно створити сприятливі умови для роботи фінансового сектору, працювати над захистом прав кредиторів, інвесторів, над утіленням у життя іпотеки, над лізинговим законодавством. Потрібно також удосконалити вітчизняну судову практику — це питання особливо турбує усі три сектори фінансового ринку.

Серед першочергових нових законів, які слід прийняти для забезпечення успішної роботи фінансового ринку, — закони про інститути спільного інвестування, захист прав кредитора, оподаткування лізингових операцій, акціонерне товариство, похідні цінні папери, іпотечні цінні папери, валютне регулювання та валютний контроль, рейтинг тощо. Потрібно також затвердити низку змін і доповнень до чинного законодавства. За умови забезпечення відповідної нормативної бази найближчим часом буде створено державну іпотечну компанію та банк розвитку, що надасть нового поштовху розвитку фінансового ринку.

логічних принципів нагляду за фінансовими установами, створенню необхідної нормативно-правової бази. У меморандумі детально регламентовано процедуру обміну інформацією, її види, обсяги, порядок, строки та форми надання, а також структурні підрозділи, відповідальні за це. Щодо збереження державної, банківської, комерційної або конфіденційної інформації, то людям, які чесно працюють на ринку, не слід турбуватися, заспокоїв Сергій Тігіпко. Ми представляємо державні установи, і підстав їм не довіряти немає. Турбуватися повинні ті, хто займається відмиванням брудних грошей, розробляючи схеми втечі від сплати податків.

Визначаючи найважливіші спільні завдання, Сергій Тігіпко зазначив: не-

Для тіснішої співпраці сторони домовилися проводити систематичні спільні наради, передбачили можливість уповноваженим особам брати участь у роботі керівних органів інших сторін з правом дорадчого голосу, надавати взаємну організаційну, інформаційну та методологічну підтримку у співробітництві з міжнародними організаціями, державними органами і неурядовими організаціями іноземних держав у сфері регулювання та нагляду за діяльністю ринків фінансових послуг, створювати постійно діючі або тимчасові робочі групи.

Вже через місяць, повідомив Сергій Тігіпко, відбудеться робоча зустріч з питань протидії відмиванню брудних грошей.

□

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у жовтні 2003 року

Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України банків у 2003 р. та у жовтні 2003 р.

Відсотки

Показники	2003 р.	У тому числі за жовтень
Випущено в обіг платіжних засобів для рефінансування банків, усього	100	100
У тому числі через:		
— кредити "овернайт"	80.3	89.6
— кредити, продані на тендері	11.9	10.4
— операції РЕПО	3.6	—
— довгострокове кредитування інвестиційних програм	4.2	—
— інші механізми	—	—

Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, наданими банкам України у 2003 р. та жовтні 2003 р.

Відсотки

Показники	2003 р.	У тому числі за жовтень
Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, всього	7.96	8.05
У тому числі за:		
— кредитами "овернайт"	8.00	8.00
— кредитами, проданими на тендері	8.02	8.45
— операціями РЕПО	8.01	—
— довгостроковим кредитуванням інвестиційних програм	7.00	—
— іншими механізмами	—	—

Процентні ставки банків за кредитами та депозитами у національній валюті у жовтні 2003 р.*

Відсотки річних

Показники	Жовтень 2003 р.
На міжбанківському ринку:	
за кредитами, наданими іншим банкам	8.87
за кредитами, отриманими від інших банків	8.82
за депозитами, розміщеними в інших банках	10.42
за депозитами, залученими від інших банків	8.34
Операції з клієнтами:	
за кредитами**	17.75
за депозитами	6.89

* За щоденною звітністю банків.

** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

Темпи зростання грошової маси у січні – жовтні 2003 р.

Агрегати грошової маси	01.01. 2003 р.	01.02. 2003 р.	01.03. 2003 р.	01.04. 2003 р.	01.05. 2003 р.	01.06. 2003 р.	01.07. 2003 р.	01.08. 2003 р.	01.09. 2003 р.	01.10. 2003 р.	01.11. 2003 р.
Готівка. Гроші поза банками											
M0, % до початку року	100.0	93.5	96.5	98.4	104.6	105.5	111.1	113.8	117.5	116.8	119.3
M0 + кошти до запитання на поточних рахунках та в розрахунках у національній валюті											
M1, % до початку року	100.0	94.1	96.8	103.4	106.2	108.0	116.3	117.5	120.1	125.0	122.6
M1 + строкові кошти в національній валюті та валютні кошти											
M2, % до початку року	100.0	97.3	100.7	108.1	112.3	114.7	122.6	125.2	128.7	134.2	134.8
M2 + цінні папери власного боргу, емітовані банками, та поточні рахунки управителя з довірчого управління											
M3, % до початку року	100.0	97.4	100.6	108.1	112.4	114.6	122.5	125.2	128.7	134.0	134.6

Примітка. Облікова ставка Національного банку України в 2003 р. не змінювалася і починаючи з 5 грудня 2002 р. становить 7% річних. Ломбардна ставка Національного банку України відповідає розміру процентної ставки за кредитами "овернайт" і починаючи з 9 квітня 2001 р. визначається та доводиться до суб'єктів банківської системи щоденно.

Норму формування банками обов'язкових резервів диференційовано з 10 грудня 2001 р. залежно від видів залучених коштів (див. "Вісник НБУ", № 2 за 2002 р.). Інформацію про внесення змін у нормативи формування банками обов'язкових резервів залежно від виду та строку депозиту опубліковано у "Віснику НБУ", №№ 3, 5 і 6 за 2002 р.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Олена Махасва

Завідуюча сектором методології та вдосконалення міжбанківських розрахунків у іноземній валюті департаменту платіжних систем Національного банку України

Володимир Харченко

Завідуючий сектором методології та організації безготівкових платежів населення департаменту платіжних систем Національного банку України

Платіжна система Нідерландів і контроль за нею

Знайомство з платіжною системою Нідерландів цікаве і корисне з багатьох причин. І почуття гордості, яке ми завжди відчуваємо, коли йдеться про систему електронних міжбанківських переказів Національного банку України, не завважає нам гідно оцінити творчі ідеї, втілені при створенні однієї з найпотужніших платіжних систем Європи, вважають автори цієї статті.

центральних банків Європейського Союзу входить до системи TARGET.

Внутрішні трансакції, які щоденно обробляються системами Interpay і TOP, розподіляються так:

Interpay (роздрібні платежі):

6 млрд. євро (15 %),
9 000 000 трансакцій (> 99 %),

середня сума платежу — 600 євро;

TOP (розрахунки великими сумами):

34 млрд. євро (85 %),

13 000 трансакцій (< 1 %),

середня сума платежу — 3 млн. євро.

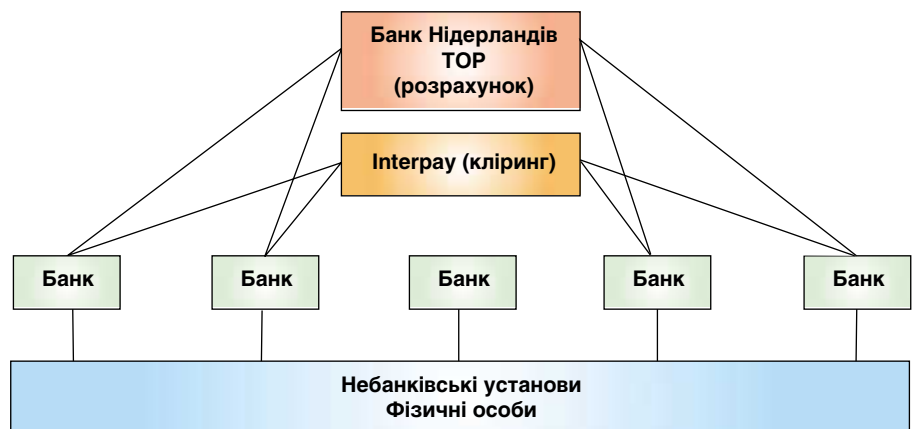
Автоматизована система міжбанківських розрахунків Банку Нідерландів TOP розпочала роботу в 1997 році. Центральний банк — і власник, і оператор системи. Її назва не є аб-

TOP належить до систем валових розрахунків у реальному часі (RTGS), а це означає, що кожний платіж виконується індивідуально, негайно та є невідкличним. Отже, банки можуть бути впевнені, що отримані гроші цілком у їх розпорядженні (ще кажуть, що платіж є остаточним).

Учасники TOP

TOP призначена для обслуговування обмеженого кола учасників. Умовами участі в системі є належність установи до певного типу та розпорядження Європейського центрального банку. Для участі в TOP необхідно відкрити рахунок у Банку Нідерландів, що не дозволяється фізичним особам і нефінансовим установам.

Схема 1. Система міжбанківських розрахунків TOP

З одного боку, платіжна система Нідерландів може вважатися класичною для розвинутої країни, з іншого — це осередок новітніх технічних і технологічних рішень, які щодня забезпечують обробку майже десяти мільйонів платежів на десятки мільярдів євро. Всі ланки системи знаходяться під ретельним наглядом центрального банку — Банку Нідерландів, що викликає схвалення й довіру фінансових кіл і суспільства усередині країни та за її межами.

До інфраструктури платіжної системи Нідерландів (див. схему 1) входять:

- ◆ центральний банк із чотирма відділеннями;
- ◆ близько 70 комерційних банків;
- ◆ Interpay — автоматизована розрахункова палата масових платежів, заснована на клірингу;
- ◆ TOP — система міжбанківських розрахунків Банку Нідерландів, що разом із платіжними системами інших

ревіатурую, вона відповідає тій верховній ролі, яку TOP відіграє у платіжній піраміді Нідерландів. Система створена для міжбанківських розрахунків великими сумами, але може бути використана банками також для невеликих клієнтських платежів. Розрахунки ведуться в євро.

Учасниками TOP можуть бути:
— кредитні установи (банки) країн Європейського Союзу;
— установи, що надають клірингові та розрахункові послуги (Interpay, Euronext);
— уряд та урядові установи.
Деякі власники відкритих у Банку

Нідерландів рахунків не є прямими учасниками TOP, але Банк Нідерландів виконує їх доручення. Це, наприклад, центральні банки країн Європейського Союзу та інших країн, міжнародні й міжурядові установи.

Види платіжних операцій

TOP пропонує високоякісні платіжні послуги для задоволення різноманітних потреб користувачів. Деякі з послуг характеризують саме фінансову систему Нідерландів. Кожний вид платіжної операції має унікальну ознаку, за якою його легко відрізнити. Система виконує такі види платіжних операцій.

◆ *Розрахунки за операціями, обумовленими цілями монетарної політики.*

Як центральний банк країни — члена Європейського Союзу Банк Нідерландів утілює монетарну політику Європейського центрального банку. Головний інструмент цієї політики — вимоги до кредитних установ щодо обов'язкового резервування коштів на рахунку в Банку Нідерландів.

Крім того, учасники TOP за допомогою системи задовольняють стандартні потреби у кредитах, депозитах та здійснюють операції на відкритому ринку.

◆ *Транскордонні платежі через TARGET.*

TOP — одна із п'ятнадцяти національних платіжних систем, яка разом з іншими RTGS-системами країн — учасниць Європейського валютного союзу та платіжним механізмом Європейського центрального банку утворює TARGET (транс'європейську платіжну систему валових розрахунків у режимі реального часу в євро). Доступ до системи TOP є достатньою умовою для здійснення транскордонних платежів через TARGET, яка доставляє платіж до місця призначення за лічені хвилини (якщо не секунди) з моменту дебетування рахунку відправника — учасника системи.

◆ *Внутрішні міжбанківські перекази.*

Кредитні установи Нідерландів використовують TOP для розрахунків усередині країни. За допомогою звичайного платіжного доручення системи, наприклад, Банк А з Амстердама легко здійснює платіж до Банку Б в Гаазі.

◆ *Розрахункові послуги для Integra.*

TOP надає розрахункові послуги системі масових платежів Integra, яка врегулює взаємні зобов'язання учасників на основі клірингу. Integra, замість виконання кожного окремого платіжного документа, здійснює періодичний взаємозалік зобов'язань учасників і підраховує остаточне розрахункове сальдо або “чисту” позицію для кожної пари учасників. Остаточ-

ний розрахунок за такими “чистими” позиціями провадиться за допомогою TOP.

◆ *Розрахункові послуги для Euronext.*

Банк Нідерландів виконує функції розрахункового банку для системи розрахунків за цінні папери Euronext Amsterdam, пропонуючи у цій якості спеціальні типи операцій:

1) угода за угоду (trade for trade) — фінансовий розрахунок за позабіржові цінні папери системи Euronext. Характерним є те, що переказ цінних паперів, з одного боку, і грошей, з іншого, відбувається одночасно, тобто за механізмом “поставка проти платежу у реальному часі” (real-time Delivery Versus Payment);

2) розрахунок за цінні папери та за деривативи. Обидва типи клірингових вимог урегульовуються за рахунками в Банку Нідерландів. Двічі на день система Euronext передає до TOP по дві партії трансакцій з відображенням “чистих” позицій учасників клірингу для врегулювання.

Отже, майже всі безготівкові платежі в Нідерландах завершуються за використанням системи TOP.

Транспортування платежів та отримання інформації про них

У цілому TOP виконує дві основні задачі: належно і своєчасно проводить платіжні операції та забезпечує користувачів довідковою інформацією про ці операції. Тому й існує два шляхи зв'язку з TOP: SWIFT та Internet. Такий поділ є добре продуманим — він забезпечує надійність, працездатність і високий рівень стандартизації системи.

Для транспортування платіжних даних використовується мережа FIN системи SWIFT. Ця уніфікована, захищена мережа з хорошою пропускною спроможністю і відмінною структурою управління вважається ідеальною для передачі та отримання платіжної інформації. Зауважимо, що TOP на сто відсотків сумісна із системою SWIFT, і всі вхідні та вихідні повідомлення TOP цілковито відповідають стандартам SWIFT.

Довідкову інформацію, наприклад, щодо кількості виконаних за день платежів або про стан свого залишку на рахунку можна будь-коли отримати за допомогою TOPview — Інтернет-зв'язку між TOP та її учасниками. Використовуючи стандартний Інтернет-браузер (Internet Explorer або Netscape) і пристрій зчитування смарт-карток, користувачі зв'язуються з веб-сервером Банку Нідерландів з будь-якої точки світу. Доступними є дані про виконання платежів за останні п'ять робочих днів. Перелік пошуко-

вих опцій TOPview задовольняє потреби найвибагливіших користувачів. Крім того, TOPview дає учасникам змогу активно управляти чергою власних платежів.

Гнучке використання кредитних можливостей

Як і його партнери по системі TARGET, Банк Нідерландів, виконуючи функції центрального банку країни, пропонує комерційним банкам внутрішньоденні кредити за умови надання забезпечення. Цим забезпеченням можуть бути цінні папери з переліку, затвердженого Європейським центральним банком і розміщеного на спеціальній веб-сторінці ЄЦБ. Нідерланди називають “країною застав”: центральний банк надає кредити під боргові зобов'язання у вигляді цінних паперів, які фактично не залишають депозитарій, оскільки знов перерозміщуються для отримання нового кредиту. Кожного дня банки Нідерландів позичають у центральному банку загалом близько 45 мільярдів євро. Це — майже половина загального середньоденного обороту системи TOP.

Планування майбутніх платіжних операцій

Деякі платежі за своєю суттю пов'язані з поверненням грошей у певний момент майбутнього (зокрема, депозити) або з ідентичними періодичними платежами. У таких випадках TOP дає можливість планувати платіжні операції за два роки вперед. Протягом цього терміну система зберігає відповідні платіжні доручення і виконує їх у день валютування відразу після її запуску. В разі необхідності учасник може відкликати таке доручення за один робочий день до настання дати валютування.

Керування ліквідністю

Зв'язок із транс'європейською платіжною системою TARGET безпосередньо інтегровано в систему TOP. Завдяки цьому при виконанні міжнародних розрахунків через TARGET учасники користуються всіма перевагами TOP. Найвагомішою з них є блокування коштів на рахунку відправника: якщо учасник передає системі коректне платіжне доручення, сума операції блокується на його рахунку в Банку Нідерландів, доки доручення не дійде до центрального банку країни-отримувача. Значимо, що це не відповідає процедурі, запровадженій платіжними системами інших TARGET-країн, відповідно до якої рахунок відправника дебетується негайно. У системі TOP рахунок відправника дебетується вже після отримання підтвердження центрального банку-бенефіціара, і учасник TOP впевнений,

що його платіжне доручення викона-
но, і знає, у який саме час.

Черга та пріоритети транзакцій

Якщо за браком коштів учасника платіжне доручення не можна викона-
ти негайно, воно потрапляє до черги. Кожний рахунок має власну чергу. Як тільки покриття рахунку поповнюється до достатнього рівня, TOP за принципом FIFO (першим прийшов — першим обслуговуватимешся) дістає платіжне доручення із черги для виконання.

Деякі платежі є терміновішими за інші. З огляду на це у TOP існує три рівні пріоритетів транзакцій:

пріоритет 2 — найвищий, який може присвоїти учасник;

пріоритет 3 — стандартний;

пріоритет 9 — дає змогу учасникам прив'язати розрахунок до певної події, що відбувається в TOP, наприклад — до процедури закриття дня в системі.

Учасники TOP без обмежень і безкоштовно керують чергою власних платежів, змінюючи їх пріоритети. Крім того, вони можуть переміщувати певні платіжні доручення на початок черги перед усіма дорученнями із пріоритетом 2 або в її кінець за усіма дорученнями із пріоритетом 3.

Два найвищі пріоритети — 0 та 1 — присвоює сам Банк Нідерландів. Таку можливість передбачено для уникнення ситуації стопору платіжної системи.

Ще одна послуга TOP — можливість резервування частини покриття рахунку для проведення найважливіших платежів. У цьому разі платежі з пріоритетом 3 стають до черги, якщо покриття рахунку знижується до вказаного рівня, і залишається можливою для виконання термінових платежів.

Безпека TOP

Щодня TOP виконує платежі на суму 85 мільярдів євро, завдяки чому Нідерланди посідають четверте місце в європейській системі центральних банків (за даними 2000 року). Цілком зрозуміло, що безпека платіжної системи та контроль за її функціонуванням є питаннями надзвичайно важливими.

Банк Нідерландів не тільки використовує безпечну мережу FIN системи SWIFT для передачі / підтвердження транзакцій — він повсякчас контролює правильність їх виконання. Для цього розроблено незалежну від TOP систему, яка стежить за кожною транзакцією від початку до кінця. Контролююча система автоматично перевіряє, чи дійсно платіжне доручення було передане до TOP, і в разі виникнення проблем негайно повідомляє системного оператора.

ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ РОЗДРІБНИХ ПЛАТЕЖІВ INTERPAY

Автоматизована клірингова система роздрібних платежів Interpay забезпечує оброблення платіжних документів та здійснення платіжних операцій щодо всіх роздрібних платежів Нідерландів.

Найбільшими акціонерами системи Interpay є три голландські комерційні банки, які володіють 30% статутного фонду кожен. Це — ABN AMRO Bank, ING Bank та Rabobank.

Шість акціонерів — комерційних банків володіють рештою 10% акцій. Interpay та Банк Нідерландів підписали Меморандум про взаємодію, згідно з яким Банк Нідерландів реалізує функції нагляду.

Interpay надає продукти і послуги для:

- ◆ дебетових карток PIN;
- ◆ електронних гаманців Chipknip;
- ◆ міжнародних платіжних карток, які приймають по всьому світу;
- ◆ платежів через Інтернет I-Pay із використанням протоколу SET;
- ◆ оброблення платіжних документів у паперовій формі та на магнітних носіях, таких як акцептовані платіжні документи, розрахункові документи, чеки й торгові сліпи за кредитними картками;
- ◆ прямого дебету (комп'ютеризоване оброблення транзакцій з використанням прямого дебету);

акцій, а в 2002 році — сягнула 1 069 млн. Але незважаючи на те, що PIN-картками можна користуватися всюди, вони мають значний потенціал для подальшого зростання. Із 210 000 потенційних пунктів прийому лише 120 000 наразі мають платіжні термінали, які приймають ці картки. До того ж сьогодні тільки 17% касових платежів здійснюється електронними засобами, решта 83% — готівкою. Дослідження Організації роздрібної торгівлі продуктами харчування (CBL) засвідчило, що PIN-платежі швидко завойовують нові ринкові сфери.

Постійне зростання кількості транзакцій спричинилося до зменшення витрат на кожну операцію. Так, у 2001 році, коли число транзакцій, здійснених за PIN-картками, сягнуло 950 000, ціни за їх обробку були знижені на 7.5%.

Interpay завжди заздалегідь вживає заходів, готуючись до збільшення кількості транзакцій. Протягом минулого року Interpay знову інвестував значне зростання потужностей; замінено всю комп'ютерну та комунікаційну систему. Якщо стара система могла обробляти максимум 210 транзакцій у секунду, то нова — 350.

Chipknip

Chipknip, або “електронний гаманець” — банківську чіп-картку — розроблено для здійснення платежів невеликими сумами (до 10 євро). Картку випускають майже всі банки Нідерландів. Як правило, Chipknip пов'язаний із поточним банківським рахунком користувача. Однак сьогодні широ-

Таблиця 1. Роздрібні платежі, які здійснюються з використанням карток через платіжні термінали

Види карток	Кількість операцій, млн.			Сума операцій, млрд. євро		
	1999 р.	2001 р.	2002 р.	1999 р.	2001 р.	2002 р.
PIN	700	954	1 069	32.2	43.4	50.6
Chipknip	22	31	85	0.07	0.09	0.22
MasterCard, VISA	44	48	46	4.4	5.3	5.3
Разом	766	1 033	1 200	36.7	48.8	56.1

◆ електронного оброблення експрес-платежів Telegiro.

На схемі 2 показано, як обробляються платіжні продукти у Interpay, та взаємодія останнього з TOP.

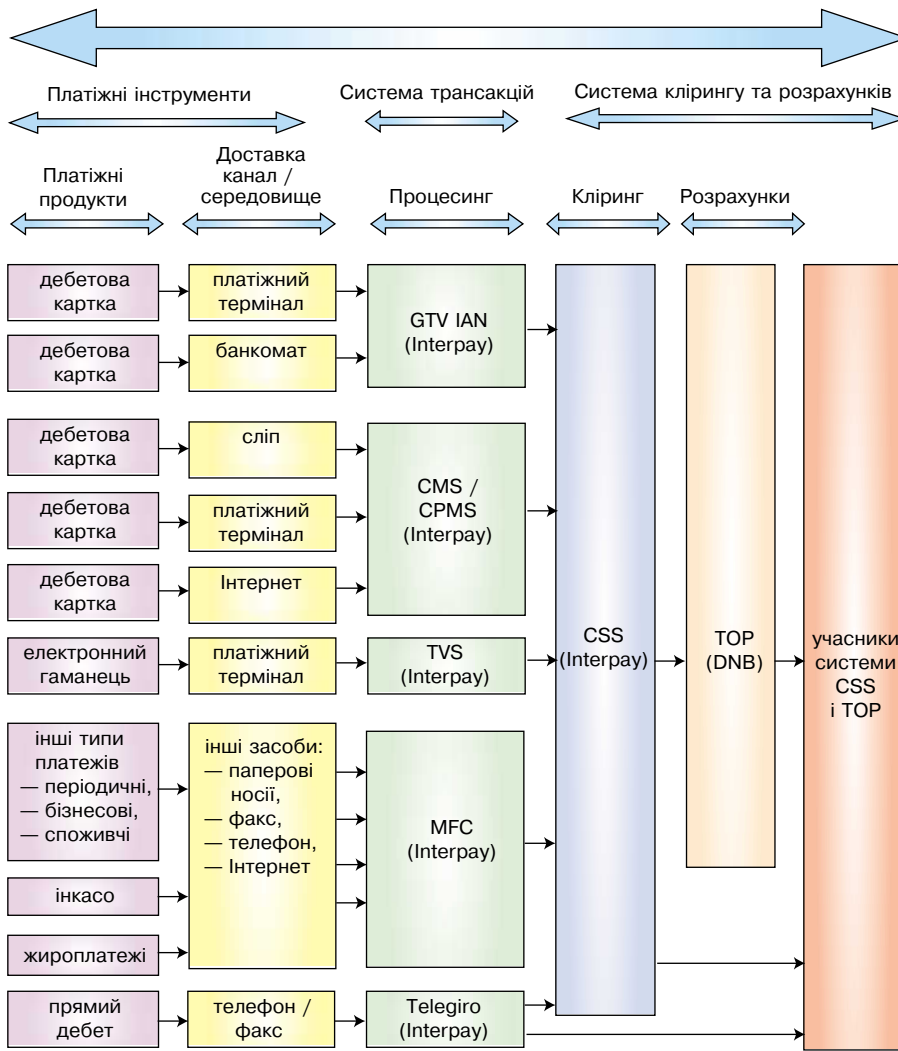
Дебетові картки — PIN

PIN-картки запроваджено в Нідерландах для забезпечення платежів обсягом від 10 до 100 євро. Це картки з магнітною смугою, операції із застосуванням яких здійснюються з введенням PIN-коду. Вони досить поширені в Нідерландах. Платежі, які здійснюються дебетовими картками PIN, зростають швидкими темпами. У 2001 році їх кількість збільшилася на 19% і становила понад 954 млн. транс-

ко застосовуються також “наперед оплачені електронні гаманці” (анонімні гаманці). Завантаження Chipknip (повнення балансу картки) здійснюється через Interpay, який зв'язується електронною мережею з банком і гарантує списання коштів з поточного рахунку користувача та зарахування їх на Chipknip (див. таблицю 2).

Схема платежів за допомогою Chipknip проста для користувачів. Держатель картки вставляє її у платіжний термінал, торговець набирає суму платежу, яка з'являється на дисплеї терміналу, і як тільки держатель натискає клавішу “yes”, — сума платежу негайно списується з балансу карт-

Схема 2. Система роздрібних платежів Нідерландів

Таблиця 2. Кількісні показники Chipknip

Рік	Кількість карток Chipknip	Кількість платіжних терміналів для обслуговування Chipknip	Кількість пунктів для поповнення Chipknip
1998	13 422 375	107 589	7 009
1999	14 297 899	125 807	7 086
2000	15 067 899	133 548	7 248
2001	15 420 424	148 207	7 258

ки. Торговець (власник магазину) регулярно (принаймні раз на тиждень) розвантажує термінал, виконуючи трансфер шляхом телефонного зв'язку з Interpay, який обробляє і обраховує платежі Chipknip і перераховує їх до відповідних банків.

Зауважимо великі перспективи розвитку технології Chipknip у сфері оплати транспортних послуг — проїзд у метро, трамваї, паркінг тощо. Муніципалітети низки міст Нідерландів, зокрема Роттердама, визнали Chipknip як єдиний засіб оплати паркування автомобілів. Interpay спільно з ERG є учасниками тендерної процедури щодо виконання національної системи для електронної реєстрації та оплати

послуг громадського транспорту в Нідерландах.

Картки міжнародних платіжних систем MasterCard і VISA в Нідерландах використовуються здебільшого для платежів понад 100 євро, а також за кордоном.

I-Pay

Електронна платіжна інфраструктура I-Pay забезпечує надійність і ефективність здійснення платежів через Інтернет. Ця інфраструктура, розвинута Interpay, дає змогу голландським держателям карток систем Maestro та Eurocard/MasterCard із використанням протоколу SET (Secure Electronic Transaction) здійснювати покупки через Інтернет.

Оброблення документів

У Нідерландах ще зберігається значна кількість платіжних інструкцій, заповнених від руки або надрукованих, на паперових носіях. Це, наприклад, трансферні сліпи, форми переказів, чеки та сліпи кредитних карток. Швидке оброблення цих документів потребує найсучаснішої техніки для розпізнавання надрукованих та написаних від руки літер. Щодня понад мільйон таких документів обробляється офісом Interpay у Лейдені.

Автоматичне зображення відтворює всі вхідні документи, тобто створюється електронна ілюстрація документа. Автоматизована система розпізнає всю необхідну інформацію: суму, номер рахунку, підпис та обробляє платіж.

Оригінали документів протягом кількох днів після здійснення платежу знищуються. Проте зображення документів зберігаються на оптичних дисках, — це означає, що в разі необхідності всі питання стосовно документів можуть бути розглянуті пізніше.

Telegiro

Експрес-платежі клієнтів банків (наприклад, за придбані будинки, машини тощо) мають проводитись якомога швидше. Це можна зробити за допомогою Telegiro. Банки передають інструкції, призначені для Telegiro, до Interpay або використовують прямий зв'язок з Interpay — PayLink. У Interpay інструкції для Telegiro виконуються негайно за допомогою технічного обладнання, призначеного спеціально для цих цілей. Зазначені інструкції не можуть бути відкликани (скасовані).

КОНТРОЛЬ БАНКУ НІДЕРЛАНДІВ ЗА ПЛАТІЖНОЮ СИСТЕМОЮ КРАЇНИ

Як усі центральні банки Євросистеми (вона складається з Європейського центрального банку та центральних банків євросони), Банк Нідерландів вважає одним із головних своїх обов'язків здійснення контролю за діяльністю платіжних систем. У документі Європейського центрального банку "Роль Євросистеми у сфері контролю за платіжними системами" від 21.06.2000 р. зазначено, що юрисдикція в цій сфері знаходиться у спільному веденні ЄЦБ та національних центральних банків. Керівна рада ЄЦБ установлює загальні правові принципи контролю, а національні центральні банки відповідають за практичну реалізацію нагляду за платіжними системами своїх країн. Крім того, керівна рада ЄЦБ визначає банки, відповідальні за нагляд за міжнародними пла-

тіжними системами.

Міжнародні стандарти контролю за платіжними системами

Оскільки питання контролю за платіжними системами все частіше звучать у міжнародному контексті, у світі дедалі ширшого розмаху набуває обговорення основоположних принципів, за якими такий контроль має здійснюватися на практиці.

На початку дев'яностих років Банк міжнародних розрахунків оприлюднив "Звіт Ламфалуссі", який містив перелік мінімальних стандартів для систем клірингового розрахунку. Їх було розвинуто в опублікованих у січні 2001 року Комітетом із платіжних і розрахункових систем (CPSS) цього ж банку "Основних принципах для системно значущих платіжних систем", де сферу застосування стандартів було поширено на всі платіжні системи, незалежно від їх організаційної структури. В останньому документі з'явилося поняття "системно значущої платіжної системи" — такої, що може стати джерелом руйнування всієї фінансової системи або середовищем для поширення її руйнування. Документ визначив базові принципи, за якими мають створюватися і функціонувати системно значущі платіжні системи, та основні функції центрального банку в сфері контролю за ними.

У січні 2001 року центральні банки "Групи десяти" та Міжнародна організація комісій із цінних паперів (IOSCO) розробили рекомендації стосовно організації, безпеки й моніторингу систем, які здійснюють розрахунки за операціями з цінними паперами, а в червні 2003 року Європейський центральний банк оприлюднив документ "Стандарти контролю за системами роздрібних розрахунків в євро", згідно з яким уже згадані "основні принципи" поширювалися також на ті платіжні системи, котрі, хоча й не були системно значущими, суттєво впливали на економіку країн єврозони.

Останнім часом відповідні контрольні механізми запроваджуються у сфері електронних грошей. Свідченням тому — документи Європейського центрального банку "Доповідь про електронні гроші" (серпень 1998 року), де міститься низка мінімальних вимог до систем розрахунків електронними грошима, та "Досягнення безпеки в системах розрахунків електронними грошима" (травень 2003 року). Європейським парламентом та Радою Європейського Союзу у 2000 році прийнято директиву 2000/46/ЄС про започаткування та здійснення діяльності уста-

новами — емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними.

Контроль за платіжними системами в Нідерландах

Контроль за платіжними системами Нідерландів покладено на відповідний структурний підрозділ центрального банку, який разом із підрозділами аналізу діяльності платіжних систем і розробки політики утворюють Департамент політики платіжних систем.

Повноваження і завдання Банку Нідерландів у сфері контролю за платіжними системами зафіксовано в національному законодавстві. У статтях 3 та 4 Закону про Банк Нідерландів зазначено, що центральний банк має сприяти стабільності фінансової системи і безперебійному функціонуванню платіжних систем. Ці положення цілком відповідають нормам статті 22 Статуту ЄСЦБ, яка ставить таке ж завдання перед Європейською системою центральних банків.

Об'єктом контролю є платіжна система **в цілому**:

- ◆ система валових розрахунків у реальному часі — TOP;
- ◆ система масових платежів на основі клірингу — Interpay;
- ◆ системи розрахунків за операціями з цінними паперами.

Оскільки збої при застосуванні платіжних інструментів можуть вплинути на роботу фінансової системи і підірвати довіру суспільства, Банк Нідерландів контролює також застосування платіжних інструментів, що використовуються для ініціювання переказу грошей, наглядаючи як за традиційними, так і за новими платіжними інструментами. Він уважно стежить за останніми розробками у сфері платіжного сервісу, такими як m-банкінг (що дає змогу користувачам отримати інформацію про залишки за рахунками або переказати кошти за допомогою мобільних телефонів), електронні гроші (платіжні одиниці, котрі зберігаються на електронних носіях, — наприклад, на смарт-картках, — і можуть бути використані для здійснення різноманітних платежів) тощо.

Виконання Банком Нідерландів контролю за платіжними системами полягає:

- ◆ в установленні мінімальних норм (базових показників) для аналізу об'єктів контролю;
- ◆ в узгодженні цих норм із міжнародними рекомендаціями: для платіжних систем — з "Основними принципами" або стандартами Ламфалуссі, рекомендаціями CPSS та IOSCO; для платіжних інструментів — із

кращим досвідом практичного застосування та міжнародними домовленостями щодо технічних стандартів (стандарти ISO, SET протокол тощо);

- ◆ у проведенні аналізу системи або платіжного інструменту, що в свою чергу поділяється на моніторинг дотримання установлених норм на підставі звітних даних та контролювання фактичних умов експлуатації.

Банк Нідерландів використовує як безвиїзний метод контролю (отримання і аналіз важливої інформації, періодичні зустрічі з системними операторами та керівними органами платіжних систем тощо), так і перевірки на місцях.

Для здійснення аналізу певної платіжної системи створюються робочі групи за напрямками: правові питання, управління ризиком, операційна надійність. Групи складаються із фахівців підрозділу контролю за платіжними системами, інших підрозділів центрального банку та працівників самої платіжної системи.

Звіт про проведену роботу з висновками і пропозиціями надається Правлінню банку, ЄСЦБ та оприлюднюється у кварталному звіті Банку Нідерландів.

ДОСВІД, ЯКИЙ ВАРТО ЗАПОЗИЧИТИ

Розуміння тенденцій розвитку платіжних систем Європи, зокрема Нідерландів, допоможе в роботі над побудовою української платіжної системи, сприятиме визначенню пріоритетів її розвитку та контролю за нею.

Система міжбанківських розрахунків Нідерландів передусім привертає увагу високим рівнем її стандартизації, цілковитою сумісністю із системою SWIFT, широким переліком послуг, які вона надає користувачам при здійсненні платежів, керуванні їх чергою та довідковому інформуванні клієнтів.

Розробляючи та вдосконалюючи систему роздрібних платежів, необхідно зважати на європейські тенденції до скорочення обігу чеків, їх заміни платіжними картками і прямими переказами, а також врахувати передумови, що сприяли широкому використанню платіжних карток. Перші кроки до законодавчого і нормативного врегулювання питань розрахунків платіжними картками в Україні вже зроблено: прийнято Закон "Про платіжні системи та переказ грошей в Україні", на виконання якого Національний банк розробив ряд відповідних нормативно-правових актів. Проте, щоб забезпечити ефективність "карткових" розра-

хунків, слід істотно вдосконалити їх нормативно-правову основу. Зокрема, необхідно врегулювати питання захисту інтересів клієнтів та емітентів, встановити межі відповідальності держателя картки в разі неавторизованого платежу, розв'язати цінові проблеми та стимулювати розвиток інфраструктури приймання карток.

Зазначимо, що кліринг роздрібних платежів у Нідерландах здійснюється

в єдиному центральному процесинговому інституті — Interpay. Цей досвід є корисним для України, адже сьогодні у нас гостро стоїть питання про створення якщо не єдиного центрального процесингового інституту, то хоча б єдиного платіжного середовища.

Заслугує на увагу системний підхід Банку Нідерландів до контролю за платіжними системами. Він не лише здійснює постійний нагляд за

платіжною системою країни в цілому, а й контролює застосування платіжних інструментів та надає рекомендації установам, які впроваджують новітні технологічні розробки (m-банкінг, електронні гроші тощо).

В умовах поглиблення міжнародної інтеграції систем платежів і розрахунків важливо, щоб ці питання вирішувалися в Україні у міжнародному контексті. □

Хроніка /

Прес-конференція керівників VISA

З нагоди створення в Україні асоціації банків — членів міжнародної платіжної системи VISA перед журналістами вітчизняних мас-медіа виступили старший віце-президент VISA СЕМЕА Лу Наумовський та регіональний менеджер Сергій Равняго.

Лу Наумовський прокоментував цю подію як дуже значну і довгоочікувану, яку вдалося прискорити після відкриття представництва у Києві.

14 жовтня 13 банків — принципів членів VISA в Україні більшістю голосів прийняли рішення про створення національної асоціації VISA, підписавши з цієї нагоди угоду про

наміри. У недалекому майбутньому — подальші кроки щодо прийняття відповідного рішення на міжнародній раді директорів VISA, юридичне оформлення нової асоціації та її державна реєстрація.

Асоціація створюється з метою:

— прийняття та розробки правил роботи українських банків — членів зазначеної платіжної системи на внут-

рішньому ринку;

— запровадження та регулювання тарифної політики на внутрішньому ринку;

— співробітництва із місцевими органами влади та Національним банком України;

— організації боротьби з шахрайством;

— розробки та подальшої участі у маркетингових кампаніях.

Національні асоціації — це законодавчий орган, що діє за правилами VISA на національних ринках. Асоціації створюються у країнах, де досягнуто критичної маси принципів членів цієї міжнародної платіжної системи, кількості її платіжних карток та оборотів за ними. Асоціації отримують офіційний статус у міжнародній та регіональній структурі VISA International. □

Проблема державної ваги

Утворено міжвідомчу робочу групу з питань розвитку безготівкових розрахунків в Україні. Відбулося перше її засідання.

Міжвідомча робоча група з питань розвитку безготівкових розрахунків в Україні при Державній комісії з питань впровадження електронних систем і засобів контролю та управління товарним і грошовим обігом утворена з метою координації та активізації роботи органів виконавчої влади, спрямованої на розвиток масових безготівкових розрахунків в Україні.

Основним її завданням є формування заходів, які мають забезпечити скорочення готівкових розрахунків населення та юридичних осіб за рахунок впровадження і розвитку в Україні сучасних електронних систем масових безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток.

Міжвідомча робоча група відповідно до покладених на неї завдань:

- координує роботу органів вико-

навчої влади щодо виконання програми розвитку масових безготівкових розрахунків в Україні та рішень Кабінету Міністрів з питань створення та впровадження систем масових безготівкових розрахунків, вирішує пов'язані з цим міжвідомчі проблеми;

- формує пропозиції щодо внесення змін та доповнень до законодавчих і нормативно-правових актів та нормативних документів щодо розвитку масових безготівкових розрахунків в Україні;

- аналізує результати виконання програми та відповідних рішень Кабінету Міністрів України з питань створення і впровадження систем масових безготівкових розрахунків; розглядає актуальні проблеми, що стримують їх ефективний розвиток і функціонування в Україні та готує з

цього приводу відповідні пропозиції;

- організовує розгляд та формує пропозиції щодо заходів, спрямованих на розвиток масових безготівкових розрахунків в Україні.

Учасники першого засідання міжвідомчої робочої групи, яке провів її керівник заступник голови НБУ Павло Сениш, заслухали його доповідь, присвячену основним засадам діяльності групи, її завданням та планам роботи. Директор департаменту платіжних систем НБУ Віктор Кравець розповів про роботу над програмою та заходами, спрямованими на розвиток масових безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток в Україні. Про організаційні питання діяльності міжвідомчої робочої групи вів мову директор департаменту інформатизації НБУ Анатолій Савченко.

Відбулося обговорення доповідей, присутні обмінялися міркуваннями, висловили свої зауваження та внесли пропозиції до проектів програми розвитку масових безготівкових розрахунків в Україні та заходів щодо її виконання. □

Олена Калабана

Аспірантка кафедри міжнародних економічних відносин Львівської комерційної академії

АНАЛІТИЧНІ МІРКУВАННЯ

З і вступом до Європейського союзу (ЄС) рано чи пізно виникне необхідність приєднання до Європейської валютної системи (ЄВС) і запровадження євро [3, с. 275], що спричиниться до певних обмежень в економічній політиці¹, проте вже сьогодні країни-кандидати залежать від динаміки обмінного курсу євро щодо долара США. Попри широку дискусію в економічній літературі стосовно переваг європейської інтеграції емпіричні залежності між динамікою євро і макроекономічними показниками країн-кандидатів практично не досліджені.

Найпростіше прийняти, що обмінний курс євро безпосередньо впливає на цінові співвідношення у торгівлі з країнами єврозони, проте набагато важливішими здаються кілька інших механізмів.

По-перше, “слабке” євро створює ефект “локомотива” для країн-кандидатів завдяки стимулюванню виробництва у країнах ЄС. Вважається, приміром, що економічне оздоровлення країн єврозони і Японії з початку 2002 р. відбулося внаслідок збільшення експорту в США [2]. За даними Інституту німецької економіки, кожна третя фірма в країні сподівається на збільшення експорту до кінця 2003 р., що напевно буде про-

¹ Країни-учасниці повинні підтримувати дефіцит бюджету на рівні не вище 3% від ВВП, а зовнішнього боргу — 60% від ВВП; інфляція не може відхилитися понад 1.5% від середнього показника трьох країн із найнижчим зростанням цін; дохідність довгострокових облігацій внутрішньої позики не може перевищувати відповідний показник країн ЄВС більш ніж на 2%. Прийняті у січні 1999 р. вимоги ЕРМ-II передбачають підтримання обмінного курсу в широкому коридорі $\pm 15\%$ навколо паритетного курсу, а також дерегуляцію внутрішнього ринку, лібералізацію потоків капіталу і зовнішньої торгівлі, вирівнювання платіжного балансу, моніторинг цінових індексів.

Дослідження виявило значну залежність економічних показників східноєвропейських країн від обмінного курсу євро. Сприятливішим для економік країн — кандидатів на вступ до Європейського Союзу є зниження його обмінного курсу щодо американського долара. Відтак зміцнення євро, яке спостерігається останнім часом, набуває виразного негативного забарвлення. Якщо ця тенденція триватиме, слід очікувати гальмування динаміки доходу, прискорення інфляції, підвищення процентної ставки та зменшення експорту, — вважає автор.

блематичним за умови зміцнення обмінного курсу євро. Емпіричні дослідження свідчать: після знецінення євро наступне похвалення ділової активності відбувається приблизно через три квартали [9, с. 13].

По-друге, ймовірно прискорення інфляції в єврозоні внаслідок зниження обмінного курсу євро/долар збільшує попит на експорт через поліпшення цінових співвідношень у зовнішній торгівлі, але може обмежити так званий критичний імпорт інвестиційних товарів. Безпосередню залежність обсягів експорту-імпорту від цінового чинника не варто переоцінювати, передусім для Польщі та Угорщини [13, с. 646]. Причина полягає в невисокій ціновій еластичності як експорту, так й імпорту. Проте навіть за таких умов сприятливий вплив обмінного курсу євро/долар може виявлятися опосередковано — через збільшення доходу в єврозоні.

По-третє, для дотримання інфляційного орієнтира єврозони на рівні 2% річних необхідно буде підвищувати процентну ставку з метою обмеження пропозиції грошової маси. Так, у 2000 р. відчутне послаблення євро супроводжувалося майже подвійним зростанням облікової ставки Європейського центрального банку (ЄЦБ) — з 2.5 до 4.75%

² З огляду на реалії відкритої економіки вагомим є не так абсолютне, як відносне значення показника облікової ставки ЄЦБ щодо ставки Федеральної резервної системи (ФРС) США. У травні 2001 р. прискорення інфляції до 3.4% річних, яке сталося за умов зниження обмінного курсу євро та збільшення обсягів грошової маси, відбувалося на тлі зниження облікової ставки ЄЦБ до 4.5% річних, але у відносному вимірі ставка ЄЦБ перевищила показник ФРС — 3.75%, що мало очікуваний антиінфляційний ефект [4, с. 48].

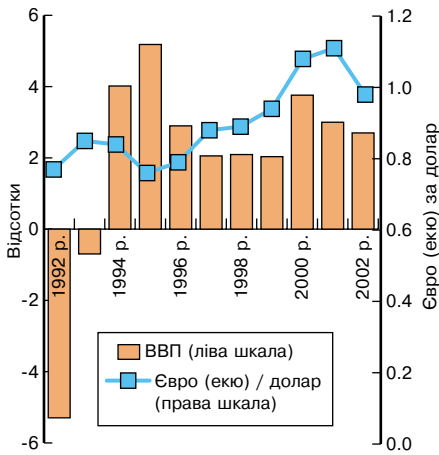
річних [4, с. 48]². Антиінфляційне підвищення процентної ставки в єврозоні може спричинитися до відпливу капіталу зі Східної Європи, як це передбачають стандартні моделі відкритої економіки (наприклад, модель Манделла — Флемінга), або, навпаки, — до перерозподілу інвестицій на користь країн-кандидатів із нижчою вартістю чинників виробництва.

Загалом сумарний вплив обмінного курсу євро/долар на економіку країн-кандидатів залежить від рівнодійної згаданих вище ефектів доходу, порівняльних цін і процентної ставки. Якщо для умов знецінення євро щодо долара від збільшення доходу і прискорення інфляції в єврозоні природно очікувати експансивного впливу, то супутнє підвищення процентної ставки перешкоджатиме похваленню східноєвропейських економік через відплив капіталу або подорожчання кредитних ресурсів³. За логікою моделі Манделла — Флемінга, вплив “слабкого” євро залежить від обраної системи обмінного курсу. За умов фіксованого обмінного курсу ефекти доходу і порівняльних цін об’єктивно стимулюватимуть динаміку ВВП, тоді як відплив капіталу, пов’язаний із підвищенням процентної ставки в єврозоні, перешкоджатиме цьому. Для плаваючого обмінного курсу вплив капіталу не становить потенційної загрози, оскільки знецінення грошової одиниці лише посилюватиме стиму-

³ Емпіричні розрахунки вказують, що знецінення долара на 30% (зміцнення євро) призводить до зменшення ВВП у єврозоні на 0.75%, зниження інфляції на 1%, а також падіння процентної ставки на 200 процентних пунктів [12, с. 18]. Проциклічний характер процентної ставки у країнах єврозони встановлено у [9, с. 12].

люючи дію ефекту доходу в зовнішній торгівлі. Щоправда, економічне по- жвавлення відбуватиметься на тлі під- вищення процентної ставки.

Країни Східної Європи: обмінний курс євро (єкю) щодо долара США і динаміка зміни ВВП у 1992—2002 рр. (для періоду 1992—1998 рр. враховано обмінний курс єкю щодо долара)

Джерело: власні розрахунки за даними International Financial Statistics (1992—2000 рр.), World Economic Outlook (2001—2002 рр.)

Враховання суперечливих аспектів впливу на східноєвропейські еко- номіки ускладнюється поточною не- визначеністю стосовно майбутньої динаміки євро. Якщо характерною ознакою 1999—2001 рр. було “слабке” євро, то з кінця 2002 р. з’явилася тен- денція до зміцнення єдиної євро- пейської валюти (див. графік). У пер- шому наближенні “слабке” євро мож- на вважати спадкоємицею “слабко- го” єкю, яке помітно девальвувало із середини 1990-х років. У 2000 р. євро знецінилося на 15%, але вже через рік девальвація не перевищила 4% (вико- ристано середньорічні значення). Протягом 2002 р. євро зміцніло більш ніж на 12%, і ця тенденція може три- вати протягом 2003—2004 рр. Підста- вами для такого прогнозу слугують як оптимістичніші прогнози довго- строкowego економічного зростання в єврозоні порівняно з американсь- кою економікою [4, с. 48; 15, с. 26], так і низка інших причин: “подвійний дефіцит” — бюджету і поточного ра- хунку — в США, нисхідна корекція “перегрітого” американського фон- дового ринку, диверсифікація струк- тури валютних резервів, потенційне заниження обмінного курсу євро що- до паритету купівельної спромож-

ності⁴. Якими б не виявилися про- гнози⁵, цікаво з’ясувати емпіричні ха- рактеристики впливу євро на важливі економічні показники східноєвро- пейського регіону.

ЕМПІРИЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ

У дослідженні використано річні дані сукупної вибірки щодо 11 країн Східної Європи з довідково- го видання МВФ International Finan- cial Statistics за період 1990—2001 рр. за такими параметрами:

ΔY_t — зростання ВВП;
 $\Delta EURO_t$ — обмінний курс євро (єкю) щодо долара США;
 ΔE_t — обмінний курс національної грошової одиниці щодо долара;
 ΔP_t — інфляція споживчих цін;
 ΔGP_t і $\Delta GIND_t$ — інфляція спожив- чих цін і промислове виробництво в Німеччині (всі показники у %);
 $EXPORT_t$ і $IMPORT_t$ — відповідно експорт та імпорт (% від ВВП).

Специфічні характеристики окре- мих країн враховувалися за допомо- гою відповідних фіктивних змінних. Оцінена залежність для динаміки доходу виявилася такою:

$$\Delta Y_t = 0.557\Delta Y_{t-1} + 0.170\Delta EURO_{t-1} - (6.214^*) (2.291^{**}) - 0.240\Delta E_t + 0.142\Delta P_{t-1}. \quad (1)$$

$$R^2 = 0.57 \quad DW = 1.96 \quad F = 5.87^*$$

Отримане регресійне рівняння є статистично значущим згідно з F-тестом і пояснює 57% динаміки ВВП, що становить для оцінок динаміки доходу досить високе значення. Ста- тистика DW не виявляє автокореляції залишків, що дає змогу коректно ін- терпретувати отримані результати.

Для економічного зростання у

⁴ Інший американський економіст Роберт Барро дещо категорично вважає будь-які прогнози щодо обмінного курсу долара шарлатанством, тому спроби “надійного” передбачення обмінного курсу не слід сприймати серйозно [7, с. 628]. Це неважко проілюструвати еволюцією поглядів ще одного американського економіста Фреда Бергстена. На економічних форумах у швейцарському Давосі у 1999 і 2000 рр. він обстоював аргумент на користь близького зміцнення євро. Проте у лютому 2002 р. несподівано з’явився прогноз, що до кінця року євро впаде нижче 0.84 долара за євро [10]. Причиною вважалися вищі темпи економічного зростання та підвищення продуктивності праці в США. Але вже у липні того ж року Ф. Бергстен стверджував, що знецінення долара було “абсолютно необхідним з погляду завищеної вартості американського фондового ринку” [11]. Цього разу зауважувалося, що знецінення долара на 1% зменшує торговельний дефіцит США на 10 млрд. доларів, а час для змін обмінного курсу виявився “майже ідеальним”, оскільки збігся з початком поживлення в американській економіці, мав поступовий характер, не супроводжувався інфляційною “віддачею”, а процентні ставки перебували на найнижчому за останні десятиліття рівні.

Східній Європі однозначно сприят- ливим є “слабке” євро (коефіцієнт статистично значущий на рівні 5%), що повністю відповідає логіці кан- онічної моделі Манделла — Фле- мінга. Знецінення євро на 10% поліп- шує динаміку доходу на 1.7%. Таким чином очікуване зміцнення євро упро- довж 2003—2004 рр. перешкоджатиме економічному зростанню в регіоні. Проте помилково нівелювати наслід- ки “сильного” євро знеціненням на- ціональної грошової одиниці, адже це погіршує динаміку доходу (ко- ефіцієнт — значущий на рівні 1%). Це схиляє до припущення, що обмін- ний курс євро впливає не так безпо- середньо — через зміну цінових спів- відношень у зовнішній торгівлі — як опосередковано (ефекти доходу і про- центної ставки). Несприятлива за- лежність ΔY_t від ΔE_t може пояснюва- тися погіршенням умов торгівлі для виробничого сектору (амплітуда підвищення рівня цін експорту по- ступається підвищенню цін імпорту) або низкою чинників сукупного попи- ту: зменшення вартості фінансових активів, перерозподілом доходу на ко- ристь прошарків населення з нижчою схильністю до споживання, підви- щенням ризику тощо.

Дещо несподівано лагове значення інфляції не перешкоджає збільшенню доходу, що суперечить результатам, отриманим без урахування впливу обмінного курсу євро/долар [1, с. 31—32; 5, с. 38; 14, с. 475]. Цілком можли- во, що негативний вплив інфляції на- справді маскується антиінфляційним впливом “слабкого” євро (рівняння (4)). Схоже на те, що інфляція у краї- нах-кандидатах не може розглядати- ся самостійним екзогенним чинни- ком динаміки доходу, а радше дея- ким проміжним індикатором, що пе- реважно відображає вплив макроеко- номічних показників єврозони.

Аналіз фіктивних змінних для ок- ремих країн вказує на присутність сприятливих чинників економічного зростання у Польщі, Словенії, Есто- нії та Латвії. Зазвичай ці країни ото- жнюються із широким переліком сприятливих характеристик: інсти- туційні умови, якість адміністративно- го персоналу, вдале географічне роз- ташування, чітка євроатлантична орі- єнтація тощо. Водночас системи об- мінного курсу відрізняються: якщо Естонія і Латвія практикують фіксо- ваний, то Словенія — плаваючий об- мінний курс. Польща упродовж 1990-х років експериментувала з регулюван- ним знеціненням грошової одиниці, однак з 2000 р. перейшла до плаваю-

⁴ На час запровадження євро у січні 1999 р. діючий обмінний курс на рівні 1.18 долара за євро роз- глядався спеціалістами МВФ майже на 7% ниж- чим від рівноважного значення; тобто євро ма- ло зміцнюватися [12, с. 8].

чого обмінного курсу.

Сприятливий вплив обмінного курсу євро/долар на динаміку ВВП природно пояснити збільшенням експорту:

$$EXPORT_t = 0.456EXPORT_{t-1} + (5.328^*) + 0.078\Delta EURO_t + 0.096\Delta GIND_t. \quad (2)$$

(1.827***) (2.023*)

$$R^2 = 0.83 \quad DW = 1.98 \quad F = 35.02^*$$

Отриманий коефіцієнт для $\Delta EURO_t$ є додатним, але з порівняно невисокою значущістю. Знецінення євро на 10% збільшує експорт приблизно на 0.8% від ВВП. Такий вплив може видатися незначним, однак потрібно врахувати, що, скажімо, для Польщі це означає збільшення експорту на 1.6 млрд. доларів у абсолютному вимірі (у 2002 р. ВВП цієї країни досяг 200 млрд. доларів).

Водночас з'являється безпосередня залежність від промислового виробництва у Німеччині, що відповідає припущенню про стимулюючий ефект доходу в зовнішній торгівлі. Всупереч стандартним "підручниковим" залежностям, обсяги експорту не залежать від обмінного курсу (це може пояснюватися згаданою вище оберненою залежністю темпу зростання ВВП від "слабкої" грошової одиниці). Аналіз фіктивних змінних засвідчує сприятливі для експорту характеристики лише у Словенії. Збільшенню експорту перешкоджають інституційні характеристики Латвії, Польщі, Румунії та Хорватії.

Відповідно до припущення про залежність від критичного імпорту зниження обмінного курсу євро/долар одночасно збільшує експорт:

$$IMPORT_t = 0.313EXPORT_{t-1} + (4.430^*) + 0.096\Delta EURO_t + 0.186\Delta Y_t. \quad (3)$$

(2.308**) (4.623*)

$$R^2 = 0.86 \quad DW = 1.87 \quad F = 45.83^*$$

Порівняння коефіцієнтів при $\Delta EURO_t$ виявляє, що "слабке" євро ймовірно погіршить торговельний баланс. Було б поверховістю розглядати отриманий результат як ознаку відсутності стандартного впливу цінового чинника на обсяги експорту-імпорту, адже в обмінному курсі євро/долар уособлюється комбінована дія ефектів доходу, порівняльних цін і процентної ставки в євразоні, що значно розширює діапазон можливих пояснень. Обсяги імпорту можуть зростати внаслідок збільшення попиту на експорт (якщо не брати до уваги тривіальне подорожчання нееластичного імпорту основних засобів чи споживчих товарів довгострокового користування), що асоціюється з економічним поживленням у євразоні. У ширшому

контексті будь-який експорт зі Східної Європи (не лише у країні євразоні) позначається збільшенням імпорту, тому збільшення експорту на 1% від ВВП веде до збільшення імпорту на 0.3% від ВВП.

Залежність імпорту від експорту загалом відповідає припущенню про вагомий вплив чинників зовнішнього попиту в країнах Східної Європи. Водночас відсутність безпосередньої залежності експорту від імпорту (рівняння (2)) схиляє до припущення про використання надходжень від експорту переважно для імпорту споживчих товарів або сировини та напівфабрикатів для галузей промисловості, орієнтованих на внутрішній ринок. Це також може відображати специфічний характер східноєвропейського експорту, який не потребує значних імпортних компонент.

Пряма залежність імпорту від доходу свідчить про важливість стимулювання експорту, адже інакше економічному зростанню зашкодять обмеження платіжного балансу. У Східній Європі не діє "правило 45°", згідно з яким поживлення виробництва супроводжується збільшенням експорту й поліпшенням торговельного балансу⁶.

До збільшення імпорту схильна Естонія, що легко пояснити значним припливом капіталу. Внутрішні передумови для зменшення імпорту простежуються у Польщі, Румунії, Хорватії та Угорщині. Це може бути свідченням розвитку імпортозаміщуючого промислового виробництва.

Зовнішні чинники помітно впливають на інфляцію:

$$\Delta P_t = 0.288\Delta P_{t-1} - 0.167\Delta EURO_t + (4.520^*) (-2.399^*) + 0.442\Delta E_t - 0.125\Delta Y_t + (7.768^*) (1.716^*) + 0.329\Delta GP_t + 0.182\Delta GIND_t. \quad (4)$$

(4.156^*) (2.143***)

$$R^2 = 0.77 \quad DW = 1.96 \quad F = 19.91^*$$

Включеними змінними пояснюються 77% інфляції. Як і показник ВВП, цінова динаміка теж демонструє авторегресивний характер, але залежність інфляції від лагового значення ΔP_{t-1} є меншою, ніж це спостерігається щодо доходу.

Зниження обмінного курсу євро є антиінфляційним чинником. Від'ємний коефіцієнт при $\Delta EURO_t$ у рівнянні для ΔP_t приблизно дорівнює додатному коефіцієнту в рівнянні для ΔY_t . Це схиляє до думки, що механізмом антиінфляційного впливу є динаміка до-

ходу. Очікуване зміцнення євро має позначитися прискоренням інфляції у країнах Східної Європи.

Немає жодних сумнівів щодо інфляційного впливу девальвації грошової одиниці. Зниження обмінного курсу на 1% призводить до прискорення інфляції на 1.5% (показник ΔP_t використано у логарифмах), що досить відчутно. Цілком передбачувано прискорення динаміки ВВП гальмує інфляцію, але відповідний коефіцієнт є порівняно невисоким (збільшення ΔY_t на 1% знижує інфляцію приблизно на 1.1%).

Однаково інфляційними виявилися як підвищення споживчих цін, так і поживлення промислового виробництва у Німеччині. Висока залежність від ΔGP_t не загрожує прискоренням інфляції з огляду на контрольованість цього екзогенного показника, але потенційно засвідчує глибину економічної інтеграції між країнами євразоні та країнами-кандидатами зі Східної Європи. Інфляційний вплив промислового виробництва у Німеччині загалом відповідає логіці механізмів зовнішнього попиту.

Схильними до інфляції виявилися не лише Румунія (відповідна фіктивна змінна є значущою на рівні 1%), що не дивує, але й Польща та Угорщина (5%), Естонія і Словенія (10%). Джерелом інфляційної інерції у Польщі, Угорщині та Словенії може бути нестабільність обмінного курсу, тоді як в Естонії швидше за все відбувається збільшення сукупного попиту за рахунок монетизації значного припливу капіталу.

Процентна ставка (як і динаміка обмінного курсу євро) теж залежить від зовнішніх чинників:

$$r_t = 0.295r_{t-1} - 0.187\Delta EURO_t + (3.817^*) (-1.779^{***}) + 0.366\Delta E_t - 0.107\Delta Y_t + (5.726^*) (-1.884^{***}) + 0.184\Delta GP_t - 0.080\Delta GIND_t. \quad (5)$$

(2.779^*) (-1.339)

$$R^2 = 0.78 \quad DW = 1.78 \quad F = 20.94^*$$

Коефіцієнт детермінації R^2 — практично на тому ж рівні, що й для показника інфляції, і є досить високим. Авторегресивний додатний коефіцієнт для r_{t-1} є порівняно невисоким, що означає оперативну корекцію процентної ставки.

Знецінення євро відносно долара США знижує процентну ставку (щоправда, коефіцієнт є значущим на рівні 10%). Це означає, що за межами євразоні "слабке" євро впливає дещо по-іншому, ніж на "власній" території. Якщо послаблення євро схиляє ЄЦБ до підвищення власної облікової ставки з

⁶ Така залежність притаманна багатьом країнам, що розвиваються [8], а віднедавна спостерігається і щодо української економіки [6, с. 22].

антиінфляційних міркувань⁷, то у Східній Європі це має протилежні наслідки — зниження процентної ставки. Отриманий результат відповідає припущенню моделі Манделла — Флемінга для фіксованого обмінного курсу (в разі домінування ефектів доходу і порівняльних цін), але суперечить логіці плаваючого обмінного курсу. Очевидно, що обернена залежність між “слабким” євро і процентною ставкою може відображати поширену практику поєднання *de jure* плаваючого обмінного курсу з підтриманням грошової стабільності *de facto*.

Зростання доходу сприяє зниженню процентної ставки, що найпростіше пояснити очікуваннями зміцнення (ревальвації) грошової одиниці⁸. Зростання ВВП на 4% позначиться зниженням процентної ставки приблизно на 4.5%. Такий зв'язок може бути опосередкованим свідченням, що в економіках Східної Європи процентна ставка не має звичного для промислових країн регулюючого впливу, за якого пожатвлення виробництва супроводжується підвищенням вартості кредитних ресурсів.

Зростання інфляції в Німеччині безпосередньо підвищує процентну ставку в країнах Східної Європи, тоді як вплив промислового виробництва не простежується, принаймні на статистично значущому рівні. У жодній із країн не помічено індивідуальних особливостей, які сприяють зниженню процентної ставки. Водночас у 9 з 11 країн додатні коефіцієнти для відповідних фіктивних змінних виявилися статистично значущими (Хорватія, Литва — на рівні 10%, Угорщина, Латвія, Словенія, Словаччина — 5%, Польща, Румунія — 1%). У Чехії та Естонії процентна ставка не залежить від внутрішніх характеристик, що добре узгоджується з високою мобільністю капіталу в економіках обох країн.

ВИСНОВКИ

Имовірне подорожчання євро щодо долара США обернеться для країн Східної Європи швидше недоліка-

⁷ Вважається, що процентні ставки є головним інструментом, за допомогою якого ЄЦБ повинен підтримувати економіку, а зниження процентних ставок у цьому контексті необхідне для підтримки економічного зростання в євро-регіоні.

⁸ З рівняння рівноваги на грошовому ринку випливає, що $m_t = y_t + p_t - l_t(r_t^* + E_t e_{t+1} - e_t)$, де m_t — пропозиція грошової маси, r_t^* — світова процентна ставка, $E_t e_{t+1}$ — очікування обмінного курсу. Обернена залежність між доходом і процентною ставкою означає, що $E_t e_{t+1} < e_t$. Справді, пожатвлення доходу змінює грошову одиницю (з лагом у рік): $\Delta E_t = -0.293 \Delta Y_{t-1}$, де регресійний коефіцієнт є значущим на рівні 1%.

ми, ніж перевагами (практично єдиним позитивним результатом стане обмеження імпорту та незначне поліпшення торговельного балансу). Від “сильного” євро варто очікувати гальмування динаміки доходу та прискорення інфляції (нагадаємо, що такий вплив забезпечується опосередкованими механізмами через динаміку доходу, інфляції та процентної ставки у країнах єврозони). Водночас було б помилкою нейтралізувати наслідки подорожчання євро девальвацією грошової одиниці у країнах, що практикують гнучке курсоутворення (Польщі, Румунії, Словенії, Угорщині, Чехії), адже це погіршить динаміку доходу і може мати інфляційні наслідки. Ще одним небажаним наслідком стане підвищення процентної ставки. Вирішення можливих економічних проблем лежить у площині використання нецінових інструментів підвищення конкурентоспроможності національної економіки, поліпшення сальдо бюджету і поглиблення інституційних реформ. Вбачається доцільним послаблення структурного зв'язку між динамікою ВВП та імпортом.

Література

1. Гаврилишин О., Изворські І., Рооден Р. Зростання у перехідних економіках протягом 1990—1997 рр. // *Україна на роздоріжжі* / А. Зіденберг і Л. Хофманн (ред.). — К.: Фенікс, 1998. — С. 18—53.
2. Кляйн Л., Ескін В. Падіння американського долара: фундаментальний крен чи циклічне явище // *Дзеркало тижня*. — 2002. — № 25. — 6 липня.
3. Краузе Г. Вплив Європейського валютного союзу (ЄВС) на економіку України // *Україна на шляху до Європи* / Л. Хоффманн і Ф. Мьоллерс (ред.). —

К.: Фенікс, 2001. — С. 263—285.

4. Михайличенко С. Євро — повноцінна валюта Європи, що об'єднується // *Вісник НБУ*. — № 1. — 2002. — С. 46—51.

5. Шевчук В. Платіжний баланс і макроекономічна рівновага в трансформаційних економіках: досвід України. — Львів: Каменяр, 2001.

6. Шевчук В. Слабка гривня як чинник спаду промислового виробництва і погіршення торговельного балансу // *Вісник НБУ*. — № 8. — 2002. — С. 21—24.

7. Barro R. *Macroeconomics*. — Cambridge, Mass.; London: The MIT Press, 1998.

8. Bayomi T. *Estimating Trade Equations from Aggregate Bilateral Data*. Working Paper No. 74. — Washington: IMF, 1999.

9. Bentoglio G., J. Fayolle, M. Lemoine. *Unite et pluralite du cycle europeen* // *Revue de L'OFCE*. — 2001. — No. 7. — P. 9—73.

10. Bergsten F. *The Euro in 2002* // *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. — 2002. — February 14.

11. Bergsten F. *Let the Dollar Fall* // *Financial Times*. — 2002. — July 17.

12. Coppel J., M. Durend, and I. Visco. *EMU, the Euro and the European Policy Mix*. Working Paper No. 232. — Paris: OECD, 2000.

13. Drabek Z., and J. Brada. *Exchange Rate Regimes and the Stability of Trade Policy in Transition Economies* // *Journal of Comparative Economics*. — 1998. — Vol. 26. — No. 4. — P. 642—648.

14. Hernandez-Cata E. *Output During the Transition From Plan to Market* // *IMF Staff Papers*. — 1997. — Vol. 44. — No. 4. — P. 405—429.

15. *World Economic Outlook. Trade and Finance*. — Washington: IMF, 2002.

Злитки дорогоцінних металів у сховищі № 1 Державної скарбниці України НБУ.

Монети України /

Про введення в обіг ювілейних монет “60 років визволення Києва від фашистських загарбників”

Національний банк України 27 жовтня 2003 року ввів у обіг ювілейні монети номіналами 20 та 5 гривень “60 років визволення Києва від фашистських загарбників”. Монети присвячені 60-й річниці визволення столиці України м. Києва від фашистських загарбників у листопаді 1943 р. в ході знаменної наступальної операції другого періоду Великої Вітчизняної війни — битви за Дніпро, результатом якої було знищення “Східного валу” та завершення корінного перелому у війні.

Монету номіналом 20 гривень виготовлено зі срібла. Якість виготовлення — “пруф”, маса дорогоцінного металу в чистоті — 62.2 г, діаметр — 50.0 мм, тираж — 2 000 штук. Гурт монети — рифлений.

Монету номіналом 5 гривень виготовлено з нейзильберу. Якість виготовлення — звичайна, маса — 16.54 г, діаметр — 35.0 мм, тираж — 30 000 штук. Гурт монети — рифлений.

На аверсі монет розміщено: угорі — рік карбування: **2003**, під ним — малий Державний герб України та написи у три рядки: на монеті зі срібла — **УКРАЇНА / 20 / ГРИВЕНЬ**, а також позначення металу та його проби — Ag 925, маса дорогоцінного металу в чистоті — 62.2; на монеті з нейзильберу — **УКРАЇНА / 5 / ГРИВЕНЬ**; праворуч зображено меморіальну дошку та вічний вогонь, права частина якого на срібній монеті — голографічна. На обох монетах розміщено логотип Монетного двору НБУ.

На реверсі монет зображено: угорі — план-схему наступу радянських військ, унизу — стилізовану сцену форсування Дніпра, на другому плані — панораму міста Києва; розміщено написи: угорі праворуч у три рядки — **60 РОКІВ / ВИЗВОЛЕННЯ / КИЄВА**, унизу ліворуч півколом — **ВЕЛИКА ВІТЧИЗНЯНА ВІЙНА**.

Художники — Святослав Іваненко, Лариса Корець. Скульптори — Святослав Іваненко, Володимир Дем’яненко.

Ювілейні монети номіналами 20 та 5 гривень “60 років визволення Києва від фашистських загарбників” є дійсними платіжними засобами України та обов’язкові до приймання без будь-яких обмежень за їх номінальною вартістю до всіх видів платежів, а

також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів. □

Про введення в обіг ювілейної монети “Андрій Малишко”

Національний банк України, продовжуючи серію “Видатні діячі України”, 31 жовтня 2003 р. ввів у

обіг ювілейну монету номіналом 2 гривні, присвячену українському поету-пісняру Андрію Самійловичу

М а л и ш к у
(02.11.1912—
17.02.1970 рр.).

Ліричні твори А.Малишка, покладені на музику П.Майбороною (“Київський вальс”, “Пісня про рушник”, “Стежина” тощо), стали народними піснями.

Монету виготовлено з нейзильберу. Якість виготовлення — звичайна, маса — 12,8 г, діаметр — 31,0 мм, тираж — 30 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі розміщено: угорі — напис півколом: **УКРАЇНА**, в обрам-

лені рушника, на якому зображені стилізовані птах (ліворуч) і квіти (праворуч) — малий Державний герб України, під ним у три рядки написи: **2 / ГРИВНІ / 2003** та логотип Монетного двору НБУ.

На реверсі зображено портрет Андрія Малишка; на другому плані — сільський пейзаж: ліворуч — сонце, дерева, праворуч — хата, мальви. Унизу півколом розміщено написи: **1912 — 1970 АНДРІЙ МАЛИШКО**.

Художник — Микола Кочубей. Скульптор — Володимир Атаманчук.

Ювілейна монета номіналом 2 гривні “Андрій Малишко” є дійсним платіжним засобом України й обов’язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Хроніка/

Нумізмати в гостях у НБУ

Відбулася зустріч представників громадських нумізматичних організацій України з керівництвом та спеціалістами Національного банку.

З ауваживши, що радий зустрічі з людьми, котрі мають таке надзвичайно цікаве захоплення, Голова НБУ Сергій Тігіпко сказав, що дуже важливо, щоб ця справа, яка робить особистість цілісною, у першу чергу підтримувалася і з боку держави.

Незважаючи на великі складності, продовжив С.Тігіпко, в Україні вдалося створити дуже сучасний і потужний Банкнотно-монетний двір. Новітні технології дають усі можливості для виготовлення гарних грошей та їх надійного захисту. І майстри цього унікального виробництва спроможні конкурувати із колегами, які працюють у даній галузі за кордоном. Про це свідчать ті оцінки монет, які ми отримували у Базелі, Чикаго, Берліні, Празі, Токіо.

Із вуст нумізматів теж прозвучало чимало схвальних слів на адресу виробників монет. Виступаючи поділилися також своїми проблемами, висловили побажання й пропозиції.

Учасники зустрічі, яка проходила в неформальній, дружній обстановці, активно обмінювалися думками стосовно плану розвитку монетного виробництва в Україні, адаптації вітчизняної нумізматичної термінології до міжнародної практики випуску пам’ятних і ювілейних монет, удосконалення ефективності й прозорості їх роз-

повсюдження серед колекціонерів, обговорили шляхи та напрями розвитку співробітництва. Було вирішено створити робочу групу із представників громадських нумізматичних організацій та спеціалістів НБУ для оперативного розв’язання назрілих проблем.

Одна з них — розвиток внутрішнього нумізматичного ринку. Якщо міжнародні ринки Україна опановує планомірно й ефективно (свідченням тому — постійна участь у найважливіших монетних конвенціях), то внутрішній ринок — лише у стадії становлення. Торговельних установ, у яких можна придбати колекційні монети вітчизняного виробництва, обмаль. Потребує пошук інформаційне забезпечення розвитку нумізматичного ринку. Допомога громадських організацій у цій справі може бути суттєвою.

Ми хочемо бути відкритими, чути вас і плідно співпрацювати, сказав на закінчення Сергій Тігіпко.

Учасники зустрічі та представники преси побували на екскурсії на Монетному дворі НБУ, де побачили, як народжуються українські монети, зокрема ювілейна, прикрашена голографією, монета “60 років визволення Києва від фашистських загарбників”.

Новий дизайн гривні

12 листопада в Національному банку України відбулася презентація банкноти номіналом 20 гривень зразка 2003 року

Це була безпрецедентна подія за всю історію банківської системи незалежної України: головний банкір країни репрезентував працівникам засобів масової інформації банкноту нового зразка майже за три тижні до її введення в обіг. Такий яскравий прояв відкритості обґрунтовується прагненням центрального банку уникнути ажіотажу, викликаного запровадженням банкнот нового зразка, забезпечити стабільність готівково-грошового обігу.

— Про грошову реформу не йдеться, — наголосив С.Л.Тігіпко. — Банкноти зразка попередніх років перебуватимуть в обігу паралельно з банкнотами нового зразка. Вилучатимуться з обігу в міру їх зношеності.

Голова НБУ нагадав журналістам, що рішення стосовно оновлення дизайну українських паперових грошових знаків було прийняте ще 1999 року. І воно — цілком умотивоване.

С.Л.Тігіпко вказав на три основні причини заміни дизайну.

По-перше, з часу виготовлення українських паперових грошових знаків минуло майже 10 років. За цей період індустрія виготовлення грошей зробила суттєві кроки вперед: з'явилися нові, досконаліші елементи захисту. І не скористатися ними — просто нерозумно.

По-друге, вітчизняні науковці, працівники культури і мистецтва виявили низку недоліків і прорахунків у виконанні й доборі елементів дизайну, передусім це стосується портретів видатних діячів України, розміщених на банкнотах. На банкнотах кожного номіналу залишаться зображення тих же історичних постатей, однак їх портрети матимуть вищий художній рівень.

По-третє, враховано нарікання людей на те, що кольорова гама зворотних боків банкнот номіналами 2, 10 і 20 гривень майже ідентична, що часом призводить до непорозумінь. На банкнотах нових зразків цей недолік буде усунуто. Крім того, банкноти різних номіналів дещо відрізнятимуться за розміром: чим вищий номінал, тим більший розмір банкноти.

Насамкінець, зауважив Голова НБУ С.Л.Тігіпко, не слід забувати про те, що фальшивомонетники теж “не пасуть задніх”. Останнім часом вони, використовуючи новітню копіювальну техніку, досягли “вершин” у підробці банкнот старих зразків. Банкноту ж нового зразка підробити практично неможливо.

Очікується, що впродовж 2004 року в обіг будуть введені банкноти нових зразків ще кількох номіналів.

Андрій Папуша,
“Вісник НБУ”.

Про введення в обіг банкноти номіналом 20 гривень зразка 2003 року

Національний банк України з 1 грудня 2003 року вводить у обіг банкноту номіналом 20 гривень зразка 2003 року.

Розмір банкноти — (69 × 130) мм.

Переважаючий колір — зелений.

ЛИЦЬОВИЙ БІК БАНКНОТИ

Праворуч від центру лицьового боку банкноти розміщено портрет Івана Франка. Під портретом, праворуч, — напис **ІВАН ФРАНКО**. У центральній частині банкноти розміщено текст — факсимільний уривок із твору Івана Франка. Всі вищезазначені елементи дизайну виконано фарбою темно-зеленого кольору.

Ліворуч від портрета, у верхній частині банкноти, розміщено декоративний елемент із зображенням малого Державного герба України, виконаний у двох кольорах: темно-зеленому та світло-коричневому.

У верхній частині поля водяного знака, паралельно довгій стороні банкноти, надруковано напис: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, який поділено на зони темно-зеленого та світло-коричневого кольорів. Нижче розміщено підпис Голови Національного банку України і напис: **ГОЛОВА**, виконані фарбою темно-зеленого кольору.

Біля лівого краю банкноти розміщено елемент для людей з послабленим зором у вигляді трикутника світло-коричневого кольору.

У нижній частині поля водяного знака фарбою, колір якої змінюється під час розглядання банкноти під різними кутами зору з пурпурного (малиново-фіолетового) на оливково-зелений, надруковано розетку з цифровим позначенням номіналу: **20**. Праворуч від розетки розміщено частину наскрізного елемента — зображення гривні часів Київської Русі.

Вздовж правого краю короткої сторони банкноти розміщено смугу орнаменту, в якій двічі надруковано цифрове позначення номіналу. Смугу виконано у двох кольорах: темно-зеленому та світло-коричневому. Праворуч від смуги розміщено напис темно-зеленого кольору: **ДВАДЦЯТЬ ГРИВЕНЬ**.

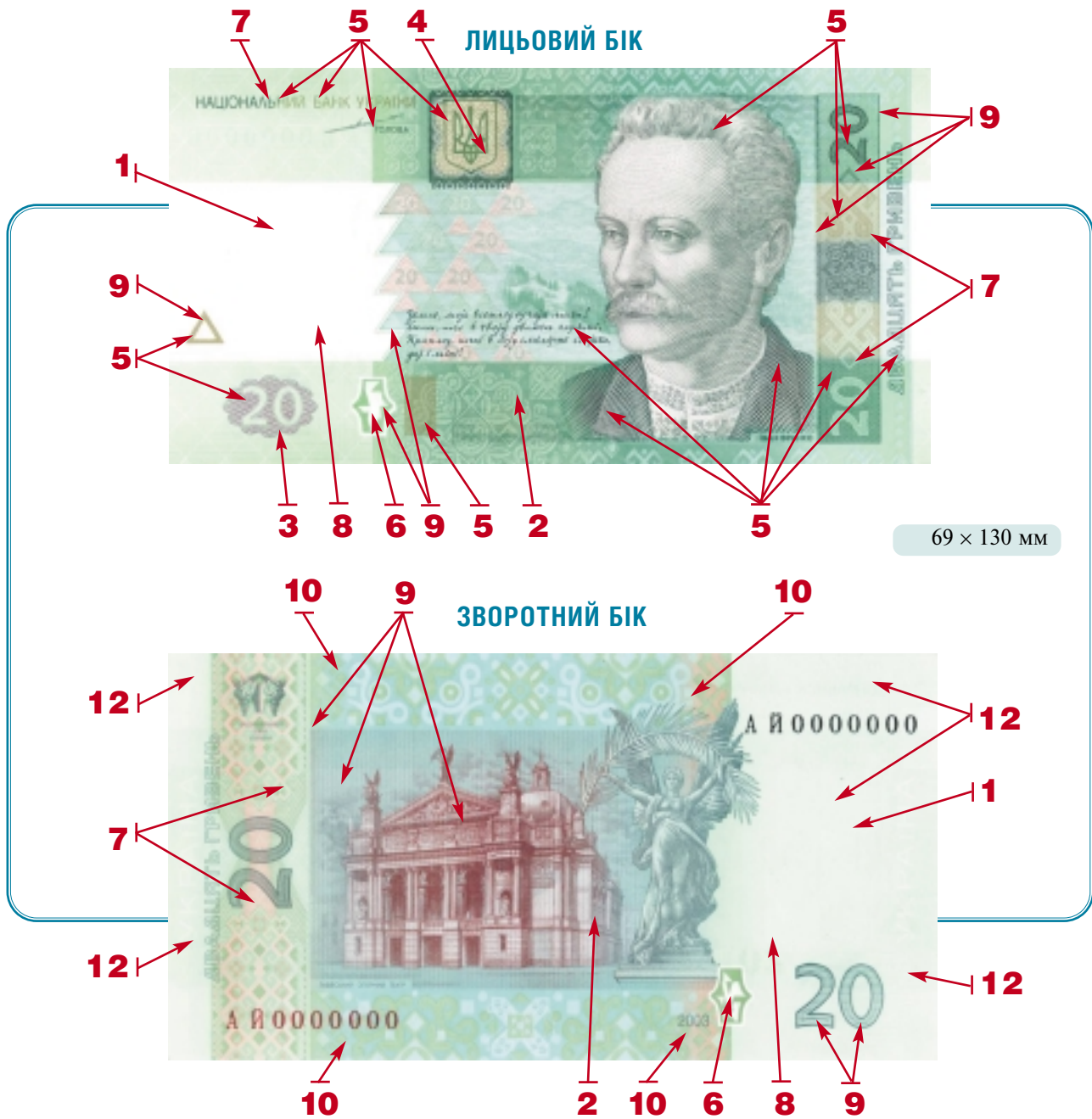
Фон центральної частини банкноти утворює графічне зображення блакитного кольору — фрагмент гірського пейзажу, а також стилізоване зображення ялин і гір у вигляді рівносторонніх трикутників з цифрами 20, розмішеними всередині деяких із них.

Дизайн лицьового боку банкноти доповнюють орнаменти і захисні антисканерні сітки.

ЗВОТНИЙ БІК БАНКНОТИ

Центральним елементом дизайну зворотного боку банкноти є графічне зображення архітектурної споруди з написом у лівому нижньому куті: **ЛЬВІВСЬКИЙ**

Банкнота номіналом 20 гривень зразка 2003 року

ОПЕРНИЙ ТЕАТР. Колір зображення від середини до країв змінюється від коричневого до синього.

Праворуч від центрального елемента розміщено зображення скульптури, що символізує Славу, виконане в темно-зеленому кольорі.

Біля лівого краю банкноти розміщено напис темно-зеленого кольору: **ДВАДЦЯТЬ ГРИВЕНЬ.**

Уздовж трьох сторін банкноти розміщено геометричні орнаменти, виконані з використанням світло-червоного, оливкового, світло-зеленого, блакитного та бірюзового кольорів.

У верхній частині вертикального орнаменту розміщено логотип Національного банку України, під яким міститься напис: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, у центральній частині — цифрове позначення номіналу: **20**. Усі зазначені елементи дизайну виконано фарбою

темно-зеленого кольору.

У центрі нижнього орнаменту розміщено цифрове позначення номіналу: **20**, виконане тонкою лінією (негатив).

У нижній частині банкноти праворуч зазначено рік випуску банкноти: **2003**, напис зроблено фарбою темно-зеленого кольору; праворуч від позначення року розміщено частину наскрізного елемента — зображення гривні часів Київської Русі.

У правому нижньому куті розташовано цифрове позначення номіналу: **20** темно-зеленого кольору.

Серійний номер надруковано горизонтально двічі: у лівому нижньому куті фарбою червоного кольору та в правому верхньому куті фарбою чорного кольору. Кожен номер складається з двобуквенної серії і семизначного номера.

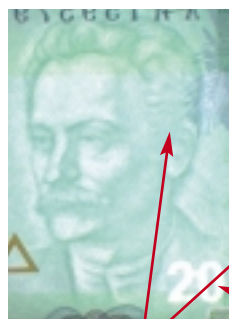
Дизайн зворотного боку банкноти доповнюють захисні антисканерні сітки.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕЛЕМЕНТІВ ЗАХИСТУ

Банкнота надрукована на спеціальному тонованому папері із зеленим відтінком, який відповідає переважачому кольору зображень, що є на банкноті.

Папір містить багатотоновий локальний водяний знак, світлий елемент водяного знака (20 — цифрове позначення номіналу), захисну стрічку та захисні невидимі при денному світлі волокна.

1. ВОДЯНИЙ ЗНАК — зображення портрета Івана Франка, що повторює портрет, надрукований на лицьовому боці банкноти. Зображення розміщено з лівого краю лицьового боку банкноти та видиме під час розглядання банкноти проти світла.

Багатотоновий водяний знак портрета Ів. Франка (при розгляданні лицьового боку банкноти)

Світлий елемент водяного знака (при розгляданні зворотного боку банкноти)

2. ЗАХИСНА СТРІЧКА — повністю занурена в товщу паперу полімерна стрічка видима ліворуч від центру банкноти під час розглядання лицьового боку банкноти проти світла. За допомогою збільшувального скла на стрічці можна побачити прозорі зображення в прямому та перевернутому вигляді: 20 ГРН, елемент малого Державного герба України — тризуб і цифрове позначення номіналу 20 у два рядки.

Прозорі написи, видимі на стрічці під час розглядання банкноти проти світла з лицьового та зворотного боків банкноти

3. ОПТИЧНО-ЗМІННА ФАРБА.

Оптично-змінною фарбою (ОВІ) виконано розетку з цифровим позначенням номіналу, яку розміщено в нижній частині поля водяного знака на лицьовому боці банкноти. Фарба змінює колір під час розглядання банкноти під різними кутами зору: пурпурний (малиново-фіолетовий) — під час розглядання зображення розетки перпендикулярно до поверхні зображення; оливково-зелений — під час розглядання його під гострим кутом.

Має малиново-фіолетовий колір під час розглядання банкноти перпендикулярно до поверхні банкноти

Має оливково-зелений колір під час розглядання банкноти під гострим кутом до джерела світла

4. ЛАТЕНТНЕ (ПРИХОВАНЕ) ЗОБРАЖЕННЯ — рельєфне зображення цифрового позначення номіналу 20, приховане в декоративному елементі з зображенням малого Державного герба України, розміщене у верхній частині лицьового боку банкноти ліворуч. Зображення цифр 20 стає видимим під час розглядання банкноти під гострим кутом до джерела світла.

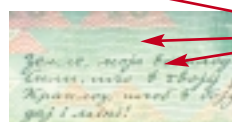
Зображення під час розглядання банкноти перпендикулярно до її поверхні

Під час розглядання банкноти під гострим кутом до джерела світла з'являються цифри 20

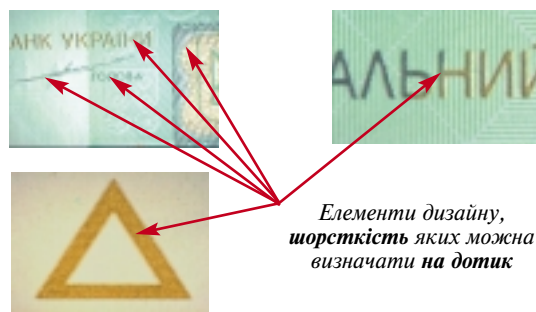
5. РЕЛЬЄФНІ ЕЛЕМЕНТИ — елементи, що надруковані фарбою, яка виступає над поверхнею паперу, і шорсткість яких відчувається на дотик (портрет, написи, цифрові позначення номіналу, мікротекст). Є тільки на лицьовому боці банкноти.

Підвищений рельєф мають такі зображення: окремі ділянки ручної гравюри портрета; напис **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** у верхній частині поля водяного знака; елемент для людей з послабленим зором; розетка

Елементи дизайну, шорсткість яких можна визначати на дотик

з цифровим позначенням номіналу, виконана фарбою OVI; напис **ДВАДЦЯТЬ ГРИВЕНЬ** уздовж правого краю банкноти.

Елементи дизайну, шорсткість яких можна визначити на дотик

6. НАСКРІЗНИЙ ЕЛЕМЕНТ (СУМІЩЕНЕ ЗОБРАЖЕННЯ) —

зображення, всі елементи якого збігаються та доповнюють один одного під час розглядання банкноти проти світла (зображення гривні часів Київської Русі), яке розміщено на межі поля водяного знака в нижній частині лицьового та зворотного боків банкноти. Під час розглядання лицьового боку банкноти проти світла в зображенні проглядає літера **У**.

Під час розглядання банкноти з лицьового боку

Під час розглядання банкноти зі зворотного боку

*Під час розглядання банкноти проти світла проглядає літера **У***

7. ОРЛОВСЬКИЙ ДРУК — спеціальний друк, який

забезпечує точне збігання фарб на межі двох різних кольорів без розривів і зміщення елементів дизайну. На лицьовому боці банкноти — напис: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, декоративний елемент із зображенням малого Державного герба України, смуга орнаменту вздовж правого краю короткої сторони банкноти. На зворотному боці — антисканерні сітки, орнаменти і підклади під малюнками.

Металографський друк

Офсетний друк

Різкий перехід одного кольору в інший без розривів та зміщень ліній зображень

8. СВІТЛИЙ ЕЛЕМЕНТ водяного знака — зображення цифрового позначення номіналу розміщено в правій нижній частині зображення портрета Івана Франка.

9. ЕЛЕМЕНТ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ПОСЛАБЛЕНИМ ЗОРОМ — рельєфне позначення номіналу у вигляді рівностороннього трикутника, розміщене біля лівого краю лицьового боку банкноти.

10. МІКРОТЕКСТ — написи, що повторюються, які можна прочитати за допомогою збільшувального скла.

Мікротексти на лицьовому боці банкноти:

напис **НБУ**, виконаний офсетним друком мікрошрифтом (позитив зображення), обрамляє ліворуч зображення у вигляді трикутника;

напис **УКРАЇНА** виконаний офсетним друком мікрошрифтом (негатив зображення), повторюється чотири рази і розміщений вздовж контуру наскрізного елемента всередині;

смуга орнаменту виконана інтаглідруком з позитиву та негативу зображення мікрошрифтом **20** (цифри — з перемінною товщиною); її розміщено вздовж правого краю короткої сторони банкноти; ліворуч смуга обмежена стрічкою із мікротексту: **ДВАДЦЯТЬ ГРИВЕНЬ** (позитив зображення).

Мікротексти на зворотному боці банкноти:

дві смужки, виконані мікрошрифтом **УКРАЇНА** (позитив зображення), що обрамляють смугу орнаменту, розміщену вздовж лівої сторони банкноти;

зображення Львівського оперного театру виконано

мікрошрифтом **20** (позитив зображення, цифри — з перемінною товщиною і висотою);

цифрове позначення номіналу у правому нижньому куті банкноти наповнено мікрошрифтом **20** (позитив зображення, цифри — з перемінною товщиною і висотою).

11. РАЙДУЖНИЙ ДРУК — спеціальний друк, що забезпечує поступовий перехід одного кольору елементів без їх розривів і зміщення в інший (на лицьовому боці — перехід від бокових країв до середини, на зворотному — переходи в горизонтальних орнаментах та у підкладі під зображенням театру).

12. АНТИСКАНЕРНА СІТКА — розміщені під різними кутами тонкі лінії, які під час копіювання або сканування банкноти можуть утворювати на копії “муар” (захисні сітки з обох боків банкноти).

Крім елементів захисту для візуального визначення банкнота також має елементи захисту, які визначаються в ультрафіолетових, інфрачервоних променях та мають магнітні властивості.

До уваги власників! У разі відсутності на банкноті захисних елементів або їх невідповідності зазначеним вимогам банкноту слід пред'явити в установу Національного банку України або Міністерства внутрішніх справ України.

Офіційний опис банкноти номіналом 20 гривень зразка 2003 року склали працівники департаменту готівково-грошового обігу Національного банку України Віталій Білорус, Наталія Лазуренко, Ганна Вороніна.

Перша нагорода на книжковому форумі

Книга "Банки Львова: минуле і сучасне" за редакцією Я.В.Грудзевича та З.М.Комаринської отримала перемогу в конкурсі на найбільшій та найпопулярнішій в Україні книжковій виставці-ярмарку — десятому Форумі видавців, який 11–14 вересня 2003 року проходив у Львові.

Форум видавців у Львові став чи не найголовнішою подією в календарі українських книжників. Цього року найбільша книжкова виставка-ярмарок зібрала 582 учасники. Львів у ті дні був справжньою книжковою столицею України, адже на форум з усіх куточків нашої країни з'їхалися представники інтелектуальної еліти — письменники, журналісти, художники, поліграфісти.

Вистоявши, здавалося, нескінченну чергу, кожен книголюб міг знайти на виставкових полицях літературу до смаку: високу поезію та прозу, масові жанри та есеїстику, наукові дослідження, нестандартні посібники для вищої школи тощо.

Вирізнявся львівський Форум ще й програмою супутніх заходів: традиційними були книжковий конкурс, фахові дискусії видавців, авторські вечори, презентації нових книжок. Особливо популярним був конкурс книг — своєрідне підбиття підсумків видавни-

чого року в Україні.

Уже всьоме видавництво Львівського банківського інституту Національного банку України взяло участь у найпопулярнішій книжковій виставці країни, і щасливе число "сім" принесло йому успіх: книга "Банки Львова: минуле і сучасне" за редакцією кандидата економічних наук Я.В.Грудзевича та кандидата історичних наук З.М.Комаринської, що вийшла в світ у вересні 2002 року, перемогла в конкурсі й одержала особливу відзнаку президента Форуму видавців у Львові пані Олександри Коваль та почесну грамоту. Нагороди були вручені на урочистомо відкритті форуму у Львівській опері.

Нагадаємо, що монографія "Банки Львова: минуле і сучасне" — науководослідницький проект, у якому брали участь львівські банкіри, науковці, студенти факультету банківської справи Львівського банківського інституту НБУ (теперішні п'ятикурсники). У мо-

нографії досліджується процес становлення та розвитку банківської системи Львова протягом XVIII—XX століть.

Зазначимо, що за роки державної незалежності України досліджень з економічної історії опубліковано вкрай мало, а з історії банківської справи — і поготів. У цьому контексті монографія є вельми цінним виданням, яке становить значний інтерес і для фахівців — банкірів, економістів, істориків, — і для широкого кола читачів.

На стенді видавництва Львівського банківського інституту було представлено також інші нові видання: "Ситуаційне моделювання діяльності банку" (автор — Б.І.Пшик), "Бухгалтерський облік у галузях народного господарства" (Р.К.Шурпенкова), "Міжнародна економіка" (І.Л.Савенко), "Бухгалтерський облік в Україні" (М.І.Должанський та А.М.Должанський), "Фінанси підприємств" (Г.О.Партин, А.Г.Загородній), "Операції комерційних банків" (Г.П.Табачук, Р.Р.Кочовська, Я.В.Грудзевич, В.І.Ричаківська, М.В.Вознюк).

Донині користуються підвищеним попитом навчальні посібники, що вийшли у видавництві ЛБІ в попередні роки: "Гроші, банки та кредит: у схемах та коментарях" (автори — Т.С.Смоуженко, Г.Г.Голуб та інші), "Основи фінансового аналізу" (М.Л.Лапішко, Я.І.Єлейко та інші), "З історії грошей України" (З.М.Комаринська, Н.В.Дорофєєва), "Предмет і проблематика філософії" (за редакцією М.А.Скринника, З.Е.Скринник), "Графічні побудови в мікроекономіці" (О.В.Горбачевська). Автори — професори, доценти Львівського банківського інституту та інших вищих навчальних закладів регіону, банківські працівники.

Стенд видавництва Львівського банківського інституту НБУ на десятому Форумі видавців у Львові.

Особлива відзнака президента Форуму видавців — монографії "Банки Львова: минуле і сучасне".

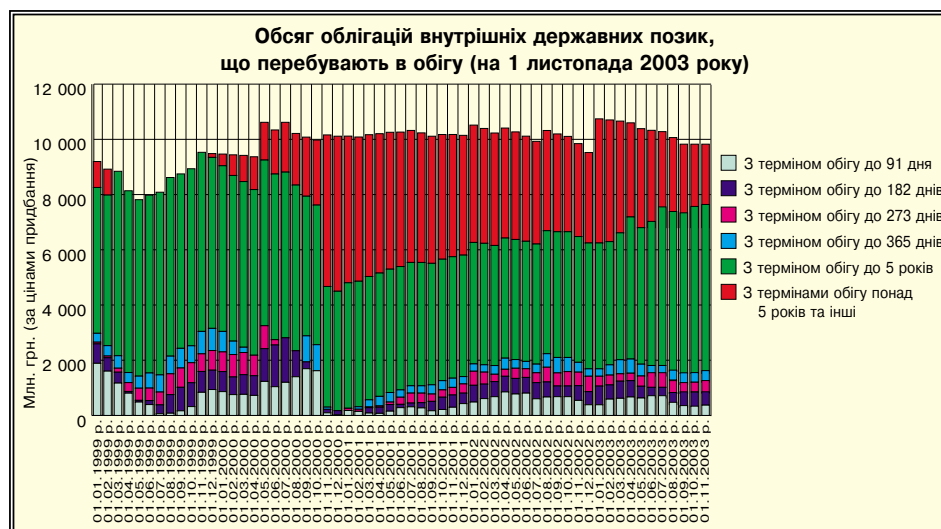
Емілія Турин,

редактор студентської газети "Банк'О" Львівського банківського інституту Національного банку України.

Ринок державних цінних паперів України у жовтні 2003 року

Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик, проведених у жовтні 2003 року									
Номер розміщення	Дата проведення розрахунків за придбані облігації	Пропозиція				Результати			
		Встановлені обмеження на загальний обсяг розміщення облігацій, шт.	Номинал облігацій, грн.	Розмір купона на одну облігацію, грн.	Термін погашення облігацій	Обсяг розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до державного бюджету від розміщення облігацій, тис. грн.	Встановлений рівень дохідності облігацій, %	Середньозважений рівень дохідності облігацій, %
107	01.10.2003 р.	—	1 000	—	30.06.2004 р.	—	—	—	—
108	01.10.2003 р.	—	1 000	—	22.09.2004 р.	19 650	18 039.88	9.00	9.00
109	01.10.2003 р.	—	1 000	—	30.03.2005 р.	—	—	—	—
110	08.10.2003 р.	—	1 000	—	07.04.2004 р.	—	—	—	—
111	08.10.2003 р.	—	1 000	—	07.07.2004 р.	—	—	—	—
112	08.10.2003 р.	—	1 000	—	29.09.2004 р.	10 000	9 180.60	9.00	9.00
113	08.10.2003 р.	—	1 000	—	06.04.2005 р.	—	—	—	—
114	15.10.2003 р.	2 000	1 000	—	14.04.2004 р.	1 400	1 362.13	5.50	5.50
115	15.10.2003 р.	2 000	1 000	—	14.07.2004 р.	1 400	1 329.43	7.00	7.00
116	15.10.2003 р.	3 000	1 000	—	06.10.2004 р.	3 000	2 754.21	9.00	9.00
117	15.10.2003 р.	3 000	1 000	28.00	13.04.2005 р.	3 000	2 994.84	11.20	11.20
118	22.10.2003 р.	10 000	1 000	28.00	20.04.2005 р.	10 000	9 982.70	11.20	11.20
119	29.10.2003 р.	—	1 000	28.00	27.04.2005 р.	53 000	52 908.84	11.20	11.20
120	29.10.2003 р.	—	1 000	—	28.07.2004 р.	20 000	18 991.80	7.00	7.00
121	29.10.2003 р.	—	1 000	—	27.10.2004 р.	—	—	—	—
Разом		x	x	x		121 450	117 544.42	x	x

Обсяг розміщення облігацій внутрішніх державних позик за січень – жовтень 2003 року*		
Період	Обсяг розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до держбюджету, тис. грн.
Січень	95 000	92 814.00
Лютий	129 000	125 853.35
Березень	25 000	24 016.64
I квартал	249 000	242 683.99
Квітень	129 300	125 912.54
Травень	169 503	165 035.08
Червень	96 599	92 915.18
II квартал	395 402	383 862.81
I півріччя	644 402	626 546.80
Липень	68 969	64 699.34
Серпень	46 741	46 119.92
Вересень	60 671	60 072.43
III квартал	176 381	170 891.69
Жовтень	121 450	117 544.42
Листопад		
Грудень		
IV квартал	121 450	117 544.42
Усього з початку року	942 233	914 982.91

*За станом на 01.11.2003 р.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Зміст журналу

“Вісник Національного банку України” за 2003 рік*

	Номер Сторінка Документи
Постанова Верховної Ради України “Про призначення Тігіпка С.Л. на посаду Голови Національного банку України”	1 1
Макроекономіка	
Арсенюк О., Патенко А. Правда і вигадки про монетизацію	2 4
Бакун О. Пряме таргетування інфляції: досвід Чехії	3 60
Дзюблук О. Оптимізація передавального механізму грошово-кредитної політики центрального банку	1 32
Дорофєєва Н., Цокол А. Таргетування інфляції у відкритій перехідній економіці	11 8
Індекси споживчих цін та цін виробників промислової продукції України у 1991—2002 рр.	2 7
Костіна Н., Сучок С. Деякі аспекти прогнозування валютного курсу за допомогою технології нейро-автоматного моделювання	1 38
Крючкова І. Цінова конкурентоспроможність економіки України	9 6
Матвієнко П. Монетизація економіки України: реальний рівень та проблеми його визначення	1 29
Матвієнко П. Ще раз про монетизацію економіки України	5 38
Монетарні підсумки року	2 3
Озель М. Використання індексного методу в процесі аналізу валового внутрішнього продукту	11 5
Онїкієнко С. Врахування зміни реальної заробітної плати у процесі оцінки реальних інвестиційних проектів	12 16
Основні засади грошово-кредитної політики на 2004 рік	11 2
Папуша А. Стратегічна зброя XXI століття	9 9
Патрикац Л., Компанієць С. Проблеми вибору та визначення оптимальної моделі монетарного устрою в Україні	7 2
Петрик О., Половнюк Ю. Проблема вибору цільового показника монетарної політики Національного банку України	7 8
Скрипник А., Варваренко Г. Доларизація економіки та динаміка валютних активів домашніх господарств	2 8
Харазішвілі Ю., Заріський О., Заводник В. Інфляція, фактори впливу та інструменти регулювання	9 12
Шаров О. Таргетування інфляції: світовий досвід та українські перспективи	7 15
Банки України	
Бакун О. Оподаткування доходів фізичних осіб від їх депозитних вкладів	5 10
Банки, вилучені з Державного реєстру банків у листопаді 2002 р.	1 51
Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (1991—2002 рр.)	2 41
Банки, вилучені з Державного реєстру банків у лютому 2003 р.	4 21
Банки, вилучені з Державного реєстру банків у квітні 2003 р.	6 32
Банки, вилучені з Державного реєстру банків у травні 2003 р.	7 57
Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (24.06.1992 р. — 01.07.2003 р.)	8 35
Банки, вилучені з Державного реєстру банків у липні 2003 р.	9 41
Банки, включені до Державного реєстру банків у січні 2003 р.	3 41
Банки, включені до Державного реєстру банків у березні 2003 р.	5 33
Банки, включені до Державного реєстру банків у жовтні 2003 р.	12 39
Банкіри і податківці уклали угоду про співпрацю	3 30
Башлай С. Концептуальні засади формування системи кооперативного банківського обслуговування підприємств АПК в Україні	5 34
Богдановська Т. Виставки як дієвий засіб маркетингу	4 25
Богдановська Т. Оподаткування депозитів: джерело наповнення держбюджету чи гальмо на шляху внутрішнього інвестування?	8 14
Бойчук М. Семінар з банківського нагляду	12 39
Бондаренко Л. Поняття кредитного портфеля комерційного банку і критерії його конкурентоспроможності	3 31
Бушуєва І., Галіцин В., Пахомов О. Модельні дослідження організаційної структури комерційного банку при реструктуризації менеджменту	4 22
Бушуєва І., Галіцин В., Пахомов О. Основні заходи реінжинірингу бізнес-процесу “Планування”	7 58
ВАБанк підтримує юних тенісистів	11 34
Васюренко О., Азаренкова Г. Математичні методи і моделі у сфері аналізу та управління банківською діяльністю	8 11
Вожжов А. Використання змінної частини поточних пасивів банків як інвестиційних ресурсів	12 18
Волошин І. Аналіз грошових потоків комерційного банку	2 46
Галицький меценат	11 35
Герасименко Р., Шамілева Л. Прогнозування фінансових результатів діяльності банку в системі банківського менеджменту	3 33
Герасименко Ю. “ТАС” уповноважений заявити...	12 40
Гладких Д. Аналіз структури доходів і витрат банків України за підсумками 2002 року	4 15
Гладких Д. Аналіз діяльності окремих банків України за підсумками 2002 року	5 20
Гриченко Р. Економічна безпека банківської системи України	4 27
Гриченко Р. Національні незалежні рейтингові агентства: концепція створення та функціонування	6 22
Динаміка фінансового стану банків України на 1 січня 2003 року	2 20
Динаміка фінансового стану банків України на 1 квітня 2003 року	5 26
Динаміка фінансового стану банків України на 1 липня 2003 року	8 20
Динаміка фінансового стану банків України на 1 жовтня 2003 року	11 28
До зустрічі у Новому році!	12 2
Доходи і витрати у розрізі банків України за станом на 01.01.2003 р.	3 23
Жидко К. Шляхи забезпечення дохідності операцій банку з платіжними картками	5 28
Зарембо Т. Мета “Хрещатика” — стати банком міжнародного класу	7 48
Зарембо Т. Одеський “Хрещатик”	8 10
Заруцька О. Особливості управління процентними банківськими операціями	2 16
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 листопада по 1 грудня 2002 р.	1 50
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 січня по 1 лютого 2003 р.	3 37
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 лютого по 1 березня 2003 р.	4 20
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків	

* У межах рубрик авторські статті розміщено за алфавітним принципом, а статті, публікація яких носить регулярний характер (структура активів, зобов'язань, балансового капіталу банків, курси валют, повідомлення про введення в обіг ювілейних і пам'ятних монет тощо), — за хронологічним.

та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 березня по 1 квітня 2003 р.	5	32	Державній службі охорони?	9	46
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені за період із 1 квітня по 1 травня 2003 р.	6	32	Робоча поїздка С.Л.Тігіпка до Криму	5	9
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені за період із 1 травня по 1 червня 2003 р., а також зміни і доповнення до переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 квітня по 1 червня 2003 р.	7	56	Романченко О. Відмивання брудних грошей як злочин	9	42
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені за період із 1 липня по 1 серпня 2003 р., а також зміни і доповнення до переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 липня по 1 серпня 2003 р.	9	40	Савлук М. Довіра населення як чинник ефективної банківської діяльності	8	8
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені за період із 1 серпня по 1 жовтня 2003 р., а також зміни і доповнення до переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 серпня по 1 жовтня 2003 р.	11	36	Савченко В. Розширення мережі відділень банку в регіоні	7	51
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 2003 р., а також зміни і доповнення до переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 2003 р.	12	38	Серга О. Нові горизонти Приватбанку	1	51
Ігор Францкевич — “Фінансист року”	4	7	Сисоєв О. Проблеми бюджетування банківського процесу	1	52
Карчева Г., Камінський А., Юрчук О. Рейтингові оцінки надійності банків та їх роль у підвищенні капіталізації банківської системи	2	22	Структура активів банків України за станом на 01.01.2003 р.	3	11
Кириленко В. Організація подальшого контролю за депозитними операціями банку	3	27	Структура активів банків України за станом на 01.04.2003 р.	6	6
Кіресв О., Заруба Ю. Підвищення конкурентоспроможності банку: стратегічний підхід	11	24	Структура активів банків України за станом на 01.07.2003 р.	9	24
Компанієць С. АУБ: консолідація заради розвитку	8	4	Структура активів банків України за станом на 01.10.2003 р.	12	22
Корнієнко Т. Управління ризиками як складова управління активами і пасивами	6	28	Структура балансового капіталу банків України за станом на 01.01.2003 р.	3	19
Мумінова-Савіна Г., Криворучко С. Відкриття банківських рахунків	11	39	Структура власного капіталу банків України за станом на 01.04.2003 р.	6	14
На порядку денному — знову “Україна”	6	27	Структура власного капіталу банків України за станом на 01.07.2003 р.	9	32
Набок Р. Побудова моделі впливу недохідних активів банку на рентабельність	9	50	Структура власного капіталу банків України за станом на 01.10.2003 р.	12	30
Нумерація операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій	2	40	Структура зобов’язань банків України за станом на 01.01.2003 р.	3	15
Нумерація операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій	8	34	Структура зобов’язань банків України за станом на 01.04.2003 р.	6	10
Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків, та перелік операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій	2	28	Структура зобов’язань банків України за станом на 01.07.2003 р.	9	28
Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків, та перелік операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій	8	22	Структура зобов’язань банків України за станом на 01.10.2003 р.	12	26
Папуша А. Кредитор потребує захисту	5	14	Терещенко О. Дискримінантний аналіз в оцінці кредитоспроможності підприємства	6	24
Патрікац Л., Бойчук М. Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України	1	46	Тігіпко С. Сучасна Україна: шляхи, форми, проблеми реформування банківської системи	4	2
Патрікац Л., Компанієць С. Фінанси і банківська діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку	5	2	Фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.04.2003 р.	6	18
Потійко Ю. Особливості бізнес-планування діяльності комерційного банку	2	43	Фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.07.2003 р.	9	36
Прозоров Ю. Концентрація банківської системи України: подальші перспективи	1	54	Фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.10.2003 р.	12	34
Расєвський К., Зубок М. Ліквідація банків. Організація процедури	4	11	Фомін І. Конкурентна позиція банку: детермінанти визначення та методика оцінки	4	8
Расєвський К., Зубок М. Ліквідація банків. Оцінка та реалізація майна	5	16	Чайковський Я. Удосконалення методики комплексної оцінки кредитоспроможності позичальників	11	30
Расєвський К., Зубок М. Ліквідація банків. Повернення дебіторської заборгованості	8	16	Час оновлення	8	2
Решетніков П. Охорона банків: чи є альтернатива			Штаталович Т. Особливості відкриття банками поточних рахунків окремим категоріям клієнтів	7	54
			Шлапак О., Пушкарєв В., Карчева Г. Фінансовий стан, тенденції та проблеми функціонування і розвитку банків у 2002 році	3	2
			Шлапак О., Пушкарєв В., Карчева Г. Основні тенденції і проблеми в діяльності банків України	6	2
			Центральний банк		
			Банки Дніпропетровщини: програму розвитку банківської системи України — в дію	9	5
			Берназюк Я. Участь Національного банку України у формуванні дохідної частини державного бюджету	11	14
			В’юнковський М. Найзнаменніша перемога минулого століття	6	34
			Галь В. Приєднання України до Спеціального стандарту поширення даних МВФ	2	2
			Для суспільства, на очах у суспільства, разом із суспільством	3	58
			Експеримент Національного банку України в Харкові	4	58
			Козюк В. Проблеми емпіричної верифікації незалежності центральних банків	5	48
			Козюк В. Щодо питання про зв’язок між інфляцією та незалежністю центральних банків у країнах колишнього СРСР	7	19
			Міцніють зв’язки з діловою Європою	4	57
			Національний банк України — краща фінансова інституція країн Центральної та Східної Європи у 2002 році	10	II стор. обкл.
			Національний банк України: штрихи до портрета	10	56
			НБУ розширює міжнародну співпрацю	9	5
			Негребецький В. Робоча поїздка С.Л.Тігіпка на Луганщину	12	15
			Папуша А. Є перший мільярд!	9	2
			Патрікац Л. Робоча поїздка С.Л.Тігіпка на Рівненщину	10	54
			Патрікац Л. Робоча поїздка С.Л.Тігіпка на Полтавщину	11	13
			Патрікац Л. Робоча поїздка С.Л.Тігіпка на Одещину	12	14

Робоча поїздка С.Л.Тігіпка до Кіровограда	6	33
Робоча поїздка С.Л.Тігіпка на Миколаївщину	8	37
Робочі поїздки С.Л.Тігіпка до Хмельницької, Чернігівської та Дніпропетровської областей	7	25

Готівково-грошовий обіг

Дорофєєва Н. Структура банкнот і монет, які перебувають в обігу на території України та в деяких країнах світу	1	3
---	---	---

Державні фінанси

Агентство Moody's поліщило рейтинг України	12	6
Держбюджет виконується успішно	12	6
Іваненко Ю. Державний борг України в цифрах і не тільки. Чи є необхідність у його достроковому погашенні?	12	4
Каложний В. Роль державних витрат та інвестицій у ринкових економіках	9	58
Марченко С. Вплив державних запозичень на інвестиційну складову фінансової системи держави	11	56
Повернення знецінених грошових коштів	12	6

Україна у світовому фінансовому просторі

Барановський О. Проблеми фінансової безпеки в умовах інтеграції України у світовий фінансовий простір	10	18
Вступ України до Світової організації торгівлі та розширення Європейського Союзу: наслідки для банківської системи	10	48
Гаврилишин Б. Місце України в майбутній політичній констеляції	10	10
Дубілет О. Перспективи розвитку карткових продуктів	10	11
Економічний розвиток України після грошової реформи 1996 року	10	44
Жаліло Я. Європейська інтеграція України та формування основ інноваційної моделі розвитку	10	22
Звернення до читачів	10	2
Звернення С.Л.Тігіпка до учасників симпозиуму	10	3
Кубів С. Банківська система України в умовах глобалізації: чи є альтернатива західному капіталу?	10	38
Лісовенко В. Українська інтеграція в Європу: регіональний аспект	10	14
Матвієнко В., Матвієнко П. Вплив іноземного капіталу на інвестиційний клімат в Україні	10	37
Мищенко В. Фінансово-економічні складові реалізації інтеграційних процесів	10	16
Муньє Ж. Економічна інтеграція в ЄС — оптимальне рішення для України та Європи	10	24
Пятницький В. На Північний Схід чи на Захід?	10	6
Полохало В. Глобалізація, фінансова глобалізація та маніпуляція свідомістю	10	7
Смвуженко Т., Мікула Н. Проблеми вибору оптимального варіанта європейської інтеграції України	10	20
Сорокін О. Рівень і характер конкуренції на національному ринку в контексті участі України у світових процесах інтеграції та глобалізації	10	42
Сутяго А. Капіталізація банків: нова тенденція	10	34
Тимонькін Б. Обираємо власний шлях до Європи	10	40
Тігіпка С. Світовий економічний простір: стратегія для України	10	4
Фільюлі Л. Україна: політика в галузі зовнішнього сектору у середньостроковому періоді. Основні положення	10	8
Чорноморський банк торгівлі та розвитку й УСПП готові розпочати низку інвестиційних проектів	10	15
Шпірко А., Смахтіна Л. Україна і світ: шляхи поглиблення співробітництва	10	26

Валютний ринок

Береславська О. Тенденції розвитку фінансових ринків у 2002 році та їх вплив на економіку України	2	54
Береславська О. Тенденції на міжнародних ринках та їх вплив на валютний ринок України	7	38
Загальний зовнішній довгостроковий борг України (за станом на 30.09.2002 р.)	1	65
Загальний зовнішній довгостроковий борг України (за станом на 31.12.2002 р.)	4	41
Загальний зовнішній довгостроковий борг України (за станом на 31.03.2003 р.)	7	37
Золотовалютні резерви НБУ зросли на 3.1%	12	7
Михайличенко С., Корсак І., Михайличенко М. Валютно-курсова політика 2003 року — збереження орієнтирів стабільності	12	10
Михайличенко С. Обов'язковий продаж валютних		

надходжень в Україні: “за” і “проти”	7	44
НБУ дозволив банкам операції з українськими єврооблігаціями	12	7
Обсяг готівкового валютного ринку збільшився	12	7
Офіційний курс гривні щодо євро, долара США та російського рубля у 2002 р., встановлений Національним банком України	2	60
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за листопад 2002 року)	1	68
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за грудень 2002 року)	2	61
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за січень 2003 року)	3	41
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за лютий 2003 року)	4	44
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за березень 2003 року)	5	55
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за квітень 2003 року)	6	55
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за травень 2003 року)	7	41
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за червень 2003 року)	8	59
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за липень 2003 року)	9	56
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за серпень 2003 року)	10	70
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за вересень 2003 року)	11	59
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за жовтень 2003 року)	12	7
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за листопад 2002 року)	1	66
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за грудень 2002 року)	2	58
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за січень 2003 року)	3	42
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за лютий 2003 року)	4	42
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за березень 2003 року)	5	56
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за квітень 2003 року)	6	56
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за травень 2003 року)	7	42
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за червень 2003 року)	8	60
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за липень 2003 року)	9	54
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за серпень 2003 року)	10	68
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за вересень 2003 року)	11	60
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за жовтень 2003 року)	12	8

Папуша А. Валютна політика НБУ не змінюватиметься.....	8	59
Синдикований кредит для Укресімбанку.....	12	7
Терещенко В. Тенденції у діяльності пунктів обміну іноземної валюти	3	44
Терещенко В. Тенденції у діяльності пунктів обміну іноземної валюти	6	58
У рамках програми ЄБРР	12	7

Фінансовий ринок

Арістова А. Особливості кредитування банками фізичних осіб	2	49
Васильчишин О. Лізинг у діяльності банків.....	8	55
Васюренко Л. Фінансове прогнозування в аспекті доцільності втілення інвестиційної програми	6	45
Волков С., Шемшученко Г. Перспективи розвитку ринку іпотечного кредитування в Україні	6	49
Волюхов В. Фіктивний демпінг на ринку кредитних послуг за допомогою недостовірної реклами	3	55
Волюхов В. Методика оцінки ефективності кредитної діяльності банків за витратним підходом.....	8	49
Галь В. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні.....	1	13
Гладких Д., Корнійчук І. Казначейство як інструмент оперативного управління активами і пасивами банку.....	8	41
Динаміка ломбардної ставки Національного банку України у 2001 і 2002 рр.	2	53
Динаміка облікової та ломбардної ставок НБУ в 1992—2002 рр.	2	52
Долгий Л. Роль і місце іпотечного кредитування в умовах відновлення агропромислового виробництва та реальне значення ціни землі як об'єкта застави	1	26
Євтух О. Оцінка вартості іпотечної банківської позики.....	3	48
Ісаєва Т. Новий офіс філії “Авалія” у Рівному	1	17
Кігель В. Про визначення оптимального кредитного портфеля банку в умовах ризику неповернення коштів позичальниками	1	15
Коршикова Т. Контроль та управління ризиками в кредитній діяльності банків.....	1	24
Лисенков Ю., Пель І. Акредитиви: практика застосування у зовнішньоекономічних операціях	1	18
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у листопаді 2002 р.	1	28
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у грудні 2002 р.	2	51
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у січні 2003 р.	3	51
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у лютому 2003 року	4	53
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у березні 2003 року	5	40
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у квітні 2003 року	6	48
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у травні 2003 року.....	7	47
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у червні 2003 року	8	58
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у липні 2003 року.....	9	17
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у серпні 2003 року	10	66
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у вересні 2003 року	11	51
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у жовтні 2003 року	12	47
Паливода К. Проблеми іпотечного кредитування під заставу житла та програми фінансування масового будівництва житла в Україні	11	44
Парнюк В. Активізація лізингу — запорука структурних зрушень в економіці	4	49
Показова взаємодія державних структур.....	12	45
Прасолова С. Визначення ціни кредиту — основна складова кредитної стратегії банку в ринкових умовах	3	52
Різник В. Істотні умови договору лізингу: законодавство, доктрина та правозастосовна практика	12	42
Різник В. Порівняння договору лізингу з подібними до нього за правовою природою договорами	6	42
Свиноус І. Проблеми кредитного кооперування особистих селянських господарств.....	8	46

Фондовий ринок

Гетьман О. Економічна характеристика ризиків у процесі банківського інвестування на фондовому ринку.....	6	40
---	---	----

Євтух О. Іпотека та іпотечний ринок.....	9	18
Ринок державних цінних паперів України у листопаді 2002 року.....	1	69
Ринок державних цінних паперів України у грудні 2002 року	2	63
Ринок державних цінних паперів України у січні 2003 року	3	59
Ринок державних цінних паперів України у лютому 2003 року	4	38
Ринок державних цінних паперів України у березні 2003 року.....	5	41
Ринок державних цінних паперів України у квітні 2003 року	6	35
Ринок державних цінних паперів України у травні 2003 року	7	71
Ринок державних цінних паперів України у червні 2003 року	8	67
Ринок державних цінних паперів України у липні 2003 року	9	23
Ринок державних цінних паперів України у серпні 2003 року	10	67
Ринок державних цінних паперів України у вересні 2003 року.....	11	63
Ринок державних цінних паперів України у жовтні 2003 року.....	12	65
Рудненко Т., Куц О. Аналіз операцій банків із векселями	5	42

Тиркало Р., Кравчук І. Особливості застосування фундаментального аналізу в процесі формування банківського портфеля цінних паперів	6	36
---	---	----

Шапран В. Участь банків у формуванні моделі ринку корпоративних цінних паперів	8	62
---	---	----

Шапран В. Світова інвестиційна галузь: тенденції та перспективи розвитку	11	64
---	----	----

Безготівкові розрахунки

“Зручні перекази” Приватбанку	4	28
VISA: відкрито представництво в Україні	6	63
Берніков В. Аналітичний огляд роботи Національної системи масових електронних платежів.....	6	64
Махасва О., Харченко В. Платіжна система Нідерландів і контроль за нею	12	48
Околіта Л. Операції з використанням платіжних карток НСМЕП.....	3	66
Прес-конференція керівників VISA	12	53
Проблема державної ваги	12	53

Савченко А., Бургіна Є. Виконання Базових принципів для системно важливих платіжних систем у Системі електронних міжбанківських переказів НБУ.....	8	38
---	---	----

Савченко А., Коваль І. СЕП: виповнюється перше десятиліття.....	7	28
--	---	----

Харченко В. Підсумки діяльності банків України на ринку платіжних карток у 2002 році	4	29
---	---	----

Харченко В. Нове у використанні платіжних карток.....	11	69
--	----	----

Інформаційне та програмне забезпечення

Євтух О. Розвиток банківської системи в умовах нової економіки	7	64
---	---	----

Івченко І., Лук'янов Д. Побудова онлайнової підсистеми управління криптографічними ключами для внутрішньої інформаційної мережі НБУ.....	4	44
---	---	----

Світова економіка

Бакун О. Лише сильна країна досягне успіху в інтеграції.....	11	18
---	----	----

Калабаня О. Вплив динаміки євро на макроекономічні показники країн Східної Європи.....	12	54
---	----	----

Луцишин З. Просторово-часова модель функціонування світового фінансового середовища.....	1	61
---	---	----

Майборода В. Роль банківського сектору Німеччини у сприянні розвитку малих і середніх підприємств.....	4	54
---	---	----

Майборода В. Програми фінансування малих і середніх підприємств німецькими банками сприяння розвитку	6	68
---	---	----

Шпірко А., Смахтіна Л. Європейський вибір України	7	32
--	---	----

Щербакова О. Світовий досвід боротьби з відмиванням грошей	5	52
---	---	----

Міждержавні економічні відносини

Бакун О. Оцінка наслідків вступу України до СОТ і розширення ЄС.....	12	13
---	----	----

Бакун О. Європейські перспективи України	1	65
---	---	----

Вікно в Європу	2	62
----------------------	---	----

Міжнародні банківські зв'язки

Юргелевич С., Савельєв О. Правове регулювання створення та діяльності філій іноземних банків: досвід країн Центральної та Східної Європи.....	4	39
--	---	----

Бухгалтерський облік

Григораш Л. Фінансові інвестиції: нові підходи до бухгалтерського обліку	7	68
---	---	----

Набок Р., Набок О. Управлінська модель обліку недохідних активів банку	3	62
---	---	----

Харченко Т. Автоматизація бізнес-процесів обліку збуту послуг.....	9	69
---	---	----

Нагляд, аудит, контроль

Богомазов М. Методика розрахунку суттєвості та побудови вибірки при аудиті кредитних операцій.....	2	64
Братчиков В. Класифікація помилок у банківському обліку: точка зору аудитора.....	5	61
Горячек І., Конопатська Л. Регулювання організаційної структури банків як фактор підвищення ефективності банківського нагляду.....	11	52
Нетикша О. Сучасні тенденції в організації внутрішнього аудиту.....	5	58
Романик М., Мельник О. Внутрішній контроль та аудит у центральному банку.....	1	58

Дорогоцінні метали

Державна скарбниця України.....	10	64
---------------------------------	----	----

Юридична консультація

Бедненко В. Чи може банк, визнаний кредитором банкрута, відмовити в наданні інформації?.....	4	66
---	---	----

Банківське право

“Правове регулювання діяльності з надання банківських та інших фінансових послуг”.....	5	63
--	---	----

Економічна освіта

В'юшковський М. Семінар із питань продажу активів.....	8	68
Пастер П. За партами — інкасатори та водії банківського спецтранспорту.....	8	68
Патріцак Л. Банкіри для завтра.....	5	67
Поручник А. Наше кредо — сильних робити сильнішими.....	6	62

Нумізматика і боністика

Банкотно-монетний двір НБУ.....	10	60
Богдановська Т. Дар банків Донеччини землякам.....	1	59
Нумізмати в гостях у НБУ.....	12	57
Пам'ятна екскурсія для журналістів.....	4	64
Папуша А. Новий дизайн гривні.....	12	60
Папуша А. Свято на нашому Дворі.....	5	65
План випуску пам'ятних і ювілейних монет України на 2004 рік.....	9	57
Про введення в обіг пам'ятних монет “Свято Різдва Христового в Україні”.....	1	56
Про введення в обіг пам'ятної монети “Собор Різдва Богородиці в Козельці”.....	1	57
Про введення в обіг пам'ятної монети “Павло Полуботок”.....	3	68
Про введення в обіг пам'ятних монет “Бокс”.....	3	68
Про введення в обіг пам'ятної монети “В'ячеслав Чорновіл”.....	3	69
Про введення в обіг ювілейної монети “Володимир Вернадський”.....	4	65
Про введення в обіг пам'ятних монет “Зубр”.....	5	66
Про введення в обіг пам'ятних монет “Свято Великодня”.....	6	42
Про введення в обіг пам'ятних монет “Літак АН-2”.....	7	62
Про введення в обіг пам'ятної монети “Генуезька фортеця в місті Судака”.....	7	63
Про введення в обіг ювілейної монети “Володимир Короленко”.....	7	63
Про введення в обіг ювілейної монети “Борис Гмиря”.....	8	70
Про введення в обіг ювілейної монети “2500 років Євпаторії”.....	8	71
Про введення в обіг пам'ятних монет “Морський коник”.....	8	71
Про введення в обіг пам'ятної монети “Пектораль”.....	9	56
Про введення в обіг ювілейної монети “100 років світовій авіації та 70-річчя Національного авіаційного університету”.....	10	70
Про введення в обіг пам'ятної монети “Лівадійський палац”.....	11	42
Про введення в обіг ювілейної монети “150 років Центральному державному історичному архіву України”.....	11	42
Про введення в обіг ювілейної монети “Остап Вересай”.....	11	43
Про введення в обіг ювілейної монети “Василь Сухомлинський”.....	11	43
Про введення в обіг ювілейних монет “60 років визволення Києва від фашистських загарбників”.....	12	58
Про введення в обіг ювілейної монети “Андрій Малишко”.....	12	58
Про введення в обіг банкноти номіналом 20 гривень зразка 2003 року.....	12	60
Черняк А. Банкнота на віки.....	11	41

Нові книги

Буковинський С. Фінансова складова економічного зростання.....	6	67
Вознюк М. Банківський Львів: історичний екскурс.....	1	70
Горленко І. Економічні процеси у просторовому вимірі.....	11	62
Грабінський І. Від моделей до практичних рішень.....	8	69

Грищенко М. Донкіхотство чи глобальне застереження?.....	2	69
Єременко О. Актуальне дослідження з питань співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями.....	2	67
Сможенко Т., Гладунський В. Новий підручник львівських авторів з основ менеджменту.....	4	70
Сторіжко В. Розум переможе.....	2	69
Турин Е. Перша нагорода на книжковому форумі.....	12	64

Літопис банківської справи

Будинку Управління НБУ в Кіровоградській області — 105 років.....	6	66
Гай-Нижник П. Український державний банк.....	2	70
Гай-Нижник П. Михайло Кривецький — перший директор Українського державного банку та Української державної скарбниці.....	3	65
Гай-Нижник П. Володимир Ігнатович — директор Українського державного банку.....	5	69
Гай-Нижник П. Лебідь-Юрчик — директор Державної скарбниці України в 1917—1919 роках.....	9	68
Сможенко Т. Свято Ощадності: спогади про... майбутнє.....	9	63
Шедевр банківської архітектури Харкова.....	4	59

Персоналії

Патріцак Л. Дух, наука, думка, воля — основа всіх на світі перемог.....	4	60
--	---	----

Банкіри і мистецтво

Гребішкова Л. Незабутня зустріч.....	9	53
Патріцак Л. Музика світла.....	1	45

До уваги авторів

Вимоги до текстових та ілюстративних матеріалів, які подаються до редакції журналу “Вісник НБУ”.....	1	68
Вимоги до текстових та ілюстративних матеріалів, які подаються до редакції журналу “Вісник НБУ”.....	2	56
Вимоги до текстових та ілюстративних матеріалів, які подаються до редакції журналу “Вісник НБУ”.....	3	72
Вимоги до текстових та ілюстративних матеріалів, які подаються до редакції журналу “Вісник НБУ”.....	4	III стор. обкл.
Вимоги до текстових та ілюстративних матеріалів, які подаються до редакції журналу “Вісник НБУ”.....	5	III стор. обкл.

Анотації

Анотації.....	1	71
Анотації.....	2	72
Анотації.....	3	70
Анотації.....	4	71
Анотації.....	5	71
Анотації.....	6	72
Анотації.....	7	72
Анотації.....	8	72
Анотації.....	9	72
Анотації.....	10	71
Анотації.....	11	72
Анотації.....	12	71
Annotations.....	1	72
Annotations.....	2	III стор. обкл.
Annotations.....	3	71
Annotations.....	4	72
Annotations.....	5	72
Annotations.....	6	III стор. обкл.
Annotations.....	7	III стор. обкл.
Annotations.....	8	III стор. обкл.
Annotations.....	9	III стор. обкл.
Annotations.....	10	72
Annotations.....	11	III стор. обкл.
Annotations.....	12	72

Зміст за 2003 рік

Зміст журналу “Вісник Національного банку України” за 2003 рік.....	12	66
---	----	----

АННОТАЦИИ

До встречи в Новом году!
Редакционная статья.

Юрий Иваненко. Государственный долг Украины в цифрах и не только. Есть ли необходимость в его досрочном погашении?

Обосновывается целесообразность досрочного возврата Украиной ссуд, полученных от Международного валютного фонда.

Возвращение обесцененных денежных средств.

Госбюджет выполняется успешно.

Агентство Moody's улучшило рейтинг Украины.

Золотовалютные резервы НБУ возросли на 3.1%.

В рамках программы ЕБРР.

Синдицированный кредит для Укрэксимбанка.

НБУ разрешил банкам операции с украинскими еврооблигациями.

Объем рынка наличной валюты увеличился.

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины один раз в месяц (за октябрь 2003 года).

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины ежедневно (за октябрь 2003 года).

Сергей Михайличенко, Ирина Корсак, Никита Михайличенко. Валютно-курсовая политика 2003 года — сохранение ориентиров стабильности.

Анализ результатов валютно-курсовой политики НБУ за 9 месяцев 2003 года.

Олег Бакун. Оценка последствий вступления Украины в ВТО и расширения ЕС.

Информация о круглом столе, проведенном в Национальном банке по результатам исследования Центра научных исследований НБУ.

Л.Патрикац. Рабочая поездка С.Л.Тигипко на Одещину.

Информация о пребывании Председателя НБУ С.Л.Тигипко в Одесской области.

В.Негребенский. Рабочая поездка С.Л.Тигипко на Луганщину.

Информация о пребывании Председателя НБУ С.Л.Тигипко в Луганской области.

Сергей Оникиенко. Учет изменений реальной заработной платы в процессе оценки реальных инвестиционных проектов.

Рассмотрен вопрос влияния роста заработной платы на эффективность инвестиционных проектов. Предложена методика, позволяющая определить максимальную длительность экономической жизни инвестиционного проекта и рассчитать коэффициент изменения прогнозного значения чистой приведенной стоимости проекта в зависимости от таких показателей, как ставка дисконтирования, индекс увеличения реальной заработной платы и удельный вес заработной платы в затратах на реализацию проекта.

Анатолий Вожжов. Использование переменной части текущих пассивов банков в качестве инвестиционных ресурсов.

Продолжение исследования трансформации депозитов до востребования в стабильные ресурсы банков.

Структура активов, обязательств, собственного капитала, финансовые результаты деятельности банков Украины по состоянию на 01.10.2003 г.

Изменения и дополнения к Государственному реестру банков, внесенные за период с 1 октября по 1 ноября 2003 г., а также изменения и дополнения к перечню операций на осуществление которых банки получили банковскую лицензию и письменное разрешение Национального банка Украины на осуществление операций, внесенные за период с 1 октября по 1 ноября 2003 г.

Банки, включенные в Государственный реестр банков в октябре 2003 г.

Милана Бойчук. Семинар по банковскому надзору.

Информация о семинаре по вопросам банковского надзора для начальников территориальных управлений Национального банка Украины, проходившем в ноябре в управлении НБУ в Одесской области.

Юрий Герасименко. "ТАС" уполномочен заявить...

Интервью с председателем наблюдательного совета АКБ "ТАС-Коммерцбанк" Ю.А. Герасименко.

Виталий Ризнык. Существенные условия договора лизинга: законодательство, доктрина и правоприменительная практика.

На основе изучения теории и практики лизинга автор предлагает исчерпывающий перечень существенных условий договора лизинга.

Показательное взаимодействие государственных структур.

Информация о подписании меморандума о сотрудничестве между Национальным банком, Государственной комиссией по регулированию рынков финансовых услуг и Государственной комиссией по ценам бумагам и фондовому рынку.

Основные монетарные параметры денежно-кредитного рынка Украины в октябре 2003 года.

Механизмы и объемы рефинансирования Национальным банком Украины банков, средние процентные ставки НБУ и банков, динамика роста денежной массы по состоянию на 01.11.2003 г.

Елена Махаева, Владимир Харченко. Платежная система Нидерландов и контроль за ней.

Подробное изложение особенностей функционирования классической для развитой страны, оснащенной современными новейшими техническими и технологическими решениями платежной системы, опыт деятельности которой полезен также для Украины.

Пресс конференция руководителей VISA.

Информация о встрече представителей VISA с журналистами, посвященная созданию в Украине ассоциации банков — членом этой международной платежной системы.

Проблема государственной важности.

Информация о создании межведомственной рабочей группы по развитию безналичных расчетов в Украине и первом заседании ее участников.

Елена Калабана. Влияние динамики евро на макроэкономические показатели стран Восточной Европы.

По результатам анализа данных за 1990—2001 гг. сделан вывод о том, что при дальнейшем укреплении евро относительно доллара США в странах Восточной Европы следует ожидать снижения динамики доходов, ускорения инфляции, повышения процентной ставки и снижения экспорта.

О выпуске в обращение юбилейных монет "60 років визволення Києва від фашистських загарбників".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание юбилейных монет номиналами 10 и 2 гривни "60 років визволення Києва від фашистських загарбників", посвященных 60-летию освобождения Киева от фашистских захватчиков. Фотоизображение аверса и реверса монет.

О выпуске в обращение юбилейной монеты "Андрій Малишко".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание юбилейной монеты номиналом 2 гривни из серии "Видатні діячі України" (выдающиеся деятели Украины), посвященной украинскому поэту-песняру Андрею Самойловичу Малишко (02.11.1912—17.02.1970 гг.). Фотоизображение аверса и реверса монеты.

Нумизматы в гостях у НБУ.

Сообщение о встрече руководителей и специалистов НБУ с представителями общественных нумизматических организаций Украины.

Андрей Папуша. Новый дизайн гривни.

Репортаж о презентации банкноты номиналом 20 гривень образца 2003 года.

О выпуске в обращение банкноты номиналом 20 гривень образца 2003 года.

Эмилия Турин. Первая награда на книжном форуме.

Сообщение о десятом Форуме издателей во Львове и участии в нем издательства Львовского банковского института НБУ.

Рынок государственных ценных бумаг Украины в октябре 2003 года.

Аналитические материалы в форме таблиц и графика о результатах размещения облигаций внутреннего государственного займа в октябре 2003 года.

Содержание журнала "Вісник Національного банку України" за 2003 год.

ANNOTATIONS

Good-bye till we meet in the New Year.
The editorial.

Yurii Ivanenko. *Public debt of Ukraine. Expediency of its advanced repayment.*

Substantiated is the expediency of advanced repayment of the IMF loans by Ukraine.

Reimbursement of depreciated money.

The State Budget is being successfully implemented.

The Moody's Investors Service raised Ukraine's rating.

The NBU gold and foreign exchange reserves grew by 3.1%.

Within the scope of the EBRD program.

Syndicated credit for the "Ukreksimbank".

Banks were granted a permission to perform transactions with eurobonds by the NBU.

The volume of the foreign exchange cash market increased.

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies established monthly by the National Bank of Ukraine (in October 2003).

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies established daily by the National Bank of Ukraine (in October 2003).

Serhii Mykhailychenko, Iryna Korsak, Mykyta Mykhailychenko. *Exchange rate policy in 2003 - retention of stability.*

Analysis of the NBU exchange rate policy over 9 months of 2003.

Oleh Bakun. *Assessment of the consequences of Ukraine's accession into the WTO and EU expansion.*

Information about the round table meeting regarding the research conducted by the NBU Scientific Research Center held in the National Bank of Ukraine.

Luidmyla Patrikats. *Working visit of Sergiy Tigipko to Odesa region.*
Information about a visit of NBU Governor Sergiy Tigipko to Odesa region.

Vladyslav Nehrebetskyi. *Working visit of Sergiy Tigipko to Luhansk region.*
Information about a visit of NBU Governor Sergiy Tigipko to Luhansk region.

Serhii Onikiienko. *Estimation of real investment projects with changes in the real wage taken into consideration.*

Considered is the impact of a wage-push on the efficiency of investment projects. Proposed are the methods for determination of the maximum duration of business life of an investment project and for calculation of the coefficient of changes in predicted present net project costs depending on such indicators as discount rate, index of real wage increase and wage weight in project expenses.

Anatolii Vozzhov. *On use of the variable floating liabilities of banks for capital investments.*

Another research of the transformation of demand deposits into reliable funds of banks.

Pattern of assets, liabilities, equity capital, and financial results of Ukrainian banks' activities as of 1 October 2003.

Amendments and addenda to the State Register of Banks and to the list of transactions for whose performance banks were granted a banking license and NBU permission in writing made over a period from 1 October to 1 November 2003.

Banks excluded from the State Register of Banks in October 2003.

Mylana Boichuk. *Seminar on banking supervision.*
Information about the seminar on banking supervision for heads of the NBU regional branches held in November in the NBU branch in Odesa region.

Yurii Herasymenko. *"TAS" is empowered to state.*
Interview with chairman of the supervisory board of the Joint-Stock Commercial Bank "TAS-Commerzbank" Yurii Herasymenko.

Vitalii Riznyk. *Material conditions of a leasing agreement: legislation, doctrine and law enforcement practice.*

On the basis of the theory and practice of leasing, the author offers a comprehensive list of material conditions of a leasing agreement.

Cooperation of state organizations.
Information about the cooperation memorandum concluded by the National Bank of Ukraine, State Commission for Regulation of Financial Service Markets and State Commission for Securities and Stock Market.

Major monetary parameters of the monetary market of Ukraine in October 2003.

NBU refinancing mechanisms and volumes for banks, average interest rates of the NBU and other banks, dynamics of money supply growth as of 1 November 2003.

Olena Makhaieva, Volodymyr Kharchenko. *Payment system of the Netherlands and control over it.*

Peculiarities of operation of the typical for a developed country and equipped with state-of-the art technologies payment system whose operational experience can also be useful for Ukraine.

Press conference with Visa representatives.
Information about the meeting of Visa representatives with journalists dedicated to the establishment of the association of member banks of this international payment system in Ukraine.

State business.
Information about establishment of an interagency task force on development of non-cash settlements in Ukraine and about the first meeting of its members.

Olena Kalabania. *Impact of Euro dynamics on the macroeconomic indicators in Eastern Europe.*

On the basis of the analysis of the data over a period from 1990 - 2001 it can be deduced that further strengthening of Euro against US dollar in Eastern Europe may lead to a reduction in income, acceleration of inflation, rise in interest rate, and decrease in exports.

Putting into circulation the commemorative coins "60 Years of Liberation of Kyiv from Fascist Invaders".

Official report on putting into circulation the commemorative coins of 10 and 2 hryvnia denomination dedicated to the 60th anniversary of liberation of Kyiv from fascist invaders. Numismatic description, obverse and reverse of the coins are enclosed.

Putting into circulation the commemorative coin "Andrii Malyshko".
Official report on putting into circulation the commemorative coin of 2 hryvnia denomination of the "Outstanding Personalities of Ukraine" series dedicated to Ukrainian poet and songwriter Andrii Malyshko (2 November 1912 - 17 February 1970). Numismatic description, obverse and reverse of the coin are enclosed.

Numismatists visit the NBU.
Report on the meeting of NBU executive officers and specialists with representatives of public numismatic organizations of Ukraine.

Andrii Papusha. *New design of hryvnia.*
Report on presentation of 20 hryvnia denomination banknote of 2003 issue.

Putting into circulation 20 hryvnia denomination banknote of 2003 issue.

Emilia Turyn. *The first reward obtained at the book forum.*
Report on the 10th Forum of Publishers held in Lviv in which the publishing house of the NBU Lviv Banking Institute participated.

Government securities market of Ukraine in October 2003.
Analytical materials in tables and graphs on T-bills allocation in October 2003.

Contents of the journal "The Herald of the National Bank of Ukraine" over 2003.